

טריטא

סימן קס"ח י'ג-ט'ז

תפלת בית המדרש בכניסתו וביציאתו

יְהי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שְׁלֹא יֵאָרַע דְּבַר תִּקְלָה עַל יָדִי וְלֹא אֶכְשֹׁל
בְּדַבֵּר הַלְכָה וְיִשְׁמְחוּ בִי חֲבֵרֵי וְלֹא אֶמַר עַל טָמֵא טְהוֹר וְלֹא עַל טְהוֹר טָמֵא וְלֹא עַל
מֵתָר אָסוּר וְלֹא עַל אָסוּר מֵתָר וְלֹא יִכְשְׁלוּ חֲבֵרֵי בְּדַבֵּר הַלְכָה וְאֶשְׁמַח בָּהֶם: כִּי ה' יִתֵּן
חֲכָמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה: גַּל עֵינֵי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ:

וכתב הט"ז שיש לומר נוסח אחר

יְהי רָצוֹן מִלְפָּנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁתֹּאִיר עֵינֵי בְּמֵאוֹר תּוֹרָתְךָ וְתַצִּילֵנִי מִכָּל
מִכְשׁוֹל וְטַעוֹת הֵן בְּדִינֵי אָסוּר וְהֵתֵר הֵן בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת הֵן בְּהוֹרָאָה הֵן בְּלִמּוּד: גַּל עֵינֵי
וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתְךָ: וְמֵה שְׁשִׁיגִיתִי כֶּבֶד הָעַמִּידֵנִי עַל הָאֲמֶת. וְאַל תִּצַּל מִפִּי דְבַר
אֲמֶת עַד מָאֵד. כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה:

וביציאתו יאמר

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שֶׁשִּׁמַּתְּ חִלְקִי מִיוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שִׁמַּתְּ
חִלְקִי מִיוֹשְׁבֵי קָרְנוֹת. שְׂאֲנִי מְשֻׁכִּים וְהֵם מְשֻׁכִּימִים. אֲנִי מְשֻׁכִּים לְדַבְרֵי תוֹרָה וְהֵם
מְשֻׁכִּימִים לְדַבְרֵים בְּטָלִים. אֲנִי עֹמֵל וְהֵם עֹמְלִים. אֲנִי עֹמֵל וּמִקְבֵּל שָׂכָר. וְהֵם עֹמְלִים
וְאֵינָם מִקְבָּלִים שָׂכָר. אֲנִי רָץ וְהֵם רָצִים. אֲנִי רָץ לַחַיִּי הָעוֹלָם הַבָּא. וְהֵם רָצִים לַבָּאָר
שַׁחַת. שְׂנֵאֲמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תוֹרְדָם לַבָּאָר שַׁחַת אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרֻמָּה לֹא יִחָצוּ יְמֵיהֶם
וְאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

סוגיית טרוקנין, ושיטת ר"ת בדין עיסה שנתבשלה.

גמ' ל"ז ע"ב טרוקנין חייבין בחלה עד ל"ח ע"א ואמר מר בר רב אשי האי דובשא.

ביאור טרוקנין - רש"י ד"ה כובא פירש שזה קמח ומים בתוך חלל, והרשב"א להלן לח (ד"ה האי) כתב שלדברי רש"י משמע שהיא עיסה רכה ביותר, וכתב שלשיטת תוספות אינה רכה ביותר.

טרייתא בגמ' הביאו ג' ביאורים מהי טרייתא: גביל מרתח, נהמא דהנדקא, לחם העשוי לכותח.
החילוק בין טרוקנין למרתח גביל לפרש"י - עיין רא"ש סי' י"א.

טעם שעל כובא דארעא מברכים בורא מיני מזונות אף שסופו עיסה - בתוספות רבי יהודה החסיד (ד"ה גובלא) כ' כיון שבלילתה רכה מאד והיא כמים בעלמא, וכ"כ במג"א סק"כ וסק"מ), והתוספות בפסחים לז (ד"ה דכולי) כתבו משום שאינה סועדת הלב, והביאור הלכה (ד"ה קמח) שלפי מה שפירש הרמב"ם (ברכות פ"ג ה"ט) שכובא דארעא היא עיסה שנאפית בקרקע ואין עליה צורת פת מברך עליה בתחלה בורא מיני מזונות, לפי זה יתכן שאפילו שאינה כלילה רכה מאד, והלבוש סט"ו כתב שהטעם שאין מברכים עליה המוציא לפי שאינה דרך לישא ולא דרך אפיה.

בשיטת הטור שלא חילק אם קבע סעודה על טרוקנין – בטור כתב שעל טרוקנין מברך המוציא אף על גב דלא קבע והק' הב"י ויש לתמוה מנין לו, ועיין רא"ה (ד"ה והאי) כתב שאין סברא לחלק אם קבע סעודה על כובא דארעא או לא קבע ולכן מפרש שמר זוטרא בא לחלוק על מה שאמרו שהיא גובלא בעלמא וסובר שמברכים לעולם המוציא, וכן הביא שיטה זו במאירי.

לחם העשוי לכותח - רש"י (ד"ה לחם) מפרש שאין אופין אותו בתנור אלא בחמה וכ"כ הר"ש חלה (פ"א מ"ה), המאירי פירש לחם שעשוי לאכול בתורת טפל לכותח וכ"כ הריטב"א דהוא לחם העשוי ליתן במוריים.

טעם הפטור בעשוי לכותח - הר"ש חלה פ"א מ"ה הוכיח מכאן שכל לחם שנגמר שלא ע"י אפיה פטור מחלה ולכן פת זו שנאפית בחמה פטורה וכן י"ל לכאן בדעת רש"י דלכן לחם העשוי לכותח פטור, וכן משמע במאירי לחד פירושא, ובשא"ר כתבו דהטעם שפטור משום שלא נעשה ע"ד אכילה פטור.

עשאן כעבין חייבין - עי' פסקי הרי"ד קמאי תתר"ט שהקשה לדעת רש"י דאירי באפאו בחמה למה עשאן כעבין חייבין הא לאו לחם הוא, אכן הר"ש חלה פ"א מ"ה נמי מפרש כרש"י דאירי באפאו בחמה ופירש שעשאו כעבין חייבין משום גזירה, ועי' מאירי.

עיסה שבלילתה עבה שבישלה האם ברכתה המוציא – עי' תוס' ד"ה לחם שי' ר"ת, ועי' רבינו ירוחם בשם הר"ש והרמב"ן דפליגי על ר"ת.

עיסה שנתכוון לאפותה ואח"כ נמלך ובישלה האם ברכתה המוציא לכו"ע – עי' ב"ח (ח) דבנמלך גם הר"ש מודה דברכתו המוציא, ובמג"א ס"ק ל"ב חולק על הב"ח וכתב כדעת הרבינו ירוחם דגם בנמלך ברכתו מזונות ועי' בגדי ישע שחולק על המג"א.

האם יש לחלק בין בישול במחבת לבישול בקדירה – עי' מג"א ס"ק ל"א וס"ק ל"ו שכל המחלוקת הוא רק בבשלו באילפס אבל בקדירה לכו"ע ברכתו מזונות כי איבד תואר לחם, ועי' אבן העזר ושאר שחלקו עליו.

עיסה שבישלה בשמן לר"ת – ברמ"א כתב שר"ת מחלק בין טיגון לנילוח, והט"ז ס"ק יט שאם טיגן את העיסה בשמן מודה ר"ת שברכתה מזונות דהוי פת הבאה בכיסנין דאין חילוק בין אם לש את העיסה בריבוי שמן ובין אם טיגנה בשמן, אמנם הביה"ל ד"ה וכל הביא שהרבה אחרונים חלקו על הט"ז, אבל כתב שלדעת הר"ש גם הרמ"א מודה שטיגון נחשב כנילוח.

האוכל טרייתא בשיעור קביעות סעודה - מבואר בגמרא שבטרוקנין מברכים המוציא כשקבע עליהם ואיל בטרייתא לא מבואר מה הדין, וכתב הבית יוסף שכיון שרואים שיש חילוק ביניהם לענין חלה שטרייתא לא נחשב לחם אם כן משמע שגם לגבי המוציא יש חילוק, והמגן אברהם השיג על זה שהקדמונים לא כתבו שיש חילוק ביניהם לענין המוציא וממה שהטרייתא פטורה מהחלה אין ללמוד לענין המוציא, ובקונטרס אחרון של שו"ע הרב ז"ל ס"ק י"א הניח דברי מג"א אלו בצע"ג, וכן החזו"א סי' כ"ו סק"ח תמה על שיטות הפוסקים דסברי דעל טרייתא מברכים המוציא היכא דקבע עלי' סעודה ויוצאים בה ידי חובה בפסח אם קבע עלי'.

עשאן כעבין לענין ברכה - הטור ס"ס קס"ח פ' לחם העשוי לכותח כרש"י דהיינו לחם שאפאו בחמה וברכתו מזונות אבל אם עשאה כעכין מברך עליה המוציא, אמנם בשו"ע שם סט"ז לא חילק בזה, ובביאור הגר"א שם תמה צ"ע למה לא חילק בין כעכין ללמודין וכן תמה בלחם חמודות אות ל"ה, והגר"א כתב ונראה דהשו"ע סבר דדווקא לחלה שייך לחלק משום דמיחלפא בשאר לחם או גזירה שמא תמלך משא"כ לענין המוציא.

(א) ממנין זה שבת קט:
 וסע נמנן], (ב) עיין לעיל
 לה: (ג) מנחות פה;
 (ד) לעיל לו; (ה) שמות
 יב, (ו) עיין פסחים
 ילו, (ז) דברים טז
 במדבר טו כ, (ט) עיין
 עירובין פג, (י) עמוד א,
 דפרקין ה"א (מד
 ע"ב), (כ) בדה"א לקט,
 (כ"ג) ט"ז; (כ"ד) עיין
 תוס' מנחות עה: ד"ה
 חביצא, (כ"ה) תענית כז,
 במנחות דף עה: תוס'
 (כ"ו) ה"ה ביארו יותר,
 במדבר טו כ.

(א) גַּם וְלֹא מִן דָּבָר יוֹי וְחִכּוּסִים אֲמִירִים בְּכֹחַ מַעֲיָן שֶׁלֹּשׁ אֲשֵׁנִי:
(ב) רָצִין (ד"ה וְלֹא מִן דָּבָר יוֹי)
(ג) תּוֹס' ד"ה הַכֹּל יוֹי וְכֹחַ שֶׁנִּלְיָוּקָי.
כִּנּוּר שֶׁנִּתְּבַחְלוּ וְהָיָה
לְמִנְחָה לְעֵלִי וְכֹחַ יוֹי:
קוֹמָה מְדֻמָּה לְעֵלִי וְכֹחַ יוֹי:
(ד) בִּזְד' וְהָיָה הָיָה לֹא
מִיּוֹרֵי שֶׁנִּתְּבַחְלוּ מִ"מ
מִיּוֹרֵי מְדֻמָּה: (ה) ד"ה
תּוֹרִיטָא דְנִתְּבַחְלוּ וְכֹחַ יוֹי
דָּאֵם הָיָה וְכֹחַ יוֹי
דָּאֵם הָיָה לְשִׁרְתָּא פִּרְזִירִי
דָּאֵם כָּל הַלֵּלָה:

פִּירוּשׁ שֶׁנִּיבְרָא יוֹכֵן.
הַחֲמִיכּוֹת פֶּה שֶׁרָו (סֵפֶר
הַדִּיּוֹר עֲמוּד קִלְו' וְעֵינַן
רִבְעִי וְיוֹנֵה דָף פ' ע"א
וְהָיָה וְהָיָה וְהָיָה כִּי כֹסֶם
קֶמֶת"ו): נִבְרָא יוֹכֵן.
פִּירוּשׁ
שְׁמוֹת (רִאשׁוֹן כִּי פֶּה
סִמֵּן ה' הַגֵּהָה ד')
לְתַלְמוּדֵי דְקוֹת (דְּרִבּוֹת
מִהַר"ם סִמֵּן ט"ו).
וְרִשְׁוֹנֵי פִירוּשׁ כֵּינֵן
שֶׁמֶטִּיבֵאל עֲשׂוּ מַעֲשֵׂה
דְּרִבְרֵי שֶׁנִּיבְרָא.
פִּירוּשׁ חֲסִי' נֶאֱמַר אֲרוּרֵשׁ.
וְדִקְסוּ (עֵינַן רִאשׁוֹן שֶׁמֶסֶס
פ' כ"ב סִמֵּן ט"ו וְמוֹסֵף
מִגִּדּוֹד עֲמוּד לְאִיּוֹרֵי):

[א] גמ' (מרוקנין חייבין מא"מ כ'): [ב] שם מי אחא רבין אר"י טרוקנין חייבין בח"ה רז"ל:

[illegible]

היה עומד ומקריב מנחות. פרש"י
בפעל הציט המתנדב מנחה ודומק גדול

הַיְּדֻמָּא. חֲצִין קֶדְרָה.
חֲצִין מֵאֵל כְּפוּי כְּמוֹ חֶלֶב
שֶׁנֶּעֱבְרוּ בָּקִיעָה כִּךְ עוֹשִׂין
מֵאֵל כְּפוּי בְּקֶדְרָה וְלִקְמֵן
מִפְרֵשׁ לֵה קִמְחָא וְדוּכְשָׁא
מִשְׁחָא וְקֶרֶוּ לֵיה
אַבְרוּסָא^[לְעִיל]

הַקִּירִים רָאשָׁן מִשְׁמֵמֵרֵם וְכִי־
מִשְׁמֵמֵרֵם הָיוּ^(א) וְכַל שָׁנָה מִמַּחֲדָשָׁה
מִשְׁמֵמֵרָה אַחֲרֵת אֵס כֵּן כֹּל מִשְׁמֵמֵרָה
יִזְרֹעַ מִשְׁמֵמֵרָה אֲחֵרָה צֹל פְּעָמִים שָׁנָה
יִרְוֶה יֵשֶׁה לָהֶם אֶלֶם זְמַן קָצֵוּ מִזְבָּרָן
שִׁחִינֵם וְלֹא פִירֵשׁ־לָם דְּמִמָּוֶן
דְּמִיירִי בְּכָהֶן שֶׁלָּה הַקִּירִים מְעוּלִים^(ב)
לְקַט מִבֹּאֶן. פִּירֵשׁ־לָם דְּקִיף אֲמַנְחוֹת
וְלֹא הִירָא לְדֹ"כ הִי"י קִלְמֶר
דָּאס חֲמֵן הוּא וְכִי־ וְהֵא אֲמַרְיִן
(מִמָּוֶן ד' צו:) כִּי מִנְחֹתֹת צֹלֹת
נִגְזַה וְנִרְאֶה דְּקִיף אֲמַנְחוֹת מִינֵין וְהִי"ק
לְקַט מִכָּל־ מִינֵין לְחֵמֶם כִּזִּית כִּי־

[illegible]

בצמחה וקשה דהא אמרינן צמחם
ההוא (פ"א שה"ה) כל שחתלו עינה
וסופגין סופגין חייבין בחלה וכל
ממי חתלו סופגין וסופו עינה חייבין
ממי חתלו סופגין סופגין וסופו
ממי סופגין פטור מן החלה ופסק
ר"מ אם כן ציבילי"ש וישראל"ש
מחתלן עינה מצרכין עליה המזיא
והחייבין בחלה אף ע"י דסופו
סופגין ומוחלה היה ר"ל פ"י לדור
בעדן עינה דלמיז' ערסותיכם והוא
בצמחה אבל מן המזיא פטורים דעכשו
קמחי נטיל לאכלן מצד עיני המזיא
הם סופגין שהמחנות מוטות בשם
החייבין חלה שהיו עינה מחתלה
עליהם חלה צורא ממי מוטות לית

(6) ולא מין דגן הוא או מין דגן ולא עשאו פת ר"ג אומר שלש ברכות וחכ"א ברכה אחת כל שאינו לא משבעת המינין ולא מין דגן כגון פת אורז ודוחן ר"ג אומר ברכה אחת מעין שלש וחכ"א ולא כלום במאי אוקימתא כר"ג אימא סיפא דרישא אם אין הפרוסות קיימות בתחלה מברך עליה בורא מיני מזונות ולבסוף ממברך עליה ברכה אחת מעין שלש מגי אי"ו ר"ג השתא אכותבות ואדייסא אמר ר"ג ג ברכות אם אין הפרוסות קיימות מיבעיא אלא פשיטא רבנן אי הכי קשיא דרבנן אדרבנן אלא לעולם רבנן ותני גבי אורז ולבסוף אינו ממברך עליו ולא כלום: אמר רבא האי ריהטא דחקלאי דמפשי ביה קמחא מברך במ"מ מ"ט דסמכדא עיקר דמחוחא דלא מפשי ביה קמחא מברך עליו שהכל נהיה בדברו מ"ט דובשא עיקר (6) והדר אמר רבא *אידי ואידי במ"מ דרב ושמואל דאמרי תרייהו⁷ כל שיש בו מחמשת המינים ממברכין עליו בורא מיני מזונות א"ר יוסף⁸ ה' האי חביצא דאית ביה פרוורין כוית בתחלה מברך עליו המוציא לחם מן הארץ ולבסוף מברך עליו שלש ברכות דלית ביה פרוורין כוית בתחלה מברך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש אמר רב יוסף מנא אמינא לה⁹ דתניא¹⁰ היה עומד ומוקריב מנחות בירושלים אומר ברוך שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה נטלן לאכלן מברך המוציא לחם מן הארץ ותני ע"ה וכולן פותתן כוית א"ל אב"י אלא מעתה לתנא דבי ר' דאמר פורבן עד שמוחזירן לסלתן ה"נ דלא בעי ברכי המוציא לחם מן הארץ וכי תימא וי' והתניא לקט מכולן כוית ואכלן אי חמוץ הוא עניש כרת ואם מצה הוא אדם יוצא מן ידי חובתו בפסח הכא במאי עסקינן בשערסן אי הכי אימא סיפא והוא שאכלן בכדי אכילת פרס ואי בשערסן האי שאכלן שאכלו מיבעי ליה¹¹ הכא במאי עסקינן בבא מלחם גדול מאי הוה עלה אמר רב ששת¹² האי חביצא אף על גב דלית ביה פרוורין כוית מברך עליו המוציא לחם מן הארץ אמר רבא¹³ והוא דאיכא עליה תורתא דנהמא¹⁴ טרוקנין חיבינן בחלה¹⁵ וכי אתא רבין א"ר יוחנן טרוקנין¹⁶ פטוורין מן החלה מאי טרוקנין אמר אב"י כוכבא דארעא ואמר אב"י¹⁷ מריתא פטורה מן החלה מאי טריתא איכא דאמרי גביל מרתח ואיכא דאמרי¹⁸ נהמא דהנדקא ואיכא דאמרי¹⁹ לחם העשוי לכותח תני רבי חיאי לחם העשוי לכותח פטור מן החלה והא תניא חיבי בחלה התם דרקתני מעמא ר' יהודה אומר מעשיה מוכיחין עליה עשאו

חייצן בחלה דמנות חלה
שהיו מתחלה עסקה חייצן
סופגנין וליצי¹⁷ דהא לעיל
נמחה אף על פי דעשוי
ל'ארמטייט' אף על גב
ז'ין המטוילין וז'ין
ו. תוריתא דנהמא וזכרן כ'

תוריתא דנחב'. מואר מראש
צריה ונותן צמור מים וק'
נותנים קמח ומים כלי וצמור
נחמא דהדנא. צ'ק שאופין
צ'ים ושמן': א'ח העשוי א'

[illegible][illegible]

לח.

[illegible]

וירמשי"ו.
 חוטי נצק ארוכים ודקים
 (עיני רח"ם פסחים פ"ב
 סימן ט"ז ומוסר הערוך
 ערך אטרין) אה"ש.
 פירוש לתלמוד דקות
 (ברכות מהר"ם סימן
 ט"ו) בזני"ט.
 פירוש
 סופנין שטענין אלות
 בשמן, פנקוה"ן (ברכות
 מהר"ם סימן ו')
 נח"ש.
 פירוש לתלמוד דקות
 (ברכות מהר"ם
 סימן ט"ו)

ספונדיות. סתומיות.
ענבים הנמצאין בגפנים
צימות החורף שאין
מתבשלין לעולם ועושין
מהן חומץ [חולין קב:].
היינו ענבים קשים שמניתן
זכרם כל ימי הסתיו ועושין
מהן חומץ [נדרים גג:].
[המשך בעמוד ב]

א צ"ל **כעבין** (הררי)
לנדר, פני יהושע לעיל
תוד"ה לחם עפ"ד
התוס' שם, וכ"ה
בכת"י ועיקר יעב"ץ:
ב במשניות
איתא **סתוניות** וכ"ה
בחולין עיי"ש ברש"י

[illegible]

כרבי יוחנן פרק כל שעה (פסחים לו)
דפליגי ר' יוחנן ור"ל במעשה אילפס
ופליגי בצילתו רבה דהיינו מחלתו
סופגנין וסופו עיסה אלא נאפה בתנור
אז בצירה אל בציילפס בלא מים וסמן
דר"ל כ"ל דלא הוה חייב אלא שבנאפה
בתנור ואחא קאי ממתנין מחלתו
סופגנין וסופו עיסה דחייב בזה אל
ציילפס פטור ורבי יוחנן מחייב
דמעשה אילפס סופו עיסה קרינן דהי
רמא היז מציילפס בציילפס בזה
איחא צירושמי^א כל שהאור מחמיו
חייב בזהל ומצדיקין עליו המוציא אל
אנליש^ב אין מצדיקין עליו המוציא
דלא הוה אלא גובלא בעלמא ומיזה אס
קבע מצדמיה עלייהו כמו פסחים
מצד המוציא^ג וכל דבר שחמלתו

סופגין וגם סופו כגון הני סופגין
שמטגין אותן בשמן שקורין בניי"ט
ספוגין מן המלה: **כז** וזמרה
קבע סעודתיה עזויה. וכן מיל"ט אי
קבע סעודתיה עזויה ממצרין עליה
המוציא וסדמה עליו הר"מ בפרס
שקובצין סעודתן עליהן לבצר המוציא
בפת מחלה כדי לפטורן מצרכה שהיה
מסופק אי הוה קציעותיהו קציעות
או לא: **הח** דובשא דתמרי מברבין
עזויה שחב"ט. וכן משקין מכל מיני
פירות וכן ממינות זכר אברהם שפרס
גבי ערלה ^א ולאפוקי מה"ג שפרס
דמיירי שנתן לחוכן מים ^ב ושכר יידן
אע"ג דשמה י'ס בןן ביות כדאי אכילת
פרס לא מצרין עליו בורא מיני
מונות אלא שהכל ואפי"ו ושמחל
דלמרי ^א כל שיש בו מחמשת המינים
מצרין עליו בורא מיני מונות הכל לא

כעבין⁶ חייבין כלמורדין פטורים א"ל אביי לרב
 יוסף האי כובא דארעא מאי מברכין עלויה
 א"ל מי סברת נהמא הוא *גובלא בעלמא
 הוא ומברכין עלויה בורא מיני מזונות מר
 זוטרא⁷ קבע סעודתיה עלויה וברך עלויה
 המוציא לחם מן הארץ ושלש ברכות אמר
 מר בר רב אשי⁸ ואדם יוצא בהן ידי חובתו
 בפסח מ"ט⁹ לחם עוני קרינן ביה ואמר מר בר
 רב אשי¹⁰ ה'אי דובשא דתמרי מברכין עלויה
 שהכל נהיה בדברו מ"ט זענה בעלמא הוא¹¹
 כמאן כי האי תנא דתנן¹² דבש תמרים ויין
 תפוחים וחומץ ספוניות¹³ ושאר מי פירות של
 תרומה רבי אליעזר מחייב קרן וחומש ורבי
 יהושע¹⁴ פוטר א"ל ההוא מרבנן לרבא טרימא
 מהו לא הוה אדעתיה דרבא מאי קאמר ליה
 יתיב רבינא קמיה דרבא א"ל דשומשמי קא
 אמרת או דקורטמיו קא אמרת¹⁵ או דפורצני קא
 אמרת אדהכי והכי אסקיה רבא לדעתיה אמר
 ליה חשילתא ודאי קא אמרת ואדכרתן מלחא
 הא דאמר רב אסי¹⁶ ה'אי תמרי של תרומה
 מותר לעשות מהן טרימא ואסור לעשות מהן
 שכר והלכתא¹⁷ תמרי ועבדינהו טרימא
 מברכין עלויהו בורא פרי העץ מאי טעמא
 במלתיהו קיימי כדמעיקרא. שתייהא רב
 אמר שהכל נהיה בדברו ושמואל אמר בורא
 מיני מזונות אמר רב חסדא ולא פליגי¹⁸ ה'הא
 בעבה הא ברכה עבה לאכילה עבדי לה רבה
 לרפואה קא עבדי לה מתיב רב יוסף¹⁹ ושויין
 וי²⁰ שבוחשין את השתות בשבת וי²¹ ושותין
 ויתום ומצרי ואי ס'ד לרפואה קא מכויין
 רפואה בשבת מי שרי א"ל אביי ואת לא
 תסברא וזה²² תנן²³ כל האוכלין אוכל אדם
 לרפואה בשבת וכל המשקין שותה אלא מה
 אית לך למימר גברא לאכילה קא מכויין ה"ג
 גברא לאכילה קא מכויין לישנא אחרינא אלא
 מה אית לך למימר גברא לאכילה קא מכויין
 ורפואה ממילא קא הוויא ה"ג לאכילה קא
 מכויין ורפואה ממילא קא הוויא וצריכא דרב
 (ושמואל²⁴) דאי מהאי ה"א לאכילה קא מכויין
 ורפואה ממילא קא הוויא אבל הכא²⁵ כיון
 דלכתחלה לרפואה קא מכויין לא לברך
 עלויה כלל קמ"ל כיון דאית ליה הנאה מיניה
 בעי ברוכי²⁶ שעל הפת הוא אומר המוציא
 וכו': ת"ד מה²⁷ הוא אומר המוציא לחם מן
 הארץ רבי נחמיה אומר מוציא לחם מן הארץ
 אמר רבא במוציא כולי עלמא לא פליגי
 ציאים במצרים כי פליגי בהמוציא רבנן סברי
 ציאים²⁸ המוציא לך מים מצור החלמיש²⁹ ורבי
 מע שטאמר³⁰ המוציא אתכם מתחת סבלות
 מר להו קודשא בריך הוא לישראל כד
 נא כי היכי ידיעתו דאנא הוא דאפיקית
 כי אני ה' אלתיכם המוציא משתבחין ליה
 זביד אחוה דר"ש בר רב זביד דאדם גדול
 להם לכשיבא לידכם הביאוהו לידי זמנא
 ריפתא פתח ואמר מוציא אמר זה הוא
 ובקי בברכות הוא בשלמא אי אמר המוציא
 ליתשתא מנכר שהכל ואף על פי שלרפואה נעשית

אדעתא דרבא. לא היה מיין מהו
 שאל: א"י. רבינא להווא מרנן
 איוו טרימא אמת שאל: דקורטמי.
 כרכוס שכותשים אותו וטומנין צ יין
 ושומין: אף דשומשומי. להווא שמתן:
 לא דפורצני. כמישת ענבים לתת
 לתון התרננים מים לעשות תמד:
 א"י רבא חשילתא קא אמרת. ממון
 דברי רבינא היין רבא את השאלה
 א"ל דבר מעון שאלתני כמו צ"י.
 חשילתא שמישת תולין (ק' 97) שני.
 מותר לעשות מון טרימא. שאני
 ממספידא אלמא דצמילת' קא ויטון
 דהכי הוא מברין עליה צ"פ העץ:
 שמישתא. * מאכל העשו ממקח קליות
 שמישבו שחזור צוד שהשלים
 לתוס': עבה לאכילא עבידא.
 וצמילת' קיימא: שבוחשין. מביטין
 בצק לערצ יפה צמיינו: זיתום
 המצרי. מפורש צמסת פסחים (ק'
 97) וב' המשקום שותה. אלמא
 לאכילה מכון ורפואה ממילא היא
 הכא נמי לאכילה מכון כו' (ה' 6): ה"ג
 וצריכא דרב ושמואל. וטע"ז דמתני
 לענין שבת דלכול הוא ומותר לאכלו
 צמסת איטרין למימר דטעון צרכה:
 ה"ג דק"ל כיון דלרפואה קא מכון
 לא לצני צרכה קמ"ל כיון דמתני
 מייניה. שרי מכלל הוא צני צרכי:
 והלכתא ל"ג ומהלכות גדולות הוא:
 דאפיק משמע. שהולא כבר והא
 ודאי צרכה הגונה דלשעבר צעיין
 שהיי כבר הולא הלום הוא מן הארץ
 שהוא צא ליהנות מימנו: דכתיב א'
 מוציאם מצרים. וכשנאמרה פרשת
 בלעם כבר יצאו: המוציא ד' מים.
 וכבר הולא: ורבי נחמיה סבר דאפיק
 משמע. שעמיד להולא דכתיב המוציא
 אתהם וכשנאמר פסוק זה למטה עדיין
 לא יצאו והמוציא לך מים עדיין היה
 מוציא כל ימי היותם צמזד: דאפיקות
 תבון. שאני הוא שהולאמי תמסס:
 אשמעינן

דאפיק^א משמע דכתיב^ב אל מוציאם ממצרים כי פליא המוציא דאפיק משמע דכתיב^ג המוציא לך מים ונחמיה סבר המוציא דמפיק משמע שנאמר^ד המוציא מצרים ורבנן ההוא הכי קאמר להו קודשא בריה דמפיקנא לכו עבידנא לכו מלתא כי היכי דידעיתו ייתכון ממצרים דכתיב^ה וידעתם כי אני ה' אלהיכם ורבנן לרבי זירא [את^ו] בר רב זביד אחוה דר"ש בר יהוא ובקי בברכות הוא אמר להם לכשיבא לידכם חדא איקלע לגביה אפיקו ליה ריפתא פתח ואמר ששאוומרים עליו דאדם גדול הוא ובקי בברכות הוא בששיתתא עבה מצנך צורא מיני מזונות קלישתא מצנך שהכל ואף

(א) ציין תוס' לקמן דף
 לט. ד"ה מיה (הגר"ב
 פרקל; תרומות)
 פ"א מ"צ חולין ק"א;
(ג) שבת קנה; **(ד)** שבת
 קט; (יומא מט, ה) לעיל
 (י) תרומות ו'
 ק"ה; **(י)** ושבט ק"ה;
(כ) ציין חלה פ"א מ"ה;
(ט) ציין ח"ה, ד' ציין
 תוס' ד"ה מר וזטרא
 בעמודה דו' תוס' לקמן
 דף מב. ד"ה הנהנית;
(ז) וצו' תוס' פסחים לו';
 ד"ה דכ"ט; **(ח)** (תרומות)
 פ"א מ"ג; **(ט)** ציין
 תוס' ב"ב צו: ד"ה אחד,
(ק) לעיל לוג; **(ק)** ציין
 לעיל לו ע"א.

(ה) רש"י ד"ה וכו' מתקשר וכו'. מכין תה"ד ואמר כ"ן מ"ה וזכרתי וכו' זכרתי ס"ה ואמר כ"ן זכרתי ד"ה (ג) תוב"ד ד"ה וכו' ויורשתי"י חיים חסד מלך דתנן הורשתי שישמו פלג כדי לתלמי שפורדו מן החלם לזה כמו שפירש א"ר חלם: (א) (ב) ד"ה חלם דובא וכו' דאין שני אלף וכו'. ועוד נשמים. פ"ג ע"ן שחלם עמוד ה"ה [במס'] ד"ה וסוף תמן (ד) ד"ה ויפן שחושן פ"ג ויסי' ב"ר יהודה פ"ג גי' טתן מס. כ"ב פ"ג ש' שחושן סוף דף קנה: (ה) ד"ה וסוף דף דייקן שחלם כ"ל וזכרתי שקרל נחמק: (ו) ד"ה והתעל וכו' אפילו שחלם קרל וכו' וזכרתי כל נחמק: (ז) ב"ה"ד. שפוטא למחנ' ידוע שחבת כיון שדורש לאכילה אע"פ דעיקרו לרפואה אלף דרד:

גמ' ור"נ ספר המצויא
דמפיק משמונ. ע'
עירובין י"ט ע"א ול"ע:
רש"י ד"ה כלמודין
כנסרים. ע' מ"ט
פ"ה מ"ט דכלים: רש"י
ד"ה שיתת מאכל
הנעשו בו. וכו"כ רש"י
מלכים א יד:

(א) לא תאכל עליו חמין
שבעת ימים תאכל
עליו מצות לחם עני כי
בכפזון יצאת מארץ
מצרים למען תזכר את
יום צאתך מארץ
מצרים כל ימי חייך:
(דברים טז, ג)

(ב) אֵל מוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם
בְּתוֹעֶפֶת רֹאם לוֹ:
[במדבר כג, כב]

הַמִּלִּיכָה בַּמִּדְבָּר
הַגָּדֹל וְהַנּוֹרָא נָחֵשׁ
שָׂרָה וְעַקְרָב וְצִמְאֹן
אֲשֶׁר אֵין מָיִם הַמוֹצִיא
לָךְ מַיִם מִצּוֹר
הַחֲלֹמֵשׁ: [דברים ח, טו]

(ד) וְלִקְחֹתִי אֶתְכֶם לִי
לְעַם וְהִיִּיתִי לָכֶם
לְאֱלֹהִים וַיִּדְעוּתָם כִּי
אֲנִי יי אֱלֹהֵיכֶם הַמּוֹצִיא
אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם מִבְּתַחַת סִבְלוֹת
מִצְרַיִם: (שמות ג, ד)

[illegible]

תלמוד בבלי <עוז והדר> - א ברכות / תלמוד בבלי (עמוד 107) 34170

חידושי הרשב"א מסכת ברכות דף לח עמוד א

האי כובא דארעא מאי מברכין עלי' א"ל מי סברת לחמא הוא גובלא בעלמא הוא, פרש"י ז"ל כגון שעושין חלל בכירה ונותן לתוכו מים ומלח וקמח ואופהו שם כדרך שעושין באלפס וקאמר דלאו לחמא הוא אלא גובלא בעלמא ומברכין עליה בורא מיני מזונות, ומיהו בשקבע סעודתו עליו מברך עליו המוציא, וכתבו בתוספות דאותן ניבלי"ש שביליתן רכה כיון שהן גובלא בעלמא לא מברכים עליהו המוציא אלא מיני מזונות ואפילו קבע סעודה עליהו דלא דמי לכובא דאין בלילת הכובא רכה כל כך כמו בלילת הניבלי"ש, ולפי דבריהם נראה שהם אינם מפרשים כפירוש רש"י ז"ל דלפי דברי רש"י ז"ל אין לך בלילה רכה מכובא דארעא, ושמא כובא דארעא לדבריהם היא עיסה רכה מאד ואופין אותה על גבי קרקע, וכ"נ מלשון ר"ה גאון ז"ל וזה לשונו טריקני דהוא כובא דארעא מאפה ולא בתנור אלא על הארץ חייב בחלה כדר' אבין אמר רבי יוחנן ואף על גב דגובלא הוא ראשית עריסותיכם קרינן ביה, וכן ודאי נראה שאלו לדברי רש"י ז"ל מאי איכא בין כובא דארעא למרתח גביל דאף היא נמי פירש הוא ז"ל נותנין קמח בכלי ומים ובוהשין בכף ושופכים ע"ג כירה כשהיא ניסוקת, ומיהו גם הא דמרתח גביל פי' ר"ה גאון ז"ל בענין אחר שהוא ז"ל פירש כגון קמח שנותנין עליו מים ומרתיחין אותו ולא עיסה הוא וגריס בה ואינה חייבת בחלה, ואותן פרטוליש ורישאוליש כיון דאית להו תוריתא דנהמא אומרים בתוספות שמברכים עליהם המוציא וחייבות בחלה וצ"ע בההיא דפרק כל שעה.

רא"ש מסכת ברכות פרק ו סימן יא

יא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן טרוקנין חייבים בחלה ה"ג ולא גרסינן פטורין והכי איתא בירושלמי רבי יוחנן אמר טרוקנין(ל) חייבין בחלה ואומר עליהם המוציא ואדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח אף על גב דבלילתו רכה וגובלא בעלמא הוי מכל מקום הוי כמו תחלתו סופגנים וסופו עיסה שחייב בחלה אבל דבר שתחלתו סופגנין וסופו סופגנין כגון שביליתו רכה ונטגן בשמן פטור מן החלה ואין מברכין עליו המוציא מאי טרוקנין אמר אבבי כובא דארעא ואמר אבבי טריתא פטורה מן החלה ולא דמי לטרוקנין דאף על פי שביליתו רכה אופין אותה בגומא שבכירה כמו שפירש"י דנעשה לחם אבל(מ) מירתח גביל שופכין אותו על הכירה ומתפשט ואין תורת לחם עליו מאי טריתא איכא דאמרי מירתח גביל ואיכא דאמרי נהמא דהנדוקא ואיכא דאמרי לחם העשוי לכותח

לבוש אורח חיים סימן קסח סעיף טו

טרוקנין, והיינו שעושין גומא בכירה ונותנין בה מים וקמח ומערבין בה ואופין אותה שם, מסתמא אינו נקרא לחם, שאין זה דרך לישא ולא דרך אפיית לחם, ואין מברכין עליו אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, מכל מקום אם קבע עליו סעודתו קביעתו עושהו לחם ומברך עליו המוציא ושלש ברכות: * הג"ה ועיין בסמוך סעיף ט': אבל טריתא דהיינו שלוקחין קמח ומים ומערבין אותה בכלי בבילתו רכה מאד ושופכין אותה על הכירה והוא מתפשט ונאפה, אין עליו תורת לחם כלל ואין מברכין עליו אלא ברכת בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, לא ואפילו קבע עליו סעודתו(יט):

רמב"ם הלכות ברכות פרק ג הלכה ט

עיסה שנאפת בקרקע כמו שהערביים שוכני המדברות אופים הואיל ואין עליה צורת פת מברך עליה בתחלה בורא מיני מזונות, ואם קבע מזונו עליה מברך המוציא, וכן עיסה שלשה בדבש או בשמן או בחלב או שעירב בה מיני תבלין ואפאה והיא הנקראת פת הבאה בכסנין אף על פי שהוא פת מברך עליה בורא מיני מזונות, ואם קבע סעודתו עליה מברך המוציא.

תוספות רבי יהודה החסיד

גובלא בעלמא הוא. לא דמי לבלילתו רכה
דסופגנין שזהו כמו מים בעלמא ומברכין
עליהו בורא מיני מזונות, וצ"ע על אותו ניל"ש
שאנו רגילין לעשות דהוי כגובלא בעלמא ומברכין
עליו בורא מיני מזונות ואפי' למר זוטרא דקבע
סעודתא אגובלא דרכה ומברך עלי' המוציא וג'
ברכות היינו לפי שאינו קלוש ורך כל כך כמו עיסת
הנילו"ש שאנו רגילין בהן, ורבי היה מגמגם לקבוע

ברכה משלשת על מסכת ברכות <סדר חדש> / ברכה משולשת / עמוד 83
הודפס מאוצר החכמה

תוספות מסכת פסחים דף לז עמוד ב

ואף על גב דטריטא אמרינן ככיצד מברכין (שם) דחייב בחלה ומברכין עליו בורא מיני מזונות
ההוא כדמפרש התם דגובלא בעלמא הוא ואינו סועד הלב

חידושי הרא"ה מסכת ברכות פרק ו - כיצד מברכין [דף לח ע"א]

ואם עשאה כעכין חייבת. פי' אם עשאה כשאר עוגות בצורתה חייבת דצורתה מוכח דעל דעת אכילה נמי עשאה מתחלה.

והאי טריקתא דארעא. פי' גובלין קמח במים וליכא גלגול ועושין חלל בכירה ונותנין לתוכו ונאפית לשם, ובגמ' קרינן ליה כובא דארעא, להאי נהמא מברך עליה בורא מיני מזונות ולבסוף מעין שלש, ואי קבע סעודתיה עליה מברך עליה המוציא ושלש ברכות וזה כתב רבנו ז"ל, עשאה רבנו ז"ל לזו כפת הבאה בכסנין דאמרינן לקמן דאית ליה האי דינא, והוא פת שנאפו קליות בתוכו. ומסתברא דלא דמי דהתם לאו פת דהא אשתני בכסנין ושנוייא שנוייא ולהכי בעינן קובע סעודתו עליו, אבל הכא פת גמור הוא בין קבע סעודתיה בין לא קבע סעודתיה חד דינא אית ליה ודינא דפת אית ליה. ודאמרינן דמר זוטרא קבע סעודתיה עליה ומברך עליה שלש ברכות, לא לעכובא דבלאו הכי נמי (לא) ליברך נמי שלש ברכות, אלא אגב ארחיה אמר תלמודא דארחיה דמר זוטרא למעבד הכי ולמימר דשפיר חשיב דאורחיהו דאינשי למיקבע סעודתיהו עליה.

בית הבחירה (מאירי) מסכת ברכות דף לו עמוד ב

ולחם העשוי לכותח הואיל ואינו עשוי לאכילת עיקר אלא על ידי טפילת הכותח אינו בדין חלה ואם נמלך לאכלו מברך המוציא וג' ברכות ומ"מ לא נפטר מן החלה אא"כ נעשה בהיכר כגון שעשאו כלמודים ר"ל כעין עמודים ארוכים ודקים אבל עשאן כעכין ר"ל עגולים ועשויים בלא שנוי חייב שצורתם מוכחת שלשם לחם נעשה, ויש מפרשים בלחם העשוי לכותח שהוא אפוי בחמה ומה שאמר אח"כ שאם עשאו כעכין חייבת מפני שהוא נמלך עליהם בכך לאכילה ואופה אותה בחיוב ואפי' יאפה אותה בחמה מ"מ כבר גלגלה על דעת פת וכל שגלגלה על דעת לאפותה בחיוב אף על פי שאפאו במקום פטור כגון בחמה וכיוצא בה חייבת אלו שגורסים בשמועה זו חייבת פירשו בנהמא דהונדקי עיסה שנתנה בשפוד ואפאה באויר התנור כעין צלי והתמיד בה סיכת שמן ובשמים ואמרו עליה שהוא לחם גמור ומברכין עליו המוציא וחייב בחלה וכבר הארכנו בדינים אלו כפי הצורך ובדקדוק הראוי בשני של פסח הראשון בשמועת הסופגנין והדובשנין:

חידושי הרא"ה מסכת ברכות פרק ו - כיצד מברכין

לחם העשוי לכותח פטור מן החלה. פי' ואין גלגול מחייב בו כיון שהוא על דעת כן שלא לאכול ממנו ודרכן היה לשנות צורתו שלא כשאר עוגות.

הלכות ברכות לריטב"א פרק א

לב. לחם העשוי לכותח בלבד אינו חייב בחלה אף על פי שהיה בו גלגול, לפי שכל שלא נעשה למאכל אדם אינו חייב בחלה אף על פי שהיה בו גלגול כגון עיסת הכלבים שאין הרועים אוכלים ממנה, וכל שנעשה למאכל אדם אף על פי שאין שם גלגול קנוקנעות ונאפה באור שלא על ידי משקה חייב בחלה, וכן לענין ברכה אף על פי שראוי לאכילה הפסיד ברכתו ודאי כפת דוחן כיון שלא נעשה מתחילה למאכל אדם.

ר"ש מסכת חלה פרק א משנה ה

וכל דבר שבליטתו קשה אפי' בישלו במשקין היינו בתחלתו עיסה וסופו סופגנין ומברך עליו המוציא וטעון נטילת ידים ובה"מ וכן תחלת בליטתו רכה וסופו על ידי האור בלא משקה עד שתהיה בליטתו רכה וסופו באור ע"י משקה ותדע דבפ' כל שעה (דף לו א) פטרי' חלוט ואשישה משום דהוא לה מצה עשירה ולא מטעם דלא חשיב לחם וחלת המשרת דמתני' דהיינו של בעלי בתים דבליטתו רכה ומיהו נראה דעיסה גמורה נמי פטור כדמוכח בפ' כיצד מברכין (דף לו ב) דתני ר' חייא לחם העשוי לכותח פטור מחלה ופריך והתניא חייב ומשני התם כדתני טעמא רי"א מעשיה מוכיחין עליה עשאה כעבין חייבת כלמודין פטורה ופירש שם בקונטרס עשוי לכותח שנאפה בחמה כעבין ערוכה ומקוטפת כגלוסקאות נאות גלי אדעת' דללחם עשויה כלמודין כנסרין בעלמא שלא הקפיד על עריכתו ודומה לו במ"ק (דף יב א) עושין לו למודין לוחות לבור של יין לכסותו אלמא אף ע"ג דמשעת גלגול קאתי חיוב חלה כיון דגלגל אדעתא לאפות בחמה מפטרה דסופו לבטל מתורת לחם מדמחלק בין למודין לכעבין משום דכעבין מחלפין בשאר עיסה שאינה עשויה לכותח אבל למודין מעשי' מוכיחין עליה ולא אתי לאיחלופי ועוד דבעשאה כעבין הוא דאיכא למיגזר שמא מימלך כדאמר בירושל' אבל לענין למודין לאו אורח' למימלך

לחם הוא, ותירצה בשעירסן ר"ל שחזר וגבלן ודבקן בעיסה המדבקת. ואף לדברי המפרשה בפסח אין להקשות ממה שאמרו¹²⁰ אין יוצאין במבושל שנימות, שזה אינו נמוח¹³⁰, וכן אין להקשות שפירורים שבחביצא אינן מדבקין. והקשה מכל מקום ממה שמצריך להיות אכילתם כשיעור אכילת פרס שזו היא אכילה אחת ואם עירסן עד שנעשה אחד שאכלו מבעי ליה, אלא ודאי בפירורים פחות מכזית ושאינם מדובקים קא מיירי וקאמר דלחם הוא. והעמידה בבא מלחם גדול, כלומר שהוא מברך על פת גדולה ובוצע ממנו פירורים פחות מכזית, כך פרשה גדולי המפרשים¹³¹. אבל גדולי הרבנים¹³² פרשו שעדיין נשאר מן הלחם שלא נתפרר וחיבי פירורים אגב אמייהו, וזו ודאי לאו אמפרכן עד שמגיע לסלחן קאי דלכלהו צורת לחם בעינן. וסוף הדברים שאלו בה מאי הוי עלה, והעלו בה שהכל תלוי בצורת לחם בין בפחות מכזית בין בכזית הואיל ויש בין כלם כזית על הדרכים שביארנו מר כדאית ליה ומר כדאית ליה.

דברים אלו כלן פירושן שטעונות המוציא, ומכל מקום ראוי לברך על חתיכה הראויה, וכל שכן שאם יש שם שלימה עמו מברך על השלימה.

מי שנתן קמח לתוך מים ובללן בלילה רכה ביותר¹³³ כעין מים עכורין ונקרא בלשונם טרוקנין, ואפאה על גבי קרקע שהסיק בו וגרפו, יש פוסקים שאפייה זו שהיא כעין תנור וכלא שום משקה עושה אותה לחם לענין מצה בפסח ולענין חלה אעפ"י שאין שם גלגול, אבל לענין המוציא אינו מברך עליו אלא מיני מונונות ומעין ג', ואם קבע סעודתו עליו מברך המוציא וג' ברכות אחר שנאפית בדבש¹³⁴, ויש שאמרוה

הנדבקים על ידי שמן ודבש, ובאלו הוא שאין צריכין לכזית, אבל בשמועה שלמעלה בטחנה ואפאה אנו צריכי' לפרוסות קיימות בכזית, אלא שלענין פסק הכל תלוי בצורת לחם על הדרך שביארנו.

ישראל שהביא מנחה להקריב ולא הקריב אחרת מקרוב¹²⁰, ונראה לי בה כל תוך לי מברך שהחיינו, שהרי על נדבה היא באה ולא על חטא, וכשהכהן נוטל שיריה לאכול מברך המוציא, ואעפ"י שיש בהם מעשה מרחשת ומחבת^{120*}, אעפ"י שהם נפרכות לפתיתין הן של כזית הן של פחות מכזית שהם אעפ"י שדינן כפתיתין שבכזית אם הגדיל או הקטין כשרה כמו שיתבאר במקומו¹²¹, והוהר מלפרשה במנחת כהן שנתחנך כמו שפרשה רבים מצד ברכת שהחיינו שהרי זו כולה כליל היא¹²², ויש מפרשים אותה בישראל שלא קרב מימיו¹²³, ומכל מקום קשה לפרש לשון היה עומד ומקריב, ומתוך כך פרשוה¹²⁴ בכהנים ומפני שעבודתם באה מזמן לזמן, שכל משמר אינו משמש אלא שתי שבתות בכל שנה, וכל בית אב שני ימים בשנה.

לענין ביאור, זה שאמרו לקט מכלן כזית ואכל בפסח אם חמץ ענוש כרת ואם מצה יוצא בה בפסח, יש מפרשים אותה¹²⁵ בפתיית מנחות, ואעפ"י שבפסח מצה הראויה לשבעה בעינן ומנחה אינה נאכלת אלא ליום ולילה, פירושה¹²⁶ דבשל חולין כזו יצא, שאם לא כן אף חמץ בפירורי מנחה מהיכא והלא מצה היא נאפת, ואם בלחמי תודה הרי אין בהם פתיתין¹²⁷, אלא בחולין כי האי גוונא, ומכל מקום גדולי המפרשים¹²⁸ פירשו בה עיקר הדברים דאעלמא קאי, כלומר מחמשת המינים או מה' מנחות, וקאמר אם מצה וכו' דאלמא

בעה"מ. 127 עיין בסנ"י שרצה ליישב דברי רש"י בלחמי תודה וצ"ע. 128 הראב"ד בהשגות על בעה"מ, וכ"פ רוב הראשונים. 129 לקמן לח ב, פסחים מא א. 130 וצ"ע שהרי מבואר שם שר"י אומר גם בשלא נימחה, וכ"כ רבינו להלן. 131 הראב"ד הביאו רבינו בתחלת העמוד. 132 רש"י ד"ה הבי"ע. 133 עיין ברשב"א בשם ר"ה גאון. 134 עיין תוס' ר"ח ותוס' הרא"ש.

120 וכן פירש רש"י כאן. 120* עיין בשטה מקובצת שפירש דאיירי במנחת מאפה תנור. 121 מנחות יח ב. 122 וכ"כ תוס' מנחות עה ב ד"ה היה, וכן יש להקשות על רש"י שפירש כהן שלא הקריב מעולם שקרבנו הראשון הוא מנחת חנוך, ועיין סנ"י כאן. 123 וכ"כ רש"י כת"י שם בל"א. 124 תוס' שם, ותוס' ר"ח והרא"ש כאן. 125 רש"י ד"ה והתניא, ור"ה גאון מובא ברשב"א. 126 וכ"כ

גמור שלא היה שם לדעתם שמן כל כך, אבל לענין חלה מודים באלו שהם חייבים שהרי נתחייבו בגלגול. ויש מפרשים¹⁴¹ שאף לענין חלה אינו לחם, ואעפ"י שגלגול מחייב העיסה לחלה, דוקא בגלגול הנעשה על דעת שיאפה ביבש ואפי' אפהו אחר כן בדרך בשול, אבל בבליה רכה מיהא מודים לחייבה כל זמן שנאפה ביבש, שכל מאפה תנור חייב בחלה.

נתן קמח לתוך מים רותחים¹⁴² ומתבשלת שם והיא הנקראת טרייתא אין בהם ספק שאין שם לא דין המוציא ולא דין חלה. ויש גורסים בה חייבת¹⁴³. ומפרשים בה שאחר שהכניס את הקמח לתוך המים לוקח ממנו בכלי שני וגותן בכירה או באלפס בלא טגון שמן, וכן פרשו גדולי הרבנים¹⁴⁴. ובמסכ' פסח ראשון¹⁴⁵ נרחיב את הדרכים בענינים אלו בע"ה.

לחם העשוי לקשוי נשים והוא הנקרא כאן לדעת קצת מפרשים¹⁴⁶ נהמא דהונדקי, אעפ"י שבלילתו עבה ונאפה כעין תנור פטור מן החלה הואיל ואינו עשוי לאכילה, ועל הדרך שאמרו¹⁴⁷ בזמן שהרועים אוכלים ממנה וכו', ואם נמלך לאכלו מברך המוציא וג' ברכות.

ולחם העשוי לכותח הואיל ואינו עשוי לאכילת עיקר אלא על ידי טפילת הכותח אינו בדין חלה. ואם נמלך לאכלו מברך המוציא וג' ברכות. ומכל מקום לא נפטר מן החלה אלא אם כן נעשה בהיכר, כגון שעשאו כלמודים ר"ל כעין עמודים ארוכים ודקים אבל עשאו כעין ר"ל עגולים ועשויים בלא שנוי חייב, שצורתם מוכחת שלשם לחם נעשה. ויש מפרשים¹⁴⁸ בלחם העשוי לכותח שהוא אפוי בחמה, ומה שאמר אחר כך שאם עשאו כעין חייבת מפני שהוא נמלך עליהם בכך לאכילה ואופה אותה בחיוב, ואפי' יאפה אותה בחמה מכל מקום כבר

כן אף בלא קביעות סעודה ולא אמרו לדעתם מר זוטרא קבע סעודתיה עלויה אלא להשביח את הטעם כלומר שדרך בני אדם בכך¹³⁵. ומכל מקום אף לדעת המצריכים בזה קביעות סעודה, מודים הם שאם היתה בלילתו רכה אלא שהוא עבה בקמח הואיל ונאפה ביבש כגון תנור וכיוצא בו כגון טגון באלפס בשמן מועט¹³⁶, מברך המוציא וג' ברכות אפי' לא קבע, שכל שתחלתו בלולה וסופו נאפה כעין תנור או כל שבלילתו עבה, אעפ"י שסופה נאפית דרך בשול חייב בחלה ומברך עליה המוציא, שהרי אמרו במנחות שמברכין עליה המוציא, ומנחת מרחשת היתה בלילתו עבה וסופה נאפית דרך בשול. ומה שאמרו¹³⁷ שאין לחם אלא האפוי בתנור, פירושו אפי' אפוי בתנור או ראוי לאפות בתנור, ואם בלילתו רכה ואפיהו ביבש הרי זה נקרא מאפה תנור ואם בלילתו עבה אפי' לא נאפה ביבש מכל מקום ראוי לאפות בתנור היה הואיל ובלילתו עבה, אבל אם היתה בלילתו רכה ואפייתו בלח אין זה לחם לא לחלה ולא להמוציא ודינו במיני מזונות ומעין ג'. ואפייה בחמה דינה כאפיה דרך בשול, ויש אומרים שכל שיש באפייתו שמן אפי' מעט דרך בשול הוא, ולא יראה כן. אלא שמכל מקום אותן הניבלאש אעפ"י שאין שם אלא שמן מועט מודה אני שאינם בכלל זה לחייבם בהמוציא מפני שנפסדה מהם צורת לחם לגמרי¹³⁸. ויש חולק אף בהם לשטה זו שכתבנו ותולין בה את הענין לקביעות סעודה¹³⁹, כמו שביארנו בטרקנין שבלילתו רכה ביותר. ויש מי שחולק¹⁴⁰ לומר בכל מיני בשול אפי' בבליה עבה שאין בה המוציא, שלא מצינו לדעתם המוציא במבושל אלא באפוי שבשלו, כמו שאמרו למעלה בטחנו ואפאו ובשלו. ומה שאמרנו במנחת מרחשת אינו בשול

ר"ה גאון מובא בחר"י, וכ"פ הערוך ערך טרייתא, וברשב"א כתב בשם ר"ה גאון "קמח שנותנין עליו מים ומרתיחין". 143 עיין תר"י שכתבו שכי"ה גירסת רש"י, אמנם שם כתבו שרש"י פירש על טרייתא מה שלפנינו על כובא דארעא, וכן משמע ברשב"א שגרס כן ברש"י, ועיין דק"ס, ועיין טור סי' קסח כענין קביעת סעודה. 144 ברש"י שלפנינו ליתא 145 פסחים לו א. 146 וכ"כ תר"י בשם ר"מ. 147 רש"י ד"ה לחם ועיין 148

135 כ"כ הרא"ה, וכן כתב הטור סי' קסח, ובב"י שם תמה מנין לו זה. 136 וכ"כ הר"ש בפ"א חלה מ"ה. 137 פסחים לו ב. 138 וכ"כ הרשב"א בשם התוס' עיי"ש. 139 עיין בתוס' לח א ד"ה מר זוטרא שהסתפקו בנילש, וכ"ה בתוס' רי"ח וכנראה שזהו גיבולאש וכו' שכתב הרשב"א בשם התוס'. 140 כ"כ תר"י, וכ"כ רי"ו בדעת הרמב"ן והר"ש מובא בב"י סי' קסח, ועיי"ש בביאור הגר"א סקל"ה. 141 תר"ש חלה שם, ועיין בב"י שם. 142 וכ"פ

כשאר לחם בעריכה יפה ומקוטפת בגלוסקאות נאות, גלי דעתיה דללחם עשאה, לפיכך חייבת אעפ"י שאינו נאפה בתנור מקרי לחם. [רבינו יהונתן מלוניל].

טרייתא פטורה מן החלה, מאי טרייתא מרתח גביל. פירוש שנותנין קמח ומים בכלי ובוחשין בכף ושופכין במרחשת או בקדרה או בכירה כשהיא נסוקת. ורש"י גריס טרייתא חייבת בחלה, ופירש מרתח גביל בענין אחר. איכא דאמרי נהמא דהינדקא, פירוש בצק שאופין בשפוד ומושחין אותו תמיד בשמן או במי בצים ושמן. איכא דאמרי לחם העשוי לכותח. פירוש שאינו אפוי בתנור אלא בחמה, שהוא פטור מן החלה. [דף לח ע"א] ואם עשאה כעבין חייבת. פירוש כעכין, ככרי לחם כגלוסקאות ערוכות ומקוטפות יפה. והאי טרייתא דארעא מברך עליה בורא מיני מזונות. ואי קבע סעודתיה עלוה. פירוש שאינו אוכל לחם אחר באותה סעודה, שאוכל לשובע, שאינו כדרך אכילת ארעי, מברך המוציא ושלש ברכות. הואיל ואדם יוצא בה ידי חובתו בפסח, מאי טעמא לחם עוני כתיב. [המאורות].

אמ' אב"י טרייתא פטור מן החלה, מאי טרייתא איכא דאמרי מרתח גביל. פי' נותן קמח ומים בכלי ובוחשין בכף ושופכין על הכירה כשהיא מוסקת. ואיכא דאמרי לחמא דהינדקא. פי' בצק שאופין בשפוד, ומושחין אותו תמיד בשמן או במי בצים ושומן. ואיכ' דאמרי לחם העשוי לכותח. פירוש המורה שאין אופין אותו בתנור אלא בחמה. ואינו נראה לי, דאם כן אפי' כעכין נמי לאו לחם הוא, ואמאי אמרי' לקמ' עשאה כעכין חייבת, דעד כאן לא פליגי ריש לקיש ור' יוח' אלא במעשה אילפס, בפרק כל שעה, אבל היכא דאפאן בחמה אליב' דכולי עלמ' לאו לחם הוא שאין לחם אלא האפוי בתנור, והכא נמי בתנור אפאו אלא מפני שלא עשאו לאוכלו כי אם לכותשו ולפררו בכותח לא חשיב לחם, ואם עשאו כעכין כתיקון לחם אפי' הכי חייב. דתני ר' חייא לחם העשוי לכותח פטור מן החלה. והתניא ר' חייא אומר חייב בחלה, התם בדתני טע' ר' יהודה אומ' מעשיה מוכיחין עליה, עשאה כעכין חייבת, שעשאה כעריכת לחם. בלימודין פטור. פי' כנסרים בעלמ' שלא הקפיד על עריכתה. [פסקי הרי"ד].

ואמר אב"י טרייתא פטורה מן החלה. מאי טרייתא איכא דאמרי מרתח גביל, ואיכא דאמרי נהמא דהינדקא, ואיכא דאמרי לחם העשוי לכותח דתני ר' חייא לחם העשוי לכותח פטורה מן החלה, ואם עשאה כעכין חייבת. [האשכול – דפוס י"ם, הלכ' סעודה].

גרסי' בפרק כל שעה (פסחים ל"ז). הדובשנין והאסקרטין והסופגנין וחלת המסרת והמדומע פטורה מן החלה. ופירשו התם בגמרא חלת המסרת זה חלוט של בעלי בתים, והן חלות אפירות במסרת על ידי שמן כגון טיגון, ומפני שאין אפירות בתנור אלא במסרת נקראות חלת המסרת, ומסרת תרגום מחבת. והמדומע איכא מאן דמפרש כגון מים וקמח מדומעין, ואיכא [מאן] דמפרש מדומע היא תבואה שנתקנה ונפלה תרומה לתוכה נקרא דמע, והאי פירושא דייק ומסתבר: אמר

יוחנן ר"ל אמר שאין מברכין עליהן המוציא ורבי יוחנן אמר שמברכין עליהן המוציא כך פשוט בפסחים ובחלה וכן בכמה דוכתי, יש שפסקו כר"ל דסוגיא דשמעת' כוותיה וכן פסק ר"ח ויש שפוסקין כרבי יוחנן וכן פסק רי"ף ושאלתות דרב אחאי פ"ז. וכתב ר"י דהא דמחייב רבי יוחנן דוק' כשאפאו באלפס בלא משקין דומיא דתנוק אבל אם בשלו במים (במים) או טגנו בשמן מודה רבי יוחנן דפטור וכן מוכח בחלה. ועוד פר"תם דכל דבר שבליטתו עבה כלומר כשבוללו במים עם קמח עושה אותו עב כ"ע מודו דחייב בחלה ואפילו סופו לטגנו בשמן או לבשלו במים ומחלוקת רבי יוחנן ור"ל הוא בדבר שבליטתו רכה שאינו עבה וכן הדין בחלת המסרת שכתבתי שאין מברכין עליו המוציא כשלא חזר לאפותו בתנור' שאם היתה בליטתו עבה שמברכין עליו המוציא אפי' לא חזר ואפאו בתנור ודוקא שיהא עליה תוריתא דנהמא פירוש תואר לחם שאם לא היה עליה מראית לחם כגון איסרא והוא אלטריאה בלע' אפילו בליטתו עבה אין מברכין עליהן המוציא אף על פי שנתחייבה העיסה בחלה ע"כ. ורבינו שמשון חולק עליו וכתב שאפילו בליטתו עבה אם בשלה או טגנה אין מברכין עליה המוציא ואפילו נתחייבה העיסה בחלה ואפילו שיש עלי' תוריתא דנהמא דלא דמי ברכת המוציא לחלה דחלה בתר גלגול העיסה אזלינן אבל ברכת המוציא הכל הולך אחר שעת אפיה. וההיא דאמרי בברכות דהאוכל מנחות מברך המוציא לא מיירי במנחת מרחשת ומחבת כמו שפר"תם אלא במנחת מאפה תנור או אפי' במנחת מרחשת ומחבת דכיון שהשמן היה מועט אין דינו כמבושל אלא כמו אפוי והוא כאפוי באלפס בלא מתקין כמו שכתבתי וכן פי' הרמב"ן. ולפר"ת הא דאמרינן בחלה עיסה תחלתה סופגנים וסופה סופגנין פטורה מן החלה תחלתה עיסה וסופה סופגנין או תחלתה סופגנין וסופה עיסה חייבת ה"ה לענין המוציא אם בליטתה עבה אבל לפי רבי שמשון והרמב"ן אין הולכין בהמוציא אלא אחר שעת אפיה ולעולם אם סופ' סופגנין אין מברכין עליה המוציא ואם סופה עיסה כלומר שנאפת ולא בבישול במים ולא בטגון מברכין עליה המוציא וכן נראה עיקר. והר"מ היה נוהג כשהיה אוכל שום לחם מטוגן או מבושל ונתחייב מתחלה בחלה כמו שכתבתי בדין חלה וכמו אלטריאה שאופ' מן העיסה בתנור מעט קודם בישול שנתחייבה כל העיסה בחלה ולפר"ת יהיה חייב לברך עליה המוציא כי לפי דברי רבינו שמשון והר"ם במז"ל אין מברכין עליה המוציא כיון שלסוף בשלו או טגנו וכדי להוציא עצמו מזה הספק לא היה מברך עליו המוציא וגם לא היה אוכלו בלא המוציא אלא היו מביאין לו לחם אח' והיה מברך עליו המוציא ואחר כך היה אוכלו. [רבינו ירוחם נט"ז ח"ה].

לחמא דהינדקא, בצק שאופים בשפוד ומושחין אותו תמיד בשמן או במי בצים ושמן. לחם העשוי לכותח, אין אופים אותו בתנור אלא בחמה. פטור מן החלה, דלא מקרי לחם מאחר שאינו עשוי כשאר לחם. ואם עשאו כעכין,

הללו מקובלים כלל ורחוקים מן האמת אבל מה שנראה נכון הוא דהכי פירושו מתחלה כחז אס יש נפחיתין כזית אף על גב דאיכא ספק אס נשתנית זורחה אי נמי אפילו ודאי נשתנית או שניכר שהן פת וברור לנו שלא נשתנית זורחה אף על פי דאיכא ספק אי אית זהו כזית אי נמי אפילו ודאי אין זהו כזית כיון דאיכא חדא לטיבותא בודאי נאין ספק כלל מנכר עליה המוציא ושלא נכרות אחר כך אמר ואס אין זהו כזית בודאי אף על פי דאיכא ספק אס נשתנית זורחה אס לאו או שניכר זורח הפת נצטול בודאי אף על פי דאיכא ספק אס אית זהו כזית אס לאו מנכר עליה זורח מיני מזונות דכיון דאיכא חדא לריעותא בודאי ונאידך נמי איכא ספק חיישין דילמא נאידך נמי הו לריעותא. ולמד הרב מה שכתב בחדא לטיבותא

בדאי דמנכר עליה המוציא ושלא נכרות מהך דרצא דאמר והוא דאית זיה תוריתא דנהמא בודאי ומהך דירושלמי דמפרש דהא דתניא דפרוסות קיימות נצטול מנכר עליו המוציא היינו שיש זהם כזית וממילא נשמע דבדאיכא חדא לריעותא בודאי ונאידך איכא ספק אינו מנכר אלא זורח מיני מזונות וזהו עלו דברי הרמב"ם כהגון ומדויק לשונו הנא שמה שכתב תחלה או שניכר שהן פת ולא נשתנית זורחה כלומר שניכר היטב שלא נשתנית זורחה כלל ושאיין ספק זה וכן מה שכתב נסיפיה או שעברה זורח הפת נצטול האריך לומר נצטול וגם אמר שעברה לבאר דלמה לומר דאין ספק שעברה זורח הפת לגמרי כגון נצטול דרגילות הוא על ידי נצטול שעברה זורחה ואין צו ספק כן נראה לי נכון והכי נקטינן:

ח ב"ד דבר שבלידתו עבה וכו'. הכי תנן בפרק קמא דחלה תחילתה עיסה וסופה סופגנין חייבת בחלה דפירוש דתחילה כללה עצה וסופה מטוגנה בשמן או מנשלה במים חייבת וכחז הרא"ש לשם דרבינו חס מפרש דלעולם חייבת אפילו היה מתחלה דעתו לנשלה או לטוגנה בשמן ורבינו שמשון מפרש הך משנה דוקא דכשכללה עצה הייתה דעתו לאפותה בתנור ואחר כך נמלך וטוגנה בשמן דבחר דעתו דמעיקרא אזלינן אבל אס מתחלה כשכללה עצה הייתה דעתו לנשלה או לטוגנה בשמן פטורה ומחלוקת זו כתבה רבינו ביוזרה דעה (יש) סימן שכ"ט צדין חלה ושמסקנת הרא"ש כר"ש וכחז עוד דכשדעתו לנשלה ולאפות ממנה מעט כולה מתחייבת בחלה על ידו ושכן היה מנהג מהר"ם מרוטנבורג וכו' אבל כאן צדין המוציא קיזר וכחז בפתם כל דבר שכלילתו עצה וכו' והוא לומר דנשעה שכללה היה דעתו לאפותה בתנור ואחר כך נמלך וכו' דנחא אף רבינו שמשון מודה דבחר דעתו דמעיקרא אזלינן וחייבת בחלה ומנכרין עליה המוציא כדפירשתי: והב"י לאחר שהביא סוגיית התלמוד והפוסקים כתב זה לשונו ומכל מקום יש לתמוה למה סתם כאן דבריו כדעת רבינו חס כיון דהרא"ש והרמב"ם סבירי כר"ש ודאי דהכי נקטינן ואס כן כדבריו היה לו לסתום עכ"ל ושיגגה יאחא מלפני השליט דרבינו כאן ודאי אין דעתו לפסוק כרבינו חס אלא מיירי בנמלך דהיינו שעשה מתחילה עיסה דכלילתה עצה דאפילו נמלך אחר כך ובשלו במים או טוגנה בשמן לחם גמור הוא וחייב בחלה ובצרכת המוציא דדין זה כולי עלמא מודו זיה ותו איכא למימר דאף על פי שכתבו התוספות בפרק כל שעה דלרבינו חס כשם שחייבת בחלה מתחלה עיסה וסופה סופגנין הכי נמי מנכרין

(מיימוניות דפוס קושטא) פרק ג' מהלכות ברכות כתוב בשם סמ"ק (ס' קנא קב.) תחלתו סופגנין היינו שכלילתו רכה וסופו עיסה שאפוא

פרישה

(ה) ואם אינו לא מבושל ולא מחובר אלא מפורר דק דק אף על פי שאין בו כזית וכו'. פירוש שאין צפרוסה אחת כזית אבל אס הוא רזה לאכול הרבה פרוסות זה מנכר ברכת המזון ולא דמי למ"ש שסא אינו אוכל כזית שאין מנכרין עליו ברכת המזון שסא אינו אוכל מהכל כזית: (ו) ב"ד דבר שבלידתו עבה וכו' ובליד שיש בו תואר יחיד. ואף על גב דגבי מנה אין לר"ך שיהא צו תואר לחם אפילו נכתבשלא שתי חס שהיה לחם גמור קודם שכתבשלא מה שאין כן כאן שמתחלה הייתה נכתבשלא:

הגהות והערות

[טז] עיי' מש"כ רבינו בבס"פ משנה בסוף דבריו בהלכה זו:

13

שמסון נראה דוחק גדול ודבריו נראים צמודים צמים אצל מטוגנים צמים אלא היכא דאית ביה תואר לחם ומיהו אפילו אית ביה תואר לחם אין מצרכין המוציא אלא היכא דנמלך אצל אס מתחלה כשנללה עבה היה דעתו לבשלה צמים או לטוגנה בשמן כצירא ליה לרבינו שמסון דאין מצרכין עליהם המוציא אפילו אית ביה תואר לחם תדע שהרי רבינו חס צפרק כל שעה (ל: ד"ה דבול) עלמא) הביא ראה מדתן צמנחות (עח:) נטלן לאכלן מצרך המוציא וסצירא ליה לרבינו חס דאירי נמי צמנחת מחבת ומרחשת דמתחלה

כשנללה עבה הייתה דעתו לטוגנה בשמן ואפילו הכי מצרך עליה המוציא אס כן צעל כרחק לרין לומר לרבינו חס דצמנחת מחבת ומרחשת אית ביה תואר לחם דאי לית ביה תואר לחם אין מצרך עליה אלא צורא מיני מוונות כדכתב להדיא לשם צמנחות לרבינו חס השתא לר"ש דדחי ראית רבינו חס ואמר דהא דתנן נטלן לאכלן מצרך עליהן המוציא לא איירי צמנחת מחבת ומרחשת דהיא אין מצרך עליהן המוציא כיון שהיתה דעתו לטוגנה בשמן אלא מיירי צמנחת סולת דאין מטוגנה בשמן אלא להדיא לר"ש אס היתה דעתו מתחלה לבשלה צמים או לטוגנה בשמן אין מצרך עליהן המוציא אפילו יס להס תואר לחם כמו מנחת מחבת ומרחשת והכי משמע מדברי רבינו צ"ד צסמן שכ"ט שכתב בצברת ר"ש צסמן דכשמתחלה היתה דעתו לבשלה או לטוגנה דפטורה מחלה ולא חילק בין אית ביה תואר לחם ללית ביה תואר לחם והוא הדין נמי דאין מצרכין עליה המוציא ורבינו שכתב כאן צסמן דצאית ביה תואר לחם מצרכין עליה המוציא דמשמע דאף לר"ש דהלכה כמוהו דינא הכי אין זה אלא צנמלך כדפירשתי ודוק:

צסמן יורה דעה סימן שכ"ט ושם (ד"ה כתב) צירתי טעמו וכן ראה לנהוג וכן כתוב בהגהות מיימוניות פ"ג מהלכות ברכות (אות ג) צסמן סמ"ק (סי קנא) דירא שמים יאל ידי שניהם ולא יאכלם אלא צמוך הסעודה (ג):

יד גרסינן צפרק החולץ (יבמות מ.) גבי חלוט אע"ג דחלטיה מעיקרא כיון דהדר אפיייה צתנור לחם קרינן ביה ואדם יואל ידי חובתו צסמן ונראה דהוא הדין צמצרכין עליו המוציא ושלש ברכות מאחר שלא נאמר עליו צסמן מקום שלא יצרכו עליו המוציא ושלש ברכות:

צו טרוקנין והוא שעושין גומא בבירה וכו'. צפרק כילד מצרכין (ל: טרוקנין חייבת צחלה מאי טרוקנין אמר אביי כוצא דארעא ופירש רש"י כוצא דארעא עושה מקום חלל צבירה וטומן לתוכו מים וקמח כמו שעושין צאילפס. ואמר אביי טריחא פטורה מן החלה מאי טריחא איכא דאמרי גביל מירחא ופירש רש"י גביל מירחא נותנים קמח ומים בכלי וצומשין צכף וסופכים על הכירה כשהיא ניסקת. וכתב הרא"ש (סי יא) טרוקנין חייבין צחלה גרסינן ולא גרסינן פטורה והכי איתא צירושלמי (חלה פ"א ה"ה) טרוקנין חייבין צחלה ואומרים עליו המוציא אע"ג צדלילתו רכה וגובלל צעלמא הוי מכל מקום הוי כמו תחלתו סופגנין וסופו עיסה שחייב צחלה וגבי הא דאמר אביי טריחא פטורה מן החלה כתב ולא דמי לטרוקנין שאע"פ צדלילתו רכה אופין אותה גומא צצכירה כמו שפירש רש"י דנעשה לחם אצל מירחא גביל כאן שופכין אותו על הכירה ומתפשט ואין תורת לחם עליו. ואמרין תו צגמרא (למ.) אמר ליה אביי לרצ יוסף האי כוצא דארעא מאי מצרכין עליה אמר ליה מי צצרת נהמא הוא גובלל צעלמא הוא ומצרכין עליו צורה מיני מוונות מר זוטרא

טרוקנין לטריחא לגבי המוציא ורבינו פסק איפכא דצטרוקנין כתב צסמן מצרך עליו המוציא משמע אפילו לא קצב סעודתא עליה וצטריחא כתב לחלק בין קצב סעודתא עליה ללא קצב. והצ"י נכנס צצמה דוחקין כדי ליישב זה וכמו שהעיד על עצמו דפשט דברי רבינו אין

דרכי משה

עבה מברך עליו המוציא אבל לפי מאי דנקטינן אין לברך המוציא על שום אחד מהן אלא יש לאכלן תוך הסעודה או לברך המוציא על פת אחר כדי להוציא נפשיה מפלוגתא אבל לאקשי"ן יכול לאכול בלא סעודה מאחר דלית בהו תואר לחם. מיהו דוקא כשמטגן הפשטידא או הקרעפלי"ך בשמן או בשאר משקין אבל אם אפה אותן בתנור או במחבת בלא משקה מברך עלייהו המוציא מאחר דיש בהו תואר לחם דקיימא לן כרבי יוחנן דסבירא ליה הכי כמו שיתבאר בסמוך ואפשר דגם ר' ישעיה שכתב האגור דבריו מיירי בכהאי גוונא ואם כן דבריו הם אליבא דהלכתא וכן ג"ל. ועיין לעיל (אות ב) גבי פת הבאה בכיסנין אם העיסה עצמה נילווה במשקין מה דינה:

דרישה

שהקשה לא קשה כלום: והנה אעתיק לשונו ומקור דבריו שם וזה כי שם בפירוש ר"ש אחר שהביא דעת ר"ת שמשוה ברכת המוציא לחלה ובשניהן אם מבשל או מטגן העיסה כן פטור והוא הביא ראיה לסתור דבריו וכתב דחלה אינו פטור אלא אם כן היה דעתו בשעת גלגול לבשלו אחר כך והאריך עד שלבסוף כתב וזה לשונו והא דתניא התם הכוסס חטה מברך עליה בורא פרי האדמה טחנה אפאה בשלה בזמן שהפרושה קיימת בתחלה מברכין עליו המוציא וכו' ההיא רבי מאיר וכו' וקשה

אך לא נמלט ממה שקשה עליו ממה שכתב רבינו ירוחם שאפילו בלא היה דעתו מתחלה לבשלו ולטגנו ונמלך לבשלו ולטגנו שאף על פי שחייב בחלה פטור מהמוציא. ואף על פי שזה אינו מפורש להדיא בדברי רבינו שמסון מכל מקום כשתעיין בדבריו מה שפירש צפרק קמא דחלה במשנה דעיסה שתחלתה סופגנין אזי בעינן תמצא כדברי רבינו ירוחם שכתב בנתיב ט"ז חלק ה' שכן הוא שאף על פי שחייב בחלה בנתבשל ובטיגון בנמלך אפילו הכי פטור מהמוציא ומהו קשה ארבינו אבל ממה

הגהות והערות

כ] נראה דצ"ל חייב: כא] גבי"ל מירחא כצ"ל (מור וקציעה) וכו' בגמרא שם:

כפירוש ומה שנראה לפע"ד אמת וישר הוא דרבינו נמשך בפסק זה אחר דברי האלפסי שכתב (כו:) וזה לשונו אמר אב"י טריטא פטורה מן החלה וכו' והא טריטא דלרעא מצרכין עליה בורא מיני מזונות ואי קבע סעודתא עליה מצרך עליה המוציא ושלש ברכות אמר מר בר רב אשי ואלם יולא זה ידי חובתו בפסח מאי טעמא לחם עוני קרינן ביה עכ"ל ואין להעלות על הדעת שמה שכתב והא טריטא דלרעא הוא טעות סופר וצריך לומר והא כונא דלרעא דהיינו טרוקנין חדא דלא הזכיר הר"ף מקמי הכי לא טרוקנין

ולא כונא דלרעא ואם כן אין שייך ללשון לומר והא כונא דלרעא ועוד דהלא בדברי ה"ר יונה (כו. ד"ה הא) מפורש שכן היא גירסת הר"ף שיהי כחז טעם להפרש שיש בין טריטא זו לטריטא דלעיל שזו עשויה בקרקע ולעיל עשויה בכירה שהוא כלי וכו' אבל לדעת רבינו אין דעת הר"ף כמו שכתב הר"י אלא זו חו חדא טריטא היא ומיקריא טריטא סתם ומיקריא נמי טריטא דלרעא ונגמרא גורם הר"ף הכי אמר ליה אב"י לרב יוסף הא טריטא דלרעא מאי מצרכין עליה וכו' השתא לפי גירסתו זו נטרוקנין פשיטא ליה דלחם גמור הוא לענין חלה ולענין המוציא ואפילו לא קבע סעודתא עליה מצרך עליה המוציא ושלש ברכות אלא דנטריטא קמבעיא ליה לענין המוציא דכיון שעשויה בקרקע אי הוה לחם לענין המוציא ומהדר ליה דלאו לחם הוא ואין מצרך אלא בורא מיני מזונות אלא אם כן דקבע סעודתא עליה דלאו כיון דקבע הוה ליה לחם אף לנאת ידי חובתו בפסח: וזו היא גם כן דעת הרמב"ם בפ"ג (הל' ט) שכתב עיסה

שנאפת בקרקע וכו' הואיל ואין עליה אורת הפת מצרך עליה בורא מיני מזונות ואם קבע מזונות עליה מצרך המוציא עכ"ל ולא כתב לחלק בין עיסת טרוקנין לטריטא אלא הלך בדרכו של הר"ף שלא כתב אלא דין טריטא דלרעא שהיא עיסה שנאפת בקרקע כמו שהעריצים עושים אבל טרוקנין אין צריך לפרש דפת גמור הוא גם לענין המוציא ולא קמבעיא ליה לאב"י כדפרישתי וכיון דבתלמודא לא הזכירו דין טרוקנין לענין המוציא לא הזכירוהו גם כן הר"ף והרמב"ם ונראה דרבינו הכריע דגירסת הר"ף והרמב"ם היא עיקר דלא כגירסת הספרים ודלא כמו שכתב הסמ"ג והרא"ש אצ"ו וזה מתרי טעמי חדא מדמהדר ליה רב יוסף גירסתא מי סברת נהמא היא ואי אטרוקנין קמבעיא ליה הא פשיטא דמסתברא מדחייתא נחלה אלמא דנהמא היא ואיכא למימר דנהמא נמי הוה לגבי המוציא ואמאי רתם עליה וקאמר מי סברת וכו' אבל אי אטריטא קמבעיא ליה ניחא דהכי קמהדר ליה דכי היכי דלא קמבעיא לך אטרוקנין משום דכיון דחייבת נחלה הוה נמי נהמא לגבי המוציא אם כן נטריטא נמי מדפטורה מן החלה פטורה נמי מן המוציא בעל כרחך דקא סברת אף על פי

פרישה

(ח) אב"י טריטא וכו' ואם קובע סעודתו עליו מברך המוציא ושלש ברכות. וזה קאי אטרוקנין דלעיל שכתב לעיל סתם שמצרך עליו המוציא מור כאלו רבינו אמר שחילק בינו לנץ טריטא ופירש שר"ל שחייב בהמוציא היינו דוקא בקובע סעודתו מה שאין כן טריטא שאפילו קביעת לא מהני ביה אף על פי שפשט דבריו אינו נראה כן אפילו הכי מוכרחים אנו לדמוק ולפרש כן מחמת סוגיית הגמרא והרא"ש. ז"ל. ועיין בדרישה מה שכתבתי שנראה שאינו מוכרח לפרש כן:

דרישה

לי מאי קשיא ליה לר"ש מזה ועוד שם כיוצא בזה דילמא הא דתניא דחייב לברך עליה המוציא מיירי כשלא היה דעתו בשעת גלגול לבשלו אלא ודאי דעת ר"ש הוא דלענין ברכת המוציא אין נפקא מינה בזה דאף אם לא היה דעתו עליה לבשלה מתחלה כשבשלה אחר כך אין מצרכין עליה המוציא דלענין המוציא תלוי במה שהוא בשעת ברכה מין לחם או מין תבשיל מה שאין כן לענין חלה שתלוי במה שהיתה מחשבתו בשעת גלגול וק"ל. והיינו כדברי רבינו ירוחם ורבינו אגב ריהטא לא חש לדקדק בהכי: ויש לדקדק עוד מה שכתב הרא"ש וב"י הביאו שמהר"ם היה נוהג כשלשין עיסה בביתו כדי לבשלה במים או לטגנה בשמן היה מצוה לאפות ממנה מעט ועל ידי זה נתחייבה העיסה כולה בחלה וכו' וכדברי רבינו שמשון שכתב כן בפרק א' דחלה בשם הירושלמי שאפילו כשעושה על דעת לבשלה אם נטל מהעיסה מעט לאפות באור חייבת כל העיסה בחלה דחיישין שמה ימלך ליקח כשיעור חלה וקשה נפש מה הוא טעמו דמהר"ם אי משום לחייב העיסה בחלה ולברך עליה ברכת חלה עבד הכי הא ודאי מספק לא מברכין דשמה לא יקח בשלמא לרבינו שמשון שכתב כן אתי שפיר דהוא לא כתב שמתחילה יקח מן העיסה מעט ויאפה אלא כתב אם אירע שנטל מן העיסה קצת שאז חייב ליקח ממנה חלה גמורה מספק

חדושי הגהות

[ג] ואפשר דרבינו ס"ל דטריטא נמי כונא דלרעא מיקרי דהוא נמי נעשה על הכירה אלא דאיקרי נמי גביל מירתא ולכן מפרש האי דא"ל אב"י לרב יוסף האי כונא דלרעא מאי מצרכין עליה נטריטא מיירי מדאמר ליה רב יוסף מי סברת נהמא הוא גובלל בעלמא הוא משמע דהוא גביל מירתא הוא טריטא ועלה קאמר מר זוטרא קבע סעודה עליה וצריך עליה המוציא ומיילא דנטרוקנין אפילו לא קבע מצרך המוציא ולכן כתב רבינו דנטריטא בקובע דוקא ונטרוקנין אפילו לא קבע סעודתא עליה מצרך המוציא אכן פשטא דגמרא לא משמע הכי (מהר"ם) וכן כתב הדרישה:

דפטורה מן החלה דילמא נהמא טפי הוה לענין המוציא וקא רתח עליה מי סברת נהמא הוא וכו' הא פשיטא כיון דפטורה מן החלה אם כן לית זה גלגול עיסה כלל אלא גובלא בעלמא הוא ולכך פשיטא הוא דאין מברכין עליה אלא בורא מיני מזונות ועוד דהא צירושלמי איתא להדיא רבי יוחנן אומר טרוקנין חייבין בחלה ואומרים עליו המוציא וכו' הציאו הרא"ש בהלכות חלה (סי' ג) וצפרק כיצד מברכין ומדקאמר בסתם משמע ודאי דאפילו גדלה קצב סעודתא עילוייה מברכין עליה המוציא אם כן תלמודא דידן נמי דקאמר דמברכין עליה בורא מיני

זו נהמא דהנדקא והוא לחם שאופין אותו בשפור ומושחין אותו בשמן או במי ביצים מברכין עליו בורא מיני מזונות. וכן על לחם העשוי לכותה שאין אופין אותו בתנור אלא בחמה. ואם עשאה כעכין פירוש ערוכה ונאה כעין גלוסקא חייבת בחלה ומברך עליה המוציא:

לדאמרין דדוקא דקצב עליה מברך המוציא אבל אי לא קצב לא דליתא אלא אפילו לא קצב מברך המוציא דלחם גמור הוא דלחם יוצא בו ידי חובתו בפסח מאי טעמא לחם עוני קרינן ביה ופסק כמותו אבל אין זה פסח הגמרא דמר בר רב אשי לאו לאפילוני אחי אלא לומר דלחם יוצא בו ידי חובתו בפסח דלא חימא כיון שדך לאכול לפעמים כובא דארעא לתענוג מזה עשירה הוה ולא נפיק זה קמ"ל דשפיר מיקרי לחם עוני. אי נמי דלא חימא כיון דאין לורת פת עליו לא יצא בו ידי חובתו בפסח קמ"ל דשפיר יצא בו ידי חובתו דלחם עוני הכי הוה

מזונות אלא אם כן דקצב סעודתיה עילוייה לא קאמר אלא בטריחא דארעא וכגירסת הרא"ש ומה שקשה כיון דלגירסת הרא"ש הא דקאמר אדם יוצא ידי חובתו בפסח איתאמר גבי טריחא למה כחזה רבינו גבי טרוקנין יש לומר כיון דצירושלמי קאמר להדיא טרוקנין חייבין בחלה ואומר עליה המוציא ואלס יוצא זה ידי חובתו בפסח כחז לה רבינו גם כן גבי טרוקנין ותלמודא דידן נמי דקאמר אמר מר בר רב אשי ואלס יוצא זה ידי חובתו בפסח אחרווייהו קאי ולגדדין אטרוקנין אפילו לא קצב סעודתיה עילוייה ואטריחא היכא דקצב סעודתיה עילוייה וכיון דכחז רבינו גבי טרוקנין דלחם יוצא ידי חובתו בפסח דלחם הוא כיון שמברכין עליה המוציא מיניה נמי שמעינן בטריחא היכא דקצב סעודתיה עילוייה דגם כן יוצא ידי חובתו בפסח ולא היה צריך לחזור ולכתבו ולפי עניות דעתי נראה דגירסת הרא"ש עיקר וכמו שפירשה רבינו אלא דלהלכה ודאי צמדי דתליא בגירסאות אוליין לחומר הכי והכי ובטרוקנין היכא דקצב סעודתיה עילוייה לכולי עלמא מברך המוציא ושלש ברכות ובטריחא היכא דלא קצב סעודתיה עילוייה לכולי עלמא מברך עליה בורא מיני מזונות אבל בטרוקנין היכא דלא קצב סעודתיה עילוייה ובטריחא היכא דקצב סעודתיה עילוייה דפליגי זה לפי הגירסאות וכן אין לאכול אלא אם כן מברך על לחם גמור בחלה ואחר כך אוכלן בתוך הסעודה ודלא כמו שכתב בשלחן ערוך (ס"ט) כגירסת הספרים והסמ"ג והרא"ש כנ"ל:

שאין לעני טנור ואופוהו בקרקע אבל לענין צרכת המוציא ודאי דדוקא דקצב עליה מברכין לה ואי לא קצב לא וכן נראה מדברי הרא"ש ז"ל: ודפ"בך צריך לומר שמה שכתב רבינו ואם קוצב סעודתו עליו מברך המוציא אטרוקנין קאי ולא צא אלא לפרש שמה שכתב בחלה דטרוקנין מברך עליו המוציא היינו דוקא דקצב סעודתיה עילוייה אבל לא קצב לא אלא טריחא כיון דאין לורת לחם עליו אע"ג דקצב סעודתיה עילוייה אינו מברך אלא בורא מיני מזונות כך נראה לי שאנו מוכרחים לדחוק ולפרש דברי רבינו אע"פ שמשפט דבריו אינו נראה כן: והרמב"ם כתב בפ"ג (ה"ט) עיסה שנאפת בקרקע כמו שהעריצים שוכני המדצרות עושים הואיל ואין עליה לורת פת מברך עליה בורא מיני מזונות ואם קצב מזון עליה מברך המוציא ע"כ וזו היא כובא דארעא האמורה בגמרא ונקראת גם כן טרוקנין אבל דין טריחא לא הזכיר לפי שלא נאמר בגמרא לענין המוציא:

זו נהמא דהנדקא והוא לחם שאופין בשפור וכו' וכן ע"ה דהם העשוי לכותה וכו'. שם טריחא פטורה מן החלה מאי טריחא איכא דאמרי גביל מירחא ואיכא דאמרי נהמא דהנדקא ואיכא דאמרי לחם העשוי לכותה ופירש רש"י נהמא דהנדקא. צ"ק שאופין בשפור ומושחין אותו תמיד בשמן או במי ביצים ושמן: לחם העשוי לכותה. אין אופין אותו בתנור אלא בחמה: וכו' רבינו ואם עשאה ערוכה ונאה וכו'. שם מני רבי חייה לחם העשוי לכותה פטור מן החלה והא תניא חייב בחלה החם כדקתני טעמא רבי יהודה ופירש רש"י כעכין. ערוכה ומקוטפת כגלוסקאות נאות גלי דעתיה דלחם עשאה: כלמודים. כנסרים בעלמא שלא הקפיד על עריכתם: ונקטת ספרי רבינו כתוב דעשאה כעכין מברך עליה המוציא ומשמע ודאי דהכי סבירא ליה מדכתב כאן חילוק זה דצין עשאה כעכין לעשאה למודין וכן כתב גם כן רבינו ירוחם (נ"ו ח"ה קמה ע"ד) דעשאה כעכין מברך עליה המוציא ושלש ברכות: וכתב רבינו שמעון צפרק קמא דחלה (מ"ה) אמתניתין דעיסה שתחלתה סופגנין דעשאה כעכין נמי לא מחייב בחלה אלא היכא דשקיל מינה חררה קטנה ואפי' לה ואכל דאסור בלא חלה דילמא ממליך אכולה עיסה אבל היכא דנעשית לכותה פטורה והכי איתא צירושלמי (חלה פ"א ה"ה) עיסת כותם חייבת בחלה שמה תמלך לעשות חררה לנזה ועל כרחך כדי שלא תיקשי הויא דברכות צריך לומר כדפרישית דשקלא פורתא ואופה צאור דחיישינן שמה תמלך ליקח כשיעור ומשמע דהוא הדין לענין המוציא. ובפסקי חלה להרשב"א (שער א ד"ה הלש) כתב שיש חולקים על רבינו שמעון:

יז כתב האגור (סי' רטו) המולייתות שקורין פשטיד"א או טורט"א הנאפות בתנור כנשר או כדגים או כגזינה עליו המוציא דמן דגן חשידי ליה אינשי. והם דברי שצלי הלקט (סי' קנט) בשם ה"ר ישעיה וטעמא משום דצתה ה' מינין אוליין: דיני צרכת פת העשוי מאורז ודוחן ושאר מיני קטניות כתב רבינו צסימן ר"ח:

דרישה

רצה לומר האי דוקא שאליו כוונתו ר"ל טריחא וכל זה כדי שלא אוציא דברי רבינו מפשוטן וגם הענין כמעט מוכרח מצד עצמו: ואם תאמר לפי זה קשה אם כן מאי בעי אביי מרב יוסף האי כובא דארעא מאי מברכין עליו הא אביי גופא אמר לעיל טריחא פטור מן החלה יש לומר דאביי מתחלה לא הוה פשיטא ליה דטריחא פטור מן החלה ונשתפק אי חייב בחלה או לאו ובתר דפשטו לרב יוסף דמברכין עליו בורא מיני מזונות אמר אביי דפטור מן החלה אי נמי הוה סבר דאף לענין חלה פטור היינו טעמא משום דגובלא בעלמא הוא בשעת גלגול וכדפירש רש"י אטריחא שמפרש הגמרא שהוא גביל מירחא פירש רש"י שנותנים קמח ומים בכלי ובושחין בכף ושופכין על הכירה כשהיא ניסקת עכ"ל אם כן הוה בשעת גלגול כעין בליתו רכה משום הכי פשט ליה דאין מחוייב בחלה מה שאין כן בשעת ביאת חיוב המוציא דאז כבר נאפה על הכירה משום הכי איבעיא ליה מאי מברכין עליו אבל בטרוקנין יש לומר כיון דפשיטא לגמרי דחייב בחלה אף שלא היתה בליתו עבה בשעת גלגול כל שכן דמחוייב בברכת המוציא כיון דכבר אז נאפה בגומא בכירה רק לא בגומא. ואולי רמז לזה במ"ש האי כובא דארעא

ועוד שהרי עיסה שבלילתה רכה כשאפאה באילפס בלא משקה הוה לחם לרבי יוחנן ומה לי נאפה בגומא ומה לי נאפה באילפס אדרבה אילפס הוא כלי מיוחד טפי לעיסה שבלילתה רכה יותר מגומא שבכירה ובלי ספק שסבר שבלילתה רכה הנאפה באילפס הוה גובלא בעלמא כדבר שבלילתו רכה ונאפה בגומא ואם כן קשה מאי שנא שכשנאפה באילפס דמברכין עליו המוציא אפילו בלא קביעות ובטרוקנין נימא שאין מברכין עליו המוציא אלא בקביעות. ועוד שהרא"ש כתב שהטרוקנין הוה כמו תחלתו סופגנין וסופו עיסה וזה פשוט דכהאי גוונא מברכין עליו המוציא ואם כן הוה הדין נמי בטרוקנין. ועוד שהרי כבר נתבאר שרבינו סבירא ליה שדין המוציא תלוי בדין חלה וכיון שהגמרא קאמר שטרוקנין חייב בחלה מתחייב נמי בהמוציא אפילו לא קצב עליה. ואין עומד לנגדנו רק מה שאמרו בגמרא האי כובא דארעא מאי מברכין עליו וכו' אולי צריך לגרוס האי טריחא [מאי] מברכין עליו או אולי שנאמר אף על פי שעיקר שם כובא דארעא נקרא לטרוקנין מכל מקום מושאל שם כובא דארעא לטריחא שדומה לטרוקנין במעשה דהיינו שבלילתו רכה ושופכין אותו בכירה רק לא בגומא. ואולי רמז לזה במ"ש האי כובא דארעא

אבן העזר אורח חיים סימן קסח סעיף יג

[שו"ע סעיף יג]. בדין עיסה שנתבשלה במים, פליגי ר"ת [ברכות לז, ב תוספות ד"ה לחם] ור"ש [חלה פ"א סוף משנה ו] אם יברך המוציא, על כן ירא שמים לא יאכלן כי אם תוך סעודה, ודוקא אם יש לו תוריתא דנהמא, אבל לאקשי"ן לכולי עלמא אינו מברך המוציא, ע"כ. ופירש המג"א [ס"ק לא] דמיירי שנאפה באלפס אז שפיר יש לו צורת פת, אבל בבישול גמור הא קי"ל לעיל דבישול משנה צורת הפת, עכ"ל. ודבריו תמוהים, דהא מבואר בהפוסקים וברבינו ירוחם [נתיב טז ח"ה קמה ע"ד], דהר"ם לא היה אוכל שום בישול במים כי אם תוך סעודה, גם משום חלה כו', חוץ מלאקשי"ן דלא בירך המוציא, ע"ש. מבואר להדיא דאפילו בישול בקדירה לא היה אוכל בלי סעודה זולת לאקשי"ן. ותו מאי הקשה ר"ש [שם והובא] ברא"ש פרק כל שעה [פסחים פ"ב סימן טז] על ר"ת, מרקיק המבושל [שם מא, א], הא התם בבישול ממש איירי דבהא רבינו תם מודה לדברי מג"א הנזכר לעיל. ותו תמיה לי מאי תיקן המג"א בזה, דמכל מקום קשה הא מיד בבוא העיסה לתוך המים הרוותחין בכלי ראשון משתנית צורתה ונתבטל תורת פת מיניה, ואיך אמר ר"ת דלא פקע שם לחם שהיה עליה מעיקרא:

על כן פשוט דמעיקרא לא קשיא מידי, דהא דאמרינן לעיל סעיף י' דבבישול נשתנה צורת פת, היינו דשם מיירי בלחם שאין בפרוסת כל אחד כזית, על כן כיון שנשתנה שינוי כל דהו מבטל מתורת פת, ובבישול עכ"פ משתנה שנוי כל דהו. אבל כאן דמיירי דיש בכל אחד כזית, משום הכי אף שנשתנה ע"י בישול כל דהו צורת פת, לא נפיק מתורת פת, אלא דוקא בלאקשי"ן דלא הוה ליה צורת פת כלל ברכתו בורא מיני מזונות, אבל שאר עיסה הוה ליה צורת נהמא, וכן פירש של"ה [שער האותיות אות ק כלל ב אות ז] וט"ז [ס"ק יח]. ולפי זה גם לירא שמים יש תקנה לפרר שלא יהיה בכל אחד כזית, דאז אפילו לחם גמור שנתבשל ברכתו בורא מיני מזונות, כמבואר סעיף י'.

של"ה שער האותיות אות הקו"ף - קדושת האכילה (ב)

ואם [בשלם] במים או טגגם בשמן (פירוש, ואינם אפויים בתנור), ויש בה תואר לחם (אחר הבישול והטיגון, כלומר, שלא נימוח לגמרי אלא ניכר וידוע שהוא לחם), כתב הטור במקום הנזכר, אפילו הכי מברך עליו המוציא. והבית יוסף הביא שם קצת פוסקים, שאין מברכין עליו המוציא רק בורא מיני מזונות, (ואפילו בלילתו עבה ויש עליה תוריתא דנהמא, הואיל והיא מבושלת במים או מטוגן בדבש, אין מברכין עליה המוציא, לפי דעת הסוברים כן. ואפילו נתחייבת בחלה, דלא דמי ברכת המוציא לחלה, דחלה בתר גלגול העיסה אזלינן, אבל ברכת המוציא הולך אחר שעת אפייה). ומסיק בשולחן ערוך (סי' קס"ח סי"ג) שירא שמים לא יאכלם אלא על ידי שיברך על לחם אחר תחלה. וכתב מורי (הרמ"א) על זה (שם) וזה לשונו: וכל זה לא מיירי אלא בדאית ביה לאחר אפיה (נראה לי מלת 'אפייה' טעות סופר, וכן צריך לומר: לאחר בישול או טיגון) תואר לחם, אבל אי לית ביה תואר לחם, כגון לאקשי"ן שקורין בלשון אשכנז פרימזלי"ך, לכולי עלמא אין מברכין עליהם המוציא ולא שלש ברכות דלא מקרי לחם. אבל פשטיד"א וקרעפלי"ך מקרי תואר לחם, ואין לאכלן אלא אם כן בירך על שאר הפת תחלה, עד כאן.

נשמת אדם חלק א כלל נד

ב דעת המ"א בס"ק ל"ו דבבישול לכ"ע מברך במ"מ דבדאי אין בו תואר לחם, אבל השל"ה מגיה ברמ"א וצ"ל לאחר שטיגנה ובשלה וס"ל דאפילו בבישול ס"ל לר"ח דמברך המוציא, אלא דוקא ב"פרימזל" שקורין "לאקשן" שחתכן לחתיכות קטנות כחוטין דבזה לכ"ע לא הוי תואר לחם וכ"כ הגר"א שכן מוכח ברא"ש וכן משמע דעת הש"ע שכתב סתם בישלה דמשמע אפילו בקדירה, ואפילו שהוא ספק אם יש בו תואר לחם כתב המרדכי דיש להחמיר. וכ"ז ביש בכל חתיכה כזית דאל"כ לא עדיף מפת גמור פחות מכזית דאמרינן דבישול מבטל התואר לחם:

בית מאיר אורח חיים סימן קסח

[שו"ע סעיף י"ג ((הג"ה))] אבל פשטידא וקרעפליך. לענ"ד נראה דאיירי ביש בהן כזית דאל"ה לא עדיפי מפת גמור שנתבשל שבסעיף י' ודלא כמ"א ס"ק ל"ו שמחלק באופן אחר:

מגן גיבורים אלף המגן סימן קסח ס"ק נב

(נב) לאחר אפוי. השל"ה הגיה וצ"ל אחר הבישול דבבישול מיירי, וכדין הגיה דלא כמ"א שכתב דהכא מיירי באפוי וכ"ש לעיל:

ז. שם נמרדכי:
ז. ב"י קמח, א ד"ה
וכתב:
ח. רבי יונה [נדרות כ, 6
ד"ה ומה] ורבי ירוחם
[נמי טו מ"ה קמח, ד] בשם
רבי שמשון [מלה פ"א
משנה ה] (והרמב"ם)
[והרמב"ן] [הלכות מלה ט,
ז]:

צינונים לרמ"א

(י) מרדכי [נדרות רמז קטן]:

הגהות והערות

[ח] בסה"ר שם כתוב
שנראה, ועין מהר"ש:
[ט] תוס' דפ"א ע"פ יד
אפרים ודגול מרצב:
[ע] וכן הגיה בשו"ת לקט.
והנחש דנחמה דפוסים
כתב מ"ח:
[עא] כך העמיק הבי"ר
קמח, א ד"ה וכתב אמנם
לפניו נמרדכי יתח' הו"ל
וימחק, וכן העמיק
מהר"ק ש. ועין ג"ה שער
האומות סה, ב כלל ב אות
ז ונאור הלכה ד"ה יין:
[עב] תוס' דפ"א ע"פ
מהדורת פלאקמ"ה:
[עג] כך הוא דפ"ר. אמנם
דפ"א חקטו ע"פ נמי
חיים, לשם קמח נחמ"ס:

הגהות הפמ"ע

ספיקא יב אלא בפירורין וכו'.
זה קאי גם אשל... בסעיף
י"א ודוק:

הלקטן [סימן קמג] השורה פתו צ"ן או בשום משקה שקורין ויפ"א
צ"ע, כתב רבינו שלמה ז"ל [הפדס עמוד קפ] שהפת פוטרת,
ולעולם אינו חייב לנרץ בורא פרי הגפן או שהכל עד ששמה המשקה
דרך שמה. וכן משמע בשלטי גבורים [נדרות] דף כ"ט [פה, ב אות
ה], וכן כתב החניט [סימן נד] בשמו.

ומסיים [החניט], לפיכך טוב לנרץ
תחלה על המשקה ואח"כ ישרה זו
פתו, וכן נמי כשנותנין יין נקערה
עם המלח (של"א צ"ע ז"י) כדי
לטבל זו הנשר אין נרץ לנרץ,
דהוי ליה נשר עיקר, והנשר נשר
נפטר בנדרת המו"א, עכ"ל.
(י) ולשיטתיה אול דספירא ליה
[שג"ה הלקט שם] דמשקין לרבינן נרקה
בתוך הסעודה. ונפקא מינה לדין

השלטן ערוך נסעיף שאחר זה: (טו) ביין אדום. ז"ל המרדכי
שם [נדרות רמז קטן], וכן השורה פתו צ"ן אין מנרץ המו"א, שילא
מחורת לחם הואיל וסימוק [טו], ודומה לפת הנא בנסיך, מנרץ
בורא מיני מזונות דמיון זין, עכ"ל. שג"ה שג"ה יד זה נשתנה נורמו.
אבל צלנן הוא דינו עד

(מ) שיתלנן (היינו) [היין] [עב]
מחמת הפת, כמו שכתוב לפני זה
[סעיף יא] לענין מים:
(טז) ואפילו נתחייבה בח"ה.
יש להקשות הא כתב צ"ד סימן
שכ"ט [סעיף ג] דכהאי גוונא אין
חייב בחלה. ולר"ך לומר דהכא מיירי
בהיה דעמו תחלה לאפותה ונמלך
לטגנה, דכהאי גוונא חייב בחלה.

אם אין זו מותר לחם ומנרץ בורא מיני מזונות, וא"כ לא פטר פת להמשקה, ולכן נרץ שינרץ על המשקה, וכן יש לנהוג. אח"כ
מנאמי בתוספתא [נדרות] פרק ד' [הלכה י] אורז ויין מנרץ על האורז ופותר את היין, דהוי ליה (י) אורז עיקר. מיהו אם עיקר כוונתו
על הו"פ"א, הוי ליה יין עיקר. ואם כוונתו על שמה, ינרץ על שמה, עיין מה שכתוב סימן קע"ז [סעיף א-ב]. ומהר"ל [הלכות נדרות
עמוד סג] כתב בשם מהר"ש [הלכות ומנהגי מהר"ש סימן קלח] פת שנפל [טו] לין מוך הסעודה (י) יש לנרץ עליו בורא פרי הגפן, עכ"ל.
נראה לי דינא לו ממה שכתבו המוספות (מ) בנדרות דף מ"א [ע"ב ד"ה הלכות] דלפירוש רש"י [שם ד"ה דע"ס] כששרה פתו צ"נו לא
פטר ליה פת, ע"ש. ומיהו אנו סבירא לן דהפת פטר ליה כששרה בתוכו ואולל הפת, כפירוש המוספות, ע"ש, ועיין סימן רי"ב
[סעיף א], נראה לי דאם מפרר מעט לחם דק לתוך השכר חס כדי שימן בו טעם, אינו מנרץ רק שהכל על השכר, ועיין סימן ר"ח
סעיף ו'. וז"ל הרמב"ם [נדרות] פרק ג' [הלכה ד-ה] כל תבשיל שעירצ בו אחד מחמשת מינים, צ"ן קמח צ"ן פת, מנרץ בורא מיני מזונות,
ובלבד שלא יהיה טפילה כו'. ועיין סוף סימן ר"ד. והכא הלחם טפל, (י) דעיקר כוונתו (לאכול) [לשמות] (י) השכר, והלחם אין
בו ממשות ודבר חשוב: (כ) תוריתא דנהמא. (י) פירוש, כגון שאפלו נאילפס, אפילו הכי לא הוי לחם. ולא דמי למה שכתוב
בסעיף י', דהתם הוי לחם מעיקרא, (י) ולכן כל זמן שיש בו מותר לחם לא נפיק מחורת לחם. ועיין סעיף י"ד בהג"ה דמעט משקה
לא מקרי משקה: (כ) ואפילו נתחייבה. (י) פירוש, אפילו למאן דאמר דמחייב בחלה, אבל אין קיימא לן דפטורה, כמו שכתוב
צ"ד סימן שכ"ט [סעיף ג]. (י) וכתב ה"ח [קמח, ב ד"ה כל] דאם היה דעמו לאפותה ונמלך לבשלה מורה רבינו שמשון [מלה פ"ה משנה
ה] דמנרץ המו"א וכו', ע"ש. (י) ולענ"ד נראה שזה אינו, דבשלמא בחלה מחייב בחלה החיוב בשעת לישה ואז היה דעמו לאפות, אבל

ערך דחם למהריק"ש

סעיף יב ביין וכו'. הואיל וימחק:

באר היטב

שאחר זה, [ט"ז ס"ק יד]: (כז) ביין אדום. שג"ה זה נשתנה נורמו. אבל
צלנן הוי דינו עד שיתלנן (היינו) [היין] [ע"ב] מחמת הפת, כמו שכתוב בסעיף
שלפני זה, [ט"ז ס"ק טו]. כתב (רש"ל) [בשבלי הלקט] השורה פת ביין
או בשום משקה כתב רבינו שלמה שהפת פוטרתו, ואינו חייב לנרץ
בורא פרי הגפן או שהכל נהיה בדברו עד ששתה המשקה דרך שתיה,
ולפיכך טוב לנרץ תחלה על המשקה ואח"כ ישרה בו פתו, מ"א [ס"ק
ל], עיין שירי נכסות הגדולה [הגב"י אות יא]. וכתב עוד [מ"א שם] דאם
מפרר מעט לחם דק לתוך שכר חס כדי ליתן בו טעם, אינו מנרץ
רק שהכל על השכר, עיין סימן ר"ח סעיף ו'. ולענין אם חייב לנרץ על

היין, נראה דאולינן נמר העיקר, אם היין עיקר ואכילת הפת נצחו למתק את השתיה מנרץ על היין ופותר את הפת, ואם הפת עיקר והיין למתק לו האכילה
מנרץ על הפת ופותר את היין, ואם שמה עיקר מנרץ על שמה, על הפת בורא מיני מזונות ועל היין בורא פרי הגפן, שולח תמיד [ס"ק י]. ועיין מ"א
ס"ק למ"ד: (כח) דנהמא. פירוש, כגון שאפלו נאילפס, אפילו הכי לא הוי לחם. ולא דמי למה שכתוב בסעיף י"ד, דהתם הוי לחם מעיקרא, לכן כל

הגהות רעק"א

(ז) (פניא קמ"א) ולכן כ"ל זמן שיש בו. דענין ל"ע, דמפשט השו"ע ודענין
נראה דלפ"ן מולד כלל בתולד לחם וכו':

שכתוב בהג"ה. ודלא כמ"א [ס"ק לז] שכתב דבכשלה לא שייך תוריתא דנהמא, ואשתמיטתיה דברי הרא"ש בפסחים שם [פ"ב סימן טז] ובהלכות חלה שם [סימן
ב] שכתב בעוד היה אומר ר"ת כו' אבל דבר שבליטתו עבה כו' ואפילו סופו לבשול במים כו' הכי נמי מברך עליה המוציא לאחר ביטול כו' והוא הדין נמי
למבושלים במים דלא מסתבר לחלק בין מים לשמן כו' ור"מ הנהיג כו' כדי לבשלה כו' אחר שנתבשלה כו', ע"ש. ואע"ג שכתבתי בסעיף י' [ס"ק לב] דמה
שכתב הר"ש דביטול מבטל לאפיה דלא קיימא לן כוותיה, מכל מקום בזה אפשר למיפסק כמותו, דשם דוקא שאפאה מקודם, וכמו שכתב הרא"ש בהלכות

אוצר מפרשים

מקן לחם אף שטיגנה או בישל מכל מקום הוי לחם, כאשר שיש להם תוריתא
דנהמא על כרחך לחם הוא, אף קצת בני אדם אופין לחם זה בתנור ויש מהם
לקמץ עצים מבשלים או מטגנין אותו מכל מקום לחם גמור הוא. ור"ש תופס על
ר"ת דעל כרחך הביטול מבטל מתורת לחם מההיא דריקין מבושיל. אמנם כשהיה
דעתו לאפות ונמלך לבשלה בזה מורה הר"ש דאמרינן שזה על דעת ראשונה הוא
עושה, שרצה לאכול אחר ביטול בתורת לחם, הואיל ויש בו תוריתא דנהמא והוי
לחם גמור, מה שאין כן בריקין מבושיל כוונתו ע"י ביטול לבטלה מתורת לחם
ולעשותו כמו תבשיל, וגבי חביצא כמו כן. ודברי הטור נכונים, כמו שכתב הב"ח.
גם מה שכתב לפרש דברי הב"ח הוא דוחק, וכמו שפירשתי יבוא על נכון. וכו' מן
דין אף לשיטתו דברי ב"י שריון, דהא רבינו ירוחם דחמלק בין חלה להמוציא
מכל מקום הביא שם ב"י [קמח, ב ד"ה וי"ש] בשמו בלחם העשוי לכוחת כעבין
מברך המוציא, כיון דעשה כצורת גלוסקאות, ע"ש ודוק: (נתיב חיים)

טז (פניא קמ"א) דעיקר כוונתו לאכול השכר והלחם וכו'. לשתות השכר, כצ"ל:
(דגול מרצב)
ז' (שרע סעיף י) (שיביר ע"ל דחם אחר) [שבבלי ע"ה]. נ"ב, והוא מה שקורין
פאכטיים שבליטתו עבה ומתבשלים בקדרה ונראים כגלוסקאות:

(חתיב סופר)
יח (שם) פירוש לישת הקמח במים וכו', כצ"ל:
יט (שם) ואפילו נתחייבה בח"ה. ונ"ב, כמו שפירש ה"ח ס"ק י"י, ודלא כמ"א
[ס"ק לב], כמו שכתוב [ולקמן אות כ]:
כ (פניא קמ"א) ולענ"ד נראה שזה אינו וכו'. נ"ב, וקשה, א"כ היאך ממעט (פסחים)
לו, בן חלוט משום דהוי מצה עשירה, תיפוק ליה דלא מקרי לחם לענין מוציא.
על כן נראה לי דלר"ש ודאי מברך המוציא כגמלך, והיינו טעמא כמו שתאמר
לר"ת [פסחים לו, ב] תוספות ד"ה דכולין כיון דעשה עיסה עבה כמו שרגילין לעשות

(מביא פס"ה) דעיקר כוונת
לשנות השנה והלחם אי
בו כו', כצ"ל:

פמו ציין הנלע וודאי טפל לפת, יע"ש. ומה שכתב נספר מפרר לחם כו',
אלל אס כוונתו על הלחם ג"כ ומחיות קלמ גדולות הדין כנסתיו י. ויש
לעין מה שכתב נספיק י' נבישול לא חשיב חמר לחם אף על פי שגדלה
שם חמר לחם, אס הוא דווקא נמעלה רמיות או כלי ראשון על האש,
או אף אף על האש ויד קולדת צו מו לא מקרי חמר לחם. ועיין אות כ"ה
מוכח דבישול הוא, דעירוי נמי אי לאו למאן דלמח כלי שני כו', כ"ה צ"י
קמח, א ד"ה ופירוש נספס המרדכי נכנסו רמז קטן]. ומיהו אס אין יד קולדת
צו אף על אש לא הוה בישול * : לא תוריתא. עיין מ"א. קושייתו צ"ס
כוח למח אין מברך המויל, או נאין כוח יש חמר לחם, כי בישול נקדירה
מנעל החמר לא הענין נאלפס כמו שכתב נאום ל"ו. על זה מירך דהתם
לחם גמור הוה כו': לא ואפילו. עיין מ"א. לא הונח לו נמה שכתב
הט"ו אות י"ו, ואולי לדעת הנ"מ שהיחל אס"כ כח כן. ועיין לטעם נספיק
ינ כח אע"ג דלמקלמ דכרמח חייב נחלה, כמ"א, יע"ש. (ובי"ד סימן
שכ"ט סעיף ג' עיסקה שגלילתה "עצה", ונדפוס שו"ע נפל טעות סופר,

והיה דמנחות במאפה תנור
כו'. והא דטחנה אפאה בשלה, מוציא, פרוסת קיימת (ברכות ל"ז א') ר' מאיר הוא דאין בישול מבטל אפיה, ואנן קיימא לן כרבי יוסי,

א"כ הוא הדין מסעיף י"ב אין ראיה. ומכל מקום הכין הוא:
(טו) בייין. עיין ט"ז. לאו הואיל ונתאדם הפת חשיב ליה כפת כסנין,
דא"כ לא להני כזית, אלא שע"י זה נשתנה תאר לחם באין כזית.
ונקט סנין לדוגמא, כמו התם אע"ג דפת הוא מברך בורא מיני
מוזנות, הלא הדין כאן: (טז) ואפילו. עיין ט"ז. דעת ר"ת פסחים
ל"ז ב' תוספות ד"ה דכולי עלמא דחלה מגלגול עבה אפילו דעתו
לבשלה "בקדירה" חייבת מיד בחלה, "עריסותיכם" כתיב (במדבר
ט, כן). וכן בלילה רכה ואפה בתנור, "לחם" כתיב (שם, יט) וחייב.
והמוציא בלילה עבה על דעת לבשל "באלפס" הן משקה או שמן
רב הואיל ויש תאר לחם (ולא דמי לסעיף י', בישול קדירה לא
חשיב תאר לחם, מה שאין כן "באלפס", עיין מ"א אות ל"א ול"ו)
מברך המוציא. וראיה מברכות ל"ז ב' היה עומד ומקריב מנחות,
משמע אף מחבת ומרחשת דרעתו על מנת לטגנה בהרבה שמן
המוציא. אבל הר"ש פרק קמא דחלה משנה ה' עיסקה כו' סובר
דחלה אין חייב אלא א"כ על דעת לאפותה ואח"כ נמלך, והמוציא
אפילו הכי אין מברך אע"ג על דעת לאפותה ונמלך וטגנה במחבת ברב שמן או משקה, בורא מיני מוזנות. והיה דמנחות במאפה תנור
כו'. והא דטחנה אפאה בשלה, מוציא, פרוסת קיימת (ברכות ל"ז א')

מחצית השקל

ומרחשת היו מטוגנים בשמן. וחירץ לחד תירוצא ד"ל, הואיל ושמנן מועט
ואין בו כדי לבטלו (ר"ל, תורת לחם). וכן כתב הרא"ש [פסחים] בפרק כל
שעה [סימן טז] ד"ל, הואיל ושמנה מעט והיו כמו אפיו, עכ"ל. ומשיעור
השמן והסלת יש לשער קצת: (פ"ק זב) ואפילו נתחייבה. פירוש אפיו
לאמאן דאמר כו'. דע דעת ר"ת [פסחים לו, ב תוספות ד"ה רכולי] והוא היש
חולקים, סבירא ליה עיסקה שבלילתה עבה אע"ג שטגנה א"כ חייבת
בחלה, דאוליין בתר שעת גלגול דהוי עבה ומיקרי לחם, וכל דהוי לחם
לענין חלה הוי לחם לענין מצה. וסבירא ליה לר"ת אפילו היה דעתו מיד
בשעת גלגול לטגנה או לבשלה, מכל מקום חייב בחלה ומברך המוציא.
ודעת ר"ש דאם היה דעתו בשעת גלגול לטגנה או לבשלה אע"ג דבבילתה
עבה מכל מקום לא מיקרי לחם לענין חלה ופטורה מן החלה, כל שכן
שאנו מברך המוציא. ואם היה דעתו בשעת גלגול לאפותה ואח"כ נמלך
לטגנה או לבשלה, חייב בחלה מצד הדין, דאוליין בתר שעת גלגול ואז
היה בלילתו עבה ודעתו לאפותה. והוא הדין אם היה דעתו או לבשלה
אלא שאפה קצת ממנו, או אפילו מה שבשיל חייב בחלה. ובהו, וטעם
משום גזרה, כיון שאפה קצת שמא ימלך יאפה הכל. אולם בשני דינים
הללו דמודה הר"ש דחייב בחלה אינו מבואר להראי ברבריו האיך סבירא
ליה לענין המוציא אי מברך עליו המוציא. ודעת הר"ר יונה [בכוח נ, א
ד"ה ומוח] ורבינו ירוחם [נתיב טו ח"ה קמח, ד] דאפילו בנדון דחייב בחלה מכל
מקום אינו מברך המוציא, דדוקא לענין חלה דחייבו בשעת גלגול ואז הוי
בלילתו עבה והוי לחם, חייב. מה שאין כן מוציא דאוליין בתר שעת
אפיה, וכיון שאז טגנה או בשלה אינו מברך המוציא, דאז לא הוי לחם.
ודעתו מיד לטגנה או לבשלה פטורה מן החלה. ומעתה קשה למ"א על מה
שכתב הרב ב"י ואפילו נתחייבה בחלה, והיינו דעת הר"ר יונה ורבינו
ירוחם, הא לדידן באמת גם מחלה פטורה. ולכן צריך לומר דכוונת הרב
ב"י אפילו למאן דאמר דחייבת בחלה. ואע"ג דלמסקנת מ"א דלהר"ש
אפילו היה דעתו לאפותה דמודה דחייבת בחלה, וגם הכי קיימא לן בי"ד,
מכל מקום אינו מברך המוציא, ואם כן י"ל דמה שכתב ואפילו נתחייבה
בחלה ר"ל בנדון דמחייבה דהיינו כשהיה דעתו לחלה לאפותה מכל מקום
אינו מברך המוציא, וכן תירץ הט"ו [פ"ק טז] באמת, (ואפילו הכי על הסור
שפיר הקשה הרב ב"י, דהטור סתמא קאמר, דוחק לאוקומי דוקא כהאי
גוונא. ואף הב"ח רצה לתרץ כן). מכל מקום תחלה קודם שביד מ"א את
דעתו לר"ל כהב"ח, דסבירא ליה דכהאי גוונא באמת להר"ש מברך המוציא,
הוצרך לומר דבריו השו"ע במה שכתב ואפילו נתחייבה ר"ל למאן דאמר
דסבירא ליה הכי. ולמסקנת מ"א באמת י"ל כן דמה שכתב ואפילו נתחייבה
ר"ל אפילו היה בענין שנתחייבה, דהיינו שהיה דעתו לאפותה מכל מקום
אינו מברך המוציא, וכדעת הר"ר יונה ורבינו ירוחם ור"ש: ולא נראה
שהו אינו דבש"מא בחלה כו' החיוב בשעת ל"שה כו'. המ"א כתב כן
מסבירא דנפשיה, ד"ל דסבירא ליה להר"ש כן וכדעת הר"ר יונה ורבינו

לבושי שרד

לש אדעתא לנשל. ואידך, דהמויל חלי נחיו חלה, וכיון דחייב נחלה מברך
המויל אי חליב תוקימא דנהמא. אלל דלא היחל כאן המחבר הפלוגתא לענין
חלה שפאלה ביו"ד [סימן שט סעיף ג]. ומכל זה מצינו דמה שכתב המחבר ואפילו
נתחייבה נחלה לומר עשה על דעת לאפות, כמו שכתב הט"ו [פ"ק טז]:
(סה) מביא פס"ה פירוש בגין שאפא. פירוש, שטיגנה או בישלה נאלפס.
וקלאו המג"א אפיה לפי שהוא נאלפס, ואז יכול להיות שישאר חמר לחם. אלל
נבישול נקדירה חל הנלך אי אפשר שיהיה לו חמר: (טו) שם פס"ב פירוש
אפילו למאן דאמר. ממך נדך אחר קושים הט"ו ס"ק י"ו, דכ"י קאמר,
אפילו למאן דלמח כו', כיון דר"ש פוסק דאין חלי המויל נחלה, א"כ אפילו
למאן דלמח כו', וק"ל: (טו) שם וכתב הב"ח. הכ"מ ממך קושים הכ"י [סוף
ד"ה לן] אהטור כמו שר"ה למח הט"ו ס"ק י"ו, וספרו הט"ו מטעם המויל,
והכ"מ סבירא ליה דר"ש מודה לר"מ דחלי המויל נחלה, ולא פליגי רק נחלה
ולא נחמה, עיין מה שכתבנו לעיל אות נ"ט:

שריה מיירו אפילו ציין. ע"ש. לכן היחל מסעיף י"ב דאפילו שרויה ציין אס יש
כוח מברך המויל, דמי מסעיף הקודם י"ל דין מתקלן טפי לפת: (ט) פס"א
פס"ה ולשיטתיה אד"ב. אלל לדידן נענין קע"ז [פס"ק ז] נכנס פס"א פוטרת
כל המשקין. רק נפקא מינה נאין חמר וגם אין כוח: (ט) שם אורז עיקר.
וכל שכן נפח, ומשום הכי אין צריך להחמיר לנכך חלה על היין או המשקה, כיון
שהם עיקר ומפורש נחוספתא דפטור: (ט) שם יש לברך עליו בורא פרי
הגפן. על היין הנלע חוק הפס: (מ"א) שם בברכות דף מ"א, כ"ל ט: (מ"א)
(מ"א) שם פס"ז שרת"ב היין מחמת, כ"ל: (ט) ש"ע פס"ה י"ג שב"ל יתור
עבה. פירוש, שלם חמה כמו כל פת ואח"כ נחלה, וזה נקרא חלה עיסקה וסוקה
סופגנין. ודיעה זו הוה רבינו משמון [חלה ס"א משנה ה] דסבירא ליה דחלתו עיסקה
כו' אינו חייב נחלה אלל א"כ עשה מחלה אדעתא לאפות ומלך ופישל, והמויל
אפילו הכי נחלה גוונא אינו מברך (כמו שכתב המג"א ס"ק ל"ג). ודיעה שניה
הוא ר"מ [פסחים לו, ב תוספות ד"ה דכולן פליג נחמה. חלה, דחייב נחלה אפילו

ט. רבינו חס נפסחים דף
ל"ז [נ"ח] בתוספות ד"ה
דליל וצרכות דף ל"ז
[נ"ח] ד"ה להם, הגהות
מיימוניות דפוס קושטא [נ"ח]
ברכות פ"ג נסמ"ג ע"ג ע"ג
כ"ה, וסמ"ק סימן קנ"א:
ט. הגהות מיימוניות
דפוס קושטא שם נסמ"ג
סמ"ק פ"ג סימן טו,
והלכות חלה סימן ז:

צינונים לרמ"א

(*) ב"י סוף קמח, ב:

הגהות והערות

[נ"ח] בדפוס כוכב כעין
ספוג, ומקור נהדרות
יציאה ל"ב, ו"ה ע"ה:
[נ"ח] ובדפוסים שלט אות
ג כח כן נסמ"ג תשובה
מח"ס:
[נ"ח] תוכן נהדרות ל"ח
ל"ח, ועין לט"ז סדר:
[נ"ח] כן הוא בדפוס,
והנהדרות ל"ח פ"ס שנה
ל - וי"ד, וגינתן זו הייתה
לפי המהות השקל ולט"ז
סדר, וי"ד אפרים גרס וכן
נראה:
[נ"ח] עין לעיל הערה
סא:
[נ"ח] נראה דל"ח,
והכוונה, ועין פרישה
[נ"ח] ד"ה אות בן אלף
דפוס"ל נסמ"ג המהירות
אחרי המהירות וע"ה,
והנהדרות ואלקווא קמ"ח
אח"ה וע"ה, ונהדרות
ואח"ה אח"ה וע"ה,
והנהדרות למגד אח"ה
וע"ה, וי"ד נ"ח:

והוא לומר א"כ למה כתב ה"ב [סוף קמח, ב] שיש לתמוה על הטור
(*) שכתב כאן כר"ת [פסחים לו, ב] תוספות ד"ה דליל, כו', אמאי לא
נימא דליל ע"ה מודים זה כיון שמייירי נמלך, דמכל מקום
צריך לומר דדבריו הם אליבא דר"ת מדתלה דין המוציא דין חלה,
ולרבינו שמשון [חלה פ"א משנה ה]
יש חילוק כמו שכתב כאן נסמ"ג
חולקים: (י"ז) ונהגו להקל.
פירוש, כסדרא הראשונה, דאין
סופגנין (פירוש עיסה שלשה ועשאהו כמין [נ"ח] ספוג, ערוך
ערך ספגן) ובשלה במים או טונג בשמן עליהם המוציא: [הנה] (י"ז) ד"ד [לט] (*) ונהגו
(ל) להקל: ט"ז [נ"ח] וירא שמים יצא ידי שניהם כ"ה ולא יאכלם אלא על ידי י"ד (ח) שיברך

סוף סימן זה [קמח, ב ד"ה וכתב] נסמ"ג רבינו שמשון [נ"ח] (ב) נעשה כעצין נמי לא מחייב בחלה אלא היכא דשקיל מינה חררה ואפי
לה, דגורנין דילמא (ב) ממליך אכילה עיסה, ע"ה. ומשמע דהוא הדין לענין המוציא, עכ"ל ב"י. וסדר ה"ח דהוא הדין לענין המוציא
אם אפה מעט מנצח על השאר המוציא, וזה דבר שאין לו טעם, דהיינו שייך למיגור נשעת המוציא. ועוד, דא"כ (ב) למה כתב נסמ"ג
ט"ז נסמ"ג דמנצח בורא מיני מזונות, ולא חילק, אלא על כרחך כוונת הרב ב"י דהוא הדין לענין המוציא דפטורה אפילו עשאה כעצין,
כי היכי דפטורה לענין חלה. ומה שמחייב בחלה אם אפה מעט, היינו משום גזירה, וזה לא שייך בהמוציא, ע"ה: ד"ג ויש חולקים.
סדרא להו כיון (ב) דלילתו עבה ואית ציה מואר לחם מנצח המוציא: ד"ד ונהגו להקל. פירוש, שאין מנצחין המוציא רק בורא
מיני מזונות, (ב) וכן משמע סוף סימן זה, דלא כר"ת [קמח, ב ד"ה לו]. ועין בלבוש [סעף יב]. ומכל מקום נראה לי שאם שצטע ממנו
היו ספק דאורייתא וצריך לנצח בנכח המזון מספק, כמו שכתב סימן קפ"ד סעף ד': ד"ה שיברך ע"ה ד"ה. כיון (ב) דלילתו
עבה ואין ממלאין נשום דבר וגם לא ילושין עמו, פה פוטרמן (ש"ה) שער האומות פה, א כלל ב סוף אות ג). ומיהו נסמ"ג ז' כתב דעצין

הגהות רע"א

(ח) (ש"ה) שיברך ע"ה ד"ה אחר. עין בספר גנת וורדים חלק א' [כלל א]
סימן כ"ד שהקשה דמנה נפשך, אם קבע עליו בורא מנצח המוציא כמו בפת
כסנין, ואם אינו קובע ולא הוי מעיקר הסעודה אינו נפטרת בברכת המוציא, ע"ה.
ובמחילת כבוד תורתו, כיון דשיטה זו לא הוי לחם כיון דלא נאפה והוי כמו דייסא,
ואפילו בקבעו אינו מברך המוציא וברכת המזון, ופשוט:

ביאור הגר"א

חלה שם וכן הקונטרסאות כו', וזהו שכתב כיון שאפאה בתנור או באלפס
ונעשית לחם כו': [לח] ויש חולקים. הוא דעת ר"ת [פסחים לו, ב] תוספות ד"ה
דליל [נ"ח] ובכרכות ל"ז [נ"ח] נטלן [נ"ח] ומשמע אפילו מחבת ומרחשת אע"פ שמוטונג בשמן, והוא הדין לבשלה במים. ועין תוספות [פסחים] שם
כמו סופגנין כו' דשם, דסופגנין תחילתו וסופו פטורה, סופו עיסה חייבת, כמו
שכתוב בפרק א' דחלה [משנה ה]. ופליגי במעשה אלפס אי הוה לחם או לא.
אבל בבבליה עבה כולי עלא מודי דחייב, ואפילו בשלה במשקה דמודי ר'
יוחנן מכל מקום כיון שתחלתו עיסה חייבת, כמו שכתוב [חלה] שם תחילתו עיסה כו'. ועוד כתב ר"ת [שם] דהוא הדין לענין המוציא, ממה שכתוב במנחות
ע"ה [נ"ח] ובכרכות ל"ז [נ"ח] נטלן [נ"ח] ומשמע אפילו מחבת ומרחשת אע"פ שמוטונג בשמן, והוא הדין לבשלה במים. ועין תוספות [פסחים] שם
ד"ה דליל ע"ה ע"ה ויש בכרכות ד"ה לחם כו', ועין תוספות בפסחים ל"ז ב' ד"ה פרט כו' ולקמן מייירי כו'. והר"ש [חלה שם] והרמב"ן [הלכות חלה כו, ב]
חלקו עליו וכתבו הא דתנן תחילתה עיסה היינו שעשאה מתחילה על דעת לחם גמור ואח"כ נמלך לעשות סופגנין, אבל עשאה מתחילה על דעת לעשות
סופגנין היינו ירשא שם תחילה וסופו סופגנין. וראיה ממה שכתוב בכרכות שם, לחם העשוי לכותח פטורה, וכן הקשו תוספות שם [ד"ה לחם]. ומה שכתוב
שם כעצין חייבת, היינו משום דמחלפא בשאר עיסה, וזהו שכתוב שם מעשיה מוכיחין כו'. אי נמי שמא תמלך לעשות לחם, כמו שכתוב בירושלמי שם [חלה
פ"א הלכה ד] חדא איתתא שאלה לר' מונא בגין דנאנא בעיא למיעבד אצותי איטרי ויתתה פטורה מן החלה. ר"ל, עיסת סופגנין. אמר לה להמה לא. ר"ל, פשיטא
דפטורה. אחא שאל לאבוי, אמר ליה אסור שמא תמלך לעשות עיסה כו'. רב אמר עיסת כותח חייבת בחלה, אמר ר' בון שמא תמלך לעשותה חררה לבנה,
אמר ר' מגא צריכין אנו מכריזין באילין דעברין עביצין. ר"ל, חביצין. דיהון עברין לון פחות מכשיעור, דאינון סברין שהיא פטורה והיא חייבת. והטעם משום
גזירה, כנוצר לעיל. ולא תימא שהירושלמי חולק על גמרא דידן דגזר, י"ל דשם מייירי בלחם ממנו מעט לאפותה וגזרין על כולה, וגמרא דידן בלא לחם
ממנו כולם. וכן כותח כלימודין, אבל כעצין חייבת. ודבר שייך למיגור יתור. ועין סימן יו"ד סימן שס"ז [ג] וסעף י"ז. ועוד רש"י ממה שכתוב
בירושלמי שם [הלכה ה] ובריש פרק ד' שם [הלכה א] העושה עיסה על מנת לחלקה בעין פטורה מן החלה, אמר ליה והתנינן נחתום שעשה שאור לחלק חייב
בחלה, אמר לו אל תשיבני נחתום, נחתום לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלכות הדבר תלוי, שמא ימצא לקוחות והוא חזר ועושה אותו עיסה. וכן הוא
הטעם בחלות תורה כמו שכתוב בירושלמי שם [פ"א הלכה ד] ובגמרא פרק כל שעה [פסחים לו, ב] לענין מצה, אלמא בחר דעתו אוליין, וכן בעיסת הכלבים
ואמרו שם [ירושלמי חלה פ"א הלכה ה] איוז עיסת הכלבים ר' שמעון בן לקיש אומר כל שעירב בה מורסן, מתנייתא אמרה כן בזמן שהרועים אוכלין פעמים שאין
הרועים אוכלין ממנה, ר' יוחנן אמר כל שעשאה כעצין, ותני כן עשאן כעצין חייבת בשאן לימודין פטורין, ר' בא בשם שמואל ר' אמי בשם ר' חייה רובה
אפילו עשאה קלוסקין, והא תנינן אם אין הרועים אוכלין ממנה, תפטר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה, אלמא אוליין בחר דעתו, ואפילו
ריש לקיש ר' יוחנן דפליגי היינו משום דמחלפא כמו בעיסה לכותח. ועין ר"ן בפרק כל שעה [פסחים יא, א ד"ה אבל]. וכן לענין המוציא פטור. והא דאמרין
[ברכות לו, ב] נטלה לאוכלה כו' במנחת סולת. אי נמי אף במחבת ומרחשת, אלא משום דשמה מועט הוי כמו אפיר. ותלמיד רבינו יונה [ברכות כו, א ד"ה ומה]
כתבו אף דבר דמחייב בחלה אפילו הכי לענין המוציא פטור, דחלה תלוי בגלגול מה שאין כן בהמוציא, וכסברא ראשונה של ר"ת בכרכות כו' [לח] הג"ל,
אלא שר"ת חזר בן מכת היא ברייתא הג"ל נטלה כו', וכבר תירצו כנוצר לעיל. וכן כתב רבינו ירוחם [נתיב טו ח"ה קמח, ד]. וזהו שכתב ש"ה כסברא ראשונה
אפילו דבר כו' ואפילו כו', ר"ל, בגמלך אפילו הכי לענין המוציא פטור, כמו שמבאר הו"ל, וכנוצר לעיל. ועוד הביא הר"ש [שם] והרא"ש בפרק כל שעה
[שם] ראייה דאין מברך המוציא, ממה שכתוב בסוף פרק כל שעה [מא, א] ר' יוסי אומר יוצאין כו' אבל לא במבושל כו', וקיימא לן כו' יוסי. והא דאמרין
בברכות שם [לו, א] בזמן שהפרוסות קיימות, ההיא דר' מאיר היא. וצ"ע הא מסקינן שם ל"ח ב' עד כאן לא קאמר ר' יוסי כו', ואע"ג דבפסחים שם לא מסקינן
כן, כתבו תוספות דלפי הסוגיא דשלוקות מברך שהכל נהיה בדברו, אבל אנו קיימא לן דמברך בורא פרי האדמה, וג"כ קיימא לן כההיא
ברייתא הג"ל ובזמן שהפרוסות. וכנוצר לעיל סעף י' [ט"ז לב]. [לח] ונהגו להקל. ר"ל, כסברא ראשונה, דספיקא דרבנן הוא, ואף בברכת המזון אם
לא אכל כדי שביעה, ומהו הטעם פסק ג"כ בסעף ד' והלכה כו', ועין מ"א [ס"ק לו]. ושם בסעף ח' אי אפשר להמציא דאורייתא. ועין יו"ד סימן שס"ז סעף
ג' שסתם כסברא ראשונה: [מ] [ש"ה] וירא שמים כו'. הרא"ש בפרק כל שעה שם [סימן טו]:

לבושי שרד

(א) ש"ה פסטי"ז שכתב כאן כר"ת. הטור פסק כאן שחייב בחלה ומנצח
המוציא. והקשה ה"ב שהוא כדעת ר"ת והלא העיקר כר"ת, ע"ה. ולא מירך
ה"ב דהטור מייירי נמלך, דמכל מקום אין זה כר"ת, מדפסק לנצח המוציא.
וטוב להגיה צ"ח בזה הלשון, דין חלה כמו שכתב כאן נסמ"ג י"ח חולקים ולר"ת
יש חילוק, וק"ל. (ס) מג"א פק"ב ו"א עוד א"ל אפילו אם אפ"ה ממנו,
כ"ל. [ור"ל], דנכח גוונא חייב הכל בחלה, כמטאר צ"ד [נ"ח]: (ס) שם וכן
דעת מהר"ש ששביא ראייה. הר"ש נפרק קמא דחלה ראייה לרבינו
דאין מנצחין המוציא על דבר שנמשל נמשקין, מהא דאמרין בפסחים דאין יוצאין
בצדק המטעל, שהמשל מוציא מתורת לחם, והוא דמחלפא (שנעטף יו"ד
דמהי מיה מואר לחם לענין המוציא) בלא נמשל, עכ"ל. וזה מוכן דברי מהר"א:
(ט) שם בעשאה כעצין. קאי אהך דינא דמחלפא עיסה וסופה סופגנין:

(מנא פקדי) וכן נראה מהר"ש שביא ראיה מריק הסבוש כי ונב גבי הא דמייתי [ראה] מהא דחביצא. ור"ל, דהר"ש מייתי מהא דברכות [ול, ב] לפירוש הר"ש שם דמיירי שלא נחשב, ע"ש:

רבה, כחנני כן נט"ו אות יו). ומה שכתב [המ"א] דדברי הנ"ל, כן כתב נט"ו אות יו מקביל דנפשא, וע"פ שם. וכן מוספות זכרות ל"ו כי ד"ה לקט, דה הנפקא מינה בין פירוש רש"י [ד"ה והמ"א] מכלן אמנות, משמע אף מחמת ומחמת, ולמסקנות לא, והכן: דג ויש חולקים. עין מ"א. דעת ר"ת זללמו ענה ותאר לחם המזל, ונחלה אף בלא תאר לחם, נעיסה לבד, ועין נחלה נבי [פ"ק ג] ומצין: ד"ה ונהגו דהקפ"ה. עין מ"א. בסוף סימן זה נסעיף י"ז נהג"ה אפלו נחמת נמשק אף מנכר המזל אע"ג דלית תאר לחם. דלא כנ"ל, שפירש ונהגו להקל לנכר המזל. ומיהו מכלן נהג"ה י"ל אירא שמים קלי. ובסימן קפ"ד אות ח', ומה לי ספק אס בירך או ספק פלוגמא. אכל מסמימת המנכר דיעה א' נסחם משמע דלן ספק, וכן משמע גלגוש סעיף (ח') [ינ], דלן הלכה כימי נגד רפס*, יע"ש: ד"ה שיברך. עין מ"א. דהללס פוטרכן קרעפלין ופסטיד"א, אע"ג [ד]סת כסנין אף פת פוטרכן, נכסר פת פוטרכן, עין מ"א אות כ"ב. אכל נאין מילוי ומטונן דבש ונדומה אפסר דדומה לנענין עכ"פ ואין פת פוטרכן, דלן אוכלין אומי כי אס לקיטם ולא למוזן:

כמו ור"ה שם יבואר. ואפילו הכי הקשה הב"י על הטור, וליכא למימר על דעת לאפותה כב"ח, דמכל מקום פסק דלא כר"ש כו', כמו שכתבתי לעיל. אלא דדברי הט"ז אי אפשר לפרש כן, במה שכתב מדתלה חלה בהמוציא, ואינן לומר דלר"ש אין הכי נמי דאין מברך המוציא והטור בלא פסק דלא כוותיה, א"כ מאי קושיא חלה בהמוציא, דלר"ת נמי אין שוין, דחלה דלא תאר לחם מלגול חייב והמוציא תאר בעינן, וי"ל דלר"ת שפיר הזכיר חלה דעיקר ראייה הואיל וחייב בחלה, ומכל מקום כאן תאר לחם ג"כ בעינן, אלא דא"כ אימא כב"ח. סוף דבר אני העני לא הבנתי בכאן כוונתו על בוריו. ועין מה שאכתוב א"ה במ"א [אות] ל"א מזה, וכאן אין להאריך: (יז) ונהגו. עין ט"ז. שכן כתב המ"א אות ל"ד. וכמו שכתב הט"ז אות וי"ו (טעות סופר ד') דמכל מקום הוה קולא, וכל שכן מעין שלש, לקצר בברכות הוה קולא. ויש לעיין אמאי לא היכא דספק אם בורא מיני מזונות או המוציא יאמר שהכל נהיה בדברו כבסימן קס"ז סעיף י', וצ"ע בזה. והיינו כדעיה א', כר"ש. ויש חולקין הוא ר"ת, כמו שציין באר הגולה [אות ח-ט]. ומה שכתב באות י"ו יש חולקים, כוונתו אדיעה א', ושם צ"ע כמו שכתבתי לעיל:

באר היטב

מ"א [פ"ק נל]: (ל) דהקפ"ה. פירוש, שאין מנכרין המזל רק טורא מיני מזונות. ומכל מקום נראה לי שגם שני מנכרין המזל רק טורא מיני זכרות המזון מספק, כמו שכתב סימן קפ"ד סעיף ד', מ"א [פ"ק נל]:

מחצית השקל

התוספות [שם ד"ה חביצא] שנחבר ע"י מרק אבל לא נחשב. וא"כ מזה ג"כ ראייה דלא כהב"ח, דאפילו נאפה תחלה, הבישול מבטל מתורת לחם, כל שכן כשלא נאפה רק היה דעתו לאפותו. והיא ממש ראייה ראשונה: ונראה לי שיש הרב ב"י כי נעשה כעבין כו'. קאי על לחם העשוי לכוותה, מסיק הש"ס [ול, א] עשאן כלמודין, היינו קרשים, שלא ערכן בצורת הפת, פטורים מחלה. אבל עשאן כעבין חייב בחלה. וסבירא להו להרבה פוסקים דבעשאן כעבין בכל ענין חייב בחלה. אבל הרב ב"י הביא בשם הר"ש שכתב פרק קמא דחלה דבעשאן כעבין נמי לא מחייב בחלה אלא היכי דשקיל כו', וסיים על זה הרב ב"י ומשמע דהוא הדין לענין המוציא: וסבר הב"ח דהוא הדין לענין המוציא אם אפה כו'. ומיניה יליף הב"ח כיון דסבירא ליה להרב ב"י דרין המוציא עם חלה שרין לענין אפה ממנו קצת, כיון דמיקרי לחם לענין חלה הוא הדין לענין המוציא, א"כ הוא הדין בדעתו לאפותו, כיון דהוה לחם לענין חלה הוא הדין לענין המוציא: דהייכי שייך לצינור, ר"ל, כיון דאפה קצת אינו חייב בחלה אלא משום גזרה, והגזירה לא שייכא אלא בשעת גלגול דאז חייב החלה, מה שאין כן מוציא דחייבו לאחור אפיה לא שייך גזרה זו: ועוד דא"כ כו' ולא חילק. והוה ליה לכתוב שם דאם עשאן כעבין ואפה קצת מברך המוציא, ועיין בס"ק מ"ג: אלא ע"כ כרחק כוונת הרב ב"י דהוא הדין כו'. קאי על ריש דברי הר"ש דפוטרי אפילו כעבין מחלה אי לא אפה קצת, דלא מיקרי לחם, וא"כ הוא הדין לענין המוציא. וא"כ ממילא לענין המוציא אפילו אפה קצת, כיון דלא שייך שם הגזרה: (פ"ק ד) ונהגו כו'. וכן משמע סוף סימן זה. דהוה מיקרי קולא אי מברך בורא מיני מזונות, ממה שכתב מ"א ס"ק מ"ג אף על גב דלחם עשוי לכוותה אי עשאן כעבין פסק ביו"ד דחייב בחלה, היינו לחומרא, אבל לענין ברכה היקל לכרך בורא מיני מזונות. הרי דהוה מיקרי קולא. וכן הוה מצי להביא ראיה מסעיף ז' והלכה כדברי כלם משום דספק דרבנן אזלי לקולא, ע"ש: דלא כב"ח. שהבין דנהגו להקל ר"ל לברך המוציא: (פ"ק ד) שיברך כו'. כיון דבליילתו כו' פת פוטרכן, ר"ל, דהוה קשיא מאי מהני שאכלו תוך הסעודה אכתי לא יצא מספק, דהא פת הבא בכסנין מבורא בסעיף ח' אי אכלן תוך הסעודה שלא מחמת סעודה אין פת פוטרכן וצריך לברך בורא מיני מזונות, וא"כ עיין למאן דאמר דמברך בורא מיני מזונות על עיסה שטגנה גם אי אוכל פת תחלה צריך לברך בורא מיני מזונות. לזה תירץ דהיינו דוקא פת הבא בכסנין צריך לברך תוך הסעודה בורא מיני מזונות, אבל הכא כיון דבליילתו כו' לא הוה פת הבא בכסנין, ולכן לכולי עלמא פת פוטרכן: וסיהו בפסעיף ז' [כ"ח] דכעבין יבשין כו'. אפילו בליילתו עבה ואינו גילש ואינו ממולא בשום דבר,

עכ"ל. וכן כתב הרא"ש בפסחים שם [פ"ב סימן טז]. מבורא להדיא דעל דעת לאפותה ואפילו אפה וטגנה באלפס אח"כ מבטל כו'. והיה דמעתה אלפס חייב, במעט שמן, כבסעיף י"ד בהג"ה. ובטור כתב כאן בליילתו עבה חייב בחלה, והמוציא ביש תאר לחם. תמה הב"י הא ביו"ד [סימן] שכ"ט כר"ש דרוקא על דעת לאפותה. והב"ח [קמח, ב ד"ה כל] כתב דגם כאן מיירי על דעת לאפותה, דמדומה הר"ש דחייב בחלה והמוציא. וזה אי אפשר, כמו שכתבתי לעיל. וכן כתב הפרישה [דרישה סוף אות ב] דהר"ש אף על דעת לאפותה מחייב בחלה לא המוציא, ממה שכתב טחנה אפאה כו'. וזה שכתב הט"ז מה שכתב המחבר כאן אף על פי דחייב בחלה, היינו על דעת לאפותה, ביו"ד [סימן] שכ"ט סעיף ג' (ובמקצת דפוסים שם עיסה שכלילתה ירכה, יראה דצ"ל "עבה", יע"ש) בהמוציא אין מברך, כר"ש בפרק קמא דחלה. אע"ג לדידן בסעיף י' כוית המוציא, דבישול אין מבטל אפיה, ושני לן בהיה דצלאו ואח"כ בשלו ומצה בסימן תס"א [סעיף ד]. דטעם מצה בעינן, כמו שכתבתי באות י"ב ובמ"א אות כ"ה, מכל מקום קיימא לן דאין מברך המוציא בעיסה שטגנה באלפס"ו ושני בסעיף י' דהוה לחם גמור תחלה, ועיין מ"א [ס"ק]

ל"א ואי"ה שם יבואר. ואפילו הכי הקשה הב"י על הטור, וליכא למימר על דעת לאפותה כב"ח, דמכל מקום פסק דלא כר"ש כו', כמו שכתבתי לעיל. אלא דדברי הט"ז אי אפשר לפרש כן, במה שכתב מדתלה חלה בהמוציא, ואינן לומר דלר"ש אין הכי נמי דאין מברך המוציא והטור בלא פסק דלא כוותיה, א"כ מאי קושיא חלה בהמוציא, דלר"ת נמי אין שוין, דחלה דלא תאר לחם מלגול חייב והמוציא תאר בעינן, וי"ל דלר"ת שפיר הזכיר חלה דעיקר ראייה הואיל וחייב בחלה, ומכל מקום כאן תאר לחם ג"כ בעינן, אלא דא"כ אימא כב"ח. סוף דבר אני העני לא הבנתי בכאן כוונתו על בוריו. ועין מה שאכתוב א"ה במ"א [אות] ל"א מזה, וכאן אין להאריך: (יז) ונהגו. עין ט"ז. שכן כתב המ"א אות ל"ד. וכמו שכתב הט"ז אות וי"ו (טעות סופר ד') דמכל מקום הוה קולא, וכל שכן מעין שלש, לקצר בברכות הוה קולא. ויש לעיין אמאי לא היכא דספק אם בורא מיני מזונות או המוציא יאמר שהכל נהיה בדברו כבסימן קס"ז סעיף י', וצ"ע בזה. והיינו כדעיה א', כר"ש. ויש חולקין הוא ר"ת, כמו שציין באר הגולה [אות ח-ט]. ומה שכתב באות י"ו יש חולקים, כוונתו אדיעה א', ושם צ"ע כמו שכתבתי לעיל:

ומן שט צו תואר לחם לא נפיק מתורת לחם. ועיין סעיף י"ד נהג"ה דמעט משקה לא מיקרי מתקה, [מ"א ס"ק נל]: (כט) בח"ה. פירוש, לממן דלמנר דמיני נחלה, אכל אף קיימא לן דפטורה, כמו שכתב ביו"ד סימן שכ"ט, עין

ירוחם הנ"ל. אבל עכשיו לא כתב מ"א הכרח דר"ש סבירא ליה כן, דהא היש חולקים דהיינו ר"ת סבירא ליה דחלה וברכת המוציא שוין, ועל כרחק לא סבירא ליה סברא זו דבמוציא אולינן בתר שעת אפיה. אלא עכשיו כוונת מ"א לרחות דברי הב"ח שכתב כן לסברא פשוטה דבדעתו לאפותה דחייב בחלה מברך המוציא, על זה כתב מ"א דאין זה פשוט, ד"ל דסבירא ליה להר"ש כהר"י יונה ורבינו ירוחם דחלה והמוציא אין תלוים זה בזה, דכיון דחייב המוציא לא בא עד שעת אפיה. ולבסוף מייתי מ"א ראייה לדבריו מדברי הר"ש גופיה מראיתו מריק כו': ולא עוד אלא אפה כו'. משמע דאפה מעט יותר חידוש מברך המוציא ממה דאינו מברך המוציא כשדעתו לאפותה, ואדרבה איפכא מסתברא, דבדעתו לאפותה חייבת בחלה מצד הדין יותר יש מקום לומר דמברך המוציא מאפה מעט דאפילו בחלה אינו חייב מצד הדין אלא משום גזרה כנוכר לעיל, דאז מסתברא יותר שלא לברך המוציא. אלא משום דבסוף כתב מ"א דטעות הב"ח יצא ממה שכתב הרב ב"י באפה קצת, ומיניה יליף הב"ח לדעתו לאפותה דמברך המוציא, ועל זה שייך אפילו אפה קצת דזה שורש דין הב"ח, מכל מקום אינו מברך המוציא. דליכא למימר דכוונת המ"א ולא עוד אלא אפה כו' ר"ל דאיכא תורת, שהיה דעתו לאפותה וגם אפה ממנו קצת והוה שפיר רבוחא, דזה אינו, דניהו דהדין אמת לשיטת מ"א מסבירא, אבל לפי זה לא אתי שפיר הראיה שהביא מ"א לדין זה ממהר"ם, דהא בנדון מהר"ם היה דעתו לבשלה. אלא על כרחק כוונת מ"א כפשוטה, שהיה דעתו לבשלה ואפה קצת, ואייתי שפיר ראייה ממהר"ם, וא"כ צריך לומר כנוכר לעיל. אבל מכל מקום הדין אמת מסבירא לדעת מ"א אפילו דעתו לאפותה ואפה קצת והשאר בישל אינו מברך המוציא, דיל תתר טעמא: וכן כתב רבינו ירוחם שפהר"ם כו' משום פסק ברכה. דמהר"ם נסתפק אי קיימא לן לענין חלה בדעתו לבשלה כר"ש דפטורה או כר"ת דחייבת, ולכן אפה ממנו מעט, דכהאי גוונא אפילו להר"ש חייב בחלה, ואפילו הכי לא אכלו אלא תוך הסעודה, משמע אפילו כהאי גוונא ספק אי מברכים עליו המוציא: וכן דעת מהר"ש שפביא ראייה, ר"ל, דאין מברכים המוציא אם נחבשל אע"ג שהיתה תחלתו עיסה (שם בפרק קמא דחלה): מריק הסבוש. דקיימא לן לקמן סימן תס"א [סעיף ד] דאין יוצאים בו ידי מצה: כ"ש כשנכר שהיה רק כו'. והם דברי מ"א להוכיח דלא כהב"ח שכתב דסבירא ליה להר"ש אי דעתו לאפותה ואח"כ בשלה מברך המוציא כנוכר לעיל: וגם בני אה דמייתי חביצא, ר"ל, דהר"ש הקשה שם לנפשה דסבירא ליה היכי דבשלה אח"כ אינו מברך המוציא, והא חביצא אם יש פטורים כוית מברך המוציא, ולפירוש רש"י [ברכות לו, ב ד"ה חביצא] היינו מבושל ש"י. ותירץ דליתא לפירוש רש"י, יע"ש חביצא פירושו כפירוש

אוצר מפרשים

צ"ע, שהרי הוא עצמו כתב בסימן קצ"א ס"ק א' שאין מנין הברכות דאורייתא, וא"כ גם בברכה אחד מעין שלש שוב יוצא דבר תורה: (דגול מרבה)

כא (שורע פס"ג י) ולא יאכלם. כל זה לא איירי אלא כשיש בהם לאחר אפיה תואר לחם, טור [קמט, א]: (אשל אברהם, ג) כב (מנא פקדי) ומכל מקום נראה לי שאם שבע ממנו הוה פסק דאורייתא. דבריו

י. בית יוסף [קמט, א ד"ה גרסין] מסוגיל דבמות מ' [ע"פ]:
כ. ברכות ל"ז [ע"פ רמב"י ירוחם נחמ"ט מ"ה קמט, ד, רמב"ם ברכות ג, ט]:

צינונים דרמ"א

(ט) לשון הטור [קמט, א] והפוסקים [תוספות פסחים ג, ב ד"ה דטולין]:
(י) מרדכי פרק כל שעה [שם רמז מקלס]:
(יא) דרכי משה אות ה':
(יב) לעיל סעיף ו':
(יג) תוספות [פסחים ג, ב ד"ה דטולין] והרא"ש [שם פ"ג סימן טז] והר"ן [פרק כל שעה] [שם יא, ב ד"ה הללן] ורמב"ם [פרק ו' מהלכות חלה] [בבב"ר] [הלכה יב] ושאלחות [שאלחות טז] וטור [קמט, א] וי"ד [סימן טעט בשם הר"ף פסחים יא, ב]:
(יד) הגהות מיימוניות [דפוס קושטא] פרק ג' מהלכות ברכות: [ט] תוספות [שם] והרא"ש [שם] ור"ן [שם] ורבינו יונה [פרק כיצד מברכין ברכות כ, ב ד"ה לחם]:

הגהות והערות

[9] דאחר ביטול או טיגון, כל"ל (נעדרת נצ"ס ס"ק כג).
וכ"כ שג"ה שער האותיות סה, א כלל ב אות ג. ובמ"א ס"ק לו חלק עליהם, ע"ש:
[10] כך הוא בדפוס, וכן במהדורות זלמן ואלקווא תקנ"ה, ובמהדורות ואלקווא ולמנצח כתב וזה"ל, וי"ב:
[11] בדפוס של ה"י י"ט שיש במספור הס"ק, וס"ק ד כתוב גם על ס"ק ו שלפניו:
[12] צ"ל ולא הקילו בעריכת: (שוריר דקמ) [13] ועיין עוד בסו"מ הרא"ש כלל ב סימן ד, ובפירושו הרא"ש על המשנה חלה פקד ב משנה ב:
[14] בנ"י הערה פב:
[15] מהדורות קהל קהל סט"ו ולין דפוס "מערבס":

יבצין היו ג"כ כסנין. אלא העיקר דהכא מיירי בפסטי"ד ממולא בצבר או קרעפלי"ך כמו שכתוב לקמן [בגה"ה], והן באים לתבטיל ולמזון ולא לקניות, ולכן פת פוטרמן, כמו שכתוב סעיף ח' [ס"ק כג]: **ל"ו דאחר אפייה**. (ש) נראה לי דנקט אפייה משום דהכא מיירי שאפה הפסטי"ד במחבת במשקה או במים. דאם בשלו בקדירה פשיטא דלא היה מואר לחם, אפילו לחם גמור בשל אפייה, כמו שכתוב סעיף י', ולכן נקט אפייה (עיין מה שכתבתי סימן תע"א ס"ק ח). ובש"ל [שם] הגיה בזה: **ל"ז פשוטי"ד וקרעפלי"ך**. פירוש, שממולאין בצבר, כמו שכתוב סוף סימן זה. דאלו ממולאים במיני פירות היו כסנין, כמו שכתוב סעיף ו', אפילו נאפה בתנור: **ל"ח גירוש בהן ב"ו**. (ש) מכל מקום נפקא מינה דהתם אם קבע סעודתו עליו מברך המולא לכולי עלמא, ואם טגנו במשקה איכא פלוגתא אי מהני קביעות, דלאו לחם הוא כלל לדעת הראשון כיון דמבטל הוא או מנוגן. וכן כתב החת"ם [סימן כח] מעשה קדירה מקמה ודבש או בחלב ושאר משקה, אפילו קבע עליו מברך בורא מיני מזונות: **ל"ט חלוט**. ואפילו גליתו רכה, שחלטה ברוחמין ואפי"כ אפאה בתנור מברך המולא (טור סימן תנ"ד קמ"ב). וצריכנו ירוחם [נחמ"ט מ"ה קמט, א] משמע שאפילו טגנו בשמן ואפוא אפי"כ מברך המולא.

(ט) ואם נילש בשמן עיין סעיף ו' ומה שכתוב סעיף י'. מ קמח ומים. (ש) וצילתו רכה מאד, כמו שכתוב סעיף ח'. ומכל מקום אומן שאופין בדפוס צרור, אפי"כ שכן מכונסין בדפוס שקורין בצפרא וואפלטקו"ס, מכל מקום כיון שהן ריקקין דקין מאד אחר האפייה, אפילו קבע עליהו לא היה קביעות ומברך בורא מיני מזונות (ש"ל ע"ה האותיות סה, א כלל ב אות ג ב"ח קמט, ד ד"ה לתמיות):

נריך לברך המולא ושלש ברכות, דזה מקרי קולא, כמו שכתב צ"י [קמט, א ד"ה ולענין] לשון זה לענין פת כסנין וז"ל, ולענין הלכה כיון דאפייה דרבנן נקטינן כדברי רובם להקל כו', (ש) וכמו שכתבתי לעיל ס"ק (ד') [ו] [18]. גם צ"י כתב כאן [סוף קמט, ב] וכן נוהגין העולם שלא לברך המולא על הסופגנין כו'. וגם בלבוש [סעיף יב] כתב כן. ומו"ח ז"ל [ב"ח קמט, ב ד"ה כל] הדין שכן נהגו להקל פירוש שמברכין עליהם המולא, ועל זה הקשה מה שהקשה, ולא דק: (יח) א"א בדאית ביה ב"ו. ולא דמי לסעיף י' דלא צענין מואר לחם ביש כוית, דהתם היה מחלה פת גמור: (יט) ואין דאב"ל א"א א"א בן בירך ב"ו. הטעם, כיון שיש דיעה בתחלת סעיף זה שהולכים בחר דין חלה, ובה יש חיוב חלה כיון דמעיירא נהגלגל העיסה והיתה גלילתה עבה, ממילא הנהו פשוטי"ד וקרעפלי"ך אפי"כ שנאפים אפי"כ צענין מיני המולא. ויש דיעה אחרת שלענין המולא באפייה חלה מילתא, ממילא פטור כאן מהמולא. על כן יאכלס תוך הסעודה. אלא דקשה לי הא כתב רמ"א בסמוך דנהגו להקל כדעיה ראשונה, ממילא אין צריך לאוכלס תוך הסעודה. וצריך לומר דכתב שאין לסמוך על המנהג מי שהוא ירא שמים, ואף שכתב כן השו"ע חזר רמ"א וכתב כאן לענין קרעפלי"ך המטוגנים בדבש

יד **ל"ט חלוט** (פירוש מין פת שחולטין אותו ברותחין, ערוך ערך חלט, ב) **שאחר כך אפאו בתנור פת גמור** (לכ) הוא ומברך עליו המוציא: הגה [מד] וכן דבר שגליתו רכה שאפאו בתנור בלא משקה דמי כפת ומברך עליו המולא ושלש ברכות וכן אם אפאו באלפס בלא משקה (ו) ומעט משקה שמושחין בו האלפס שלא ישרוף העיסה לא מקרי משקה [מה] א"ל דבר שגליתו רכה וטגנו במשקה (ש) לכולי עלמא לאו לחם הוא:

טו **כ** **טרוקנין דהיינו שעושים גומא בכירה ונותנים בה מ קמח** (לג) ומים ומעריבים (ט) בה ונאפה שם מברך עליו בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלשה ואם קבע סעודתו עליו מברך המוציא וברכת המזון אבל מרייתא [מד] דהיינו שלוקחין קמח ומים ומעריבים אותם ושופכים על הכירה והוא מתפשט ונאפה אין עליו תורת לחם כלל ואין מברכין עליו אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלשה **מא ואפילו קבע סעודתו (לד) עליו:**

(ט) לפי סדרתו שאין זה פת כסנין. ולענ"ד לא נראה כן מטעם שאכתוב בסמוך. ועוד צ"ע מה שכתב רמ"א כאן דיש חילוק אם נילוש בשמן ודבש, הא ודאי הוה כיסנין אפילו אם לשו בלא דבש רק שטגנו בדבש, דהא בחר אפייה אוליין ובאותה שעה ניטגנה בדבש. וגדולה מזה כתב המרדכי, הבאיתי בסמוך ס"ק (י"ג) [טו] [18]

מא ואפילו קבע. בטור [קמט, א] כתב דאם קבע עליו מברך המולא, והרצ צ"י [שם ד"ה טרוקנין] חולק עליו. כ"ה ולי נראה דהדין עמו, דהא הרא"ש [ה"ק, חלה סימן ג] והרמב"ם [ברכות ג, ט] והר"ף [ברכות ט, ב] לא חלקו לענין המולא, וגם [18] לא הקילו בעריכת אלא לענין חלה, דלא מקרי לחם כיון ששופכין אותו, אלא לאחר אפייה לחם גמור הוא אי קבע עליו, דדמי לעיסה שנילושה במי פירות דפטורה מחלה להרא"ש [שם] [19] ואפילו הכי כי קבע עליו מברך המולא. והרצ צ"י העתיק דברי רבינו ירוחם שלא כהוגן, וז"ל רבינו ירוחם [נחמ"ט מ"ה קמט, ד], טרוקנין מברך בורא מיני מזונות, ואי קבע עליהו מברך המולא דהו כדבר שחלחלו סופגנין וסופו סופגנין שפטור מחלה ומברך בורא מיני מזונות. (ש) אלא טרייתא פטור מחלה ומברך בורא מיני מזונות, עכ"ל. ופשוט דטעות סופר הוא,

ערוך דהם דמהרי"ק

פער יד [פת גמור]. גליתו רכה ואפאה בתנור לחם גמור הוא והוא הדין אם אפאה בצלפס ואין בו שמן כי אם כדי משיחה בעלמא לא כדי לענין: פער טו מרייתא וכו'. נראה לי שהרצ בעל הטורים [קמט, א] חולק על פסקא זו ועיין במה שכתבתי שם ולדעת הרמב"ם [ברכות ג, ט] אפשר דטרוקנא וטרייתא שוים ואם קבע סעודתו עליו מברך המולא:

ביאור הגר"א

[מ] דע"י משקין ר' יוחנן מודה, תוספות [פסחים] שם ובברכות שם [זל, ב] סוף ד"ה לחם כו': [מ] [נספח טו] טרוקנין כו'. [בכרות] ל"ז ב', ועיין רש"י שם [ד"ה כובא]. ושם ל"ח א' האי כובא כו', ולכן חייבת בחלה, כיון דמברך המוציא בקבע, דחלה ויוצא ידי חובתו בפסח והמוציא דין אחד לחם, וכמו שכתוב בירושלמי [חלה פ"א הלכה ג]. ואמר [בברכות] שם טרייתא כו', שמע מינה דאפילו בקבע מברך בורא מיני מזונות. והוה שכתב [השו"ע] אבל כו': [מ] דהיינו כו'. הוא גביל מרתח [ברכות שם]:

אוצר מפרשים

הכי ודאי לא עדיף מפת גמור שנתבשל שבסעיף י', ודלא כמ"א ס"ק (ל"ז) [לן] שמתקן באופן אחר, ע"כ: כה (פניא סקטא) ולי נראה דהדין עם המור דהא הרא"ש, כצ"ל: (נחמ"ט מ"ה קמט)

[מא] [נהגין וכו' זה היה. תוספות שם [ברכות לו, ב ד"ה לחם] ושם [פסחים לו, ב ד"ה דחלין] אף שחייב בחלה אף לדעת ר"ת: [מב] דאחר אפייה כו'. עיין מ"א [ס"ק לו]. אבל הרא"ש בפרק ב' דפסחים סימן ט"ז כתב ועוד היה אומר ר"ת כו' לאחר הביטול כו' אבל ורימו"ש כו': [מג] ואין דאב"ל כו'. כמו שכתוב בשו"ע וירא שמים כו': [מד] [נספח יד הנהגין וכו' דבר כו'. כו' יוחנן בפרק כל שעה שם [זל, א]. ועיין תוספות שם ד"ה דחלין ע"מא ולר"י נראה כו' ואומר ר"י כו' ואומר ר"ת כו': [מה] אב"ל דבר כו'. כנזכר לעיל [ס"ק

כג (פער יד בגדה) כגון. ובתשובת בית דוד [סימן פא] העלה דמקורנים לא מיקרי תואר לחם: (אש"ל אברהם, ד) כד (שם) פשוטי"ד וקרעפלי"ך. ג"כ, לענ"ד נראה דאיידי ביש בהן כוית, דאי לאו

(יח) **אלא**, עיין ט"ז. ואף לר"ת דווקא בתאר לחם מברך המוציא (ושאני חלה, עיין תוספות פסחים ל"ז ב' ד"ה דכולי עלמא). ועיין מ"א אות ל"א: **(יט) ואין**, עיין ט"ז. ממה שכתב "שנאפית" אח"כ בטיגון, יורה כמו שכתב המ"א [ס"ק] ל"א ול", דווקא "אפיה" ע"י טיגון הא בישול בקדירה לית תאר לחם, ומוכרח הוא מסעיף "ולאקשי" אף ע"י טיגון לית בהו תאר לחם. ומה שכתב אדם גינול בשמים ומוטגון בדבש הוה כסנין כמו הו"ינ"ך בלאו"י, הני דידן עושין במי ביצים. ומה שכתב במים, שנתלבן, אי יוני אדום התם מטעם דלית תאר לחם. ואפשר ע"י דבש, ר"ל דאין בו תאר לחם. אבל ממה שכתב כסנין משמע מטעם כסנין הוה, וצ"ע: **[סעיף יד]** מה שכתב הר"ב בהג"ה בסעיף י"ד מעשה אלפס המוציא, ומעט שמן שמושחין האלפס לאו שמן, הנה מעשה אלפס בלא שמן והלכה כרבי יוחנן פסחים ל"ז א', המחבר ביר"ד [סימן] ש"כט"ו נסעיף בן יוסמן סוף סעיף ב' הביאו. ואינו יודע למה השמיט כאן, עיקר מקומו. ומה שכתב הר"ב מעט שמושחין האלפס, בהר"ש פרק קמ" דחלה משנה ה' כתב סתם מעט שמן שמשטגנין בו, וכן כתב הב"י כאן נקמח, כ ד"ה כל בשם הגהות מיימוניות [דפוס קושטא] פרק ג' דברכות. ובאמת אינו יודע מה נטגן במחבת עם שמן כי אם מנחת חביתי כהן גדול [ורמב"ם] במעשה קדבנות פרק י"ג הלכה ג', אבל מחבת ומרחת הלכה (מ"ז) [ו' ז'] שם משמע דנאפית מחבת כן בלא שמן, רק תחלה גינול בשמן ופורשרין, יעו"ש ובתוספות פסחים ל"ז ב' ד"ה דכולי עלמא נקטו מחבת ומרחת, וצ"ע. ועיין

הוא, יע"ש. ולפי מה שכתבתי אין ראייה. וי"ל דמאס הכי השמיט המהסר
"מכל" אמנחות קאף, גם י"ל כצדא הוא. ומכל מקום מה שהקשינו חתלה
לנשות פשוטין, וי"ל שמן מעט הוא * : דף גירוש. עין מ"א. ועין
אם יש זו חומר לחס לא היה כסנין: דף ח' ע"ב. עין מ"א. אם טענו כז'
בשמן, כסנין. וזע"ג בפסח פשוטא דאין לליה מבטל בישול, פסחים מ"א ס'
ושא"ל אופין בנזרו לחס גמורא וזמרכין המזוהר (כ) [כ]צל שחור, כנס
דאי לא היה רק נמשלין במתנה וזא"כ משפין בנזרו מעט כדי קרימה
ומים. עין מ"א. ועין לנזר [סעיף טו] משמע טרוקנין מען החורה לא היו
דזה ההבדל בין טרוקנין לטריחא. ובמ"א משמע שההבדל זה בצומא ויש
מ"א מזה: ב"א ואפ"ר. עין מ"א. הסכים להעורר. ומשמע דבין טרוק'
אח"כ בטריחא, והוא הדין בטרקנין. ולענין חלה יש הפרש בין טרוקנין דה'
ל"ו ב' ד"ה גביל מרחץ, וליכא גבול, אף על פי שזא"כ נאפה ויש זו חסר'
פטור מחלה והמזוהר וי"ב עין יו"ד [סעיף טז] שז"ך [סוף ט']. וז'
[ומעט, כ"ד ט' טרוקנין] שכן שכתב לפרש ב' טריחא. וי"ל.

(לד) עזר. מ"א נס"ק מאן חולק ופסק דמבדך ברכת המזון, דמהי קביעת
בטריחא כמו בטרוקין. ומכל מקום אומן שאזיץ בדפוס ברה"ץ על פי שכן
מכונסין בדפוס שקורין וואפלטקווייט, מכל מקום כיון שזן ריקקין דקין אמר
אשר האפייא אפילו קבע עלייהו לא הוי קביעת ומנצח בורה מיני מוזות,
עזר נס"ק מאן חולק ופסק דמבדך ברכת המזון, דמהי קביעת

(לא) וקרענ'דיך. פירוש, שממולאין צבשר ובאפו, לחלו ממולאין צמיי פירות הי כיסנין, כמו שכחון ספי' ו', אפילו נאפה צמור, מ"א [ס"ק חן]. וט"ו [ס"ק כ] כחז לעלוש הי כיסנין אפילו ממולאין צבשר, ע"ש. ועיין עוד על ס"ק (ד') [כ]: (לב) הוא. וכללו זה אינר וטסיני' וטעמיל: (לט) ויפם. ויגלנון כרה מאד, כמו שכחון ספי' ח', וטסיני' וטעמיל "ס"מ ח'.

זה. דמילוי כזה לא היו פת הבא בכסנין: (סיק מא) ואפילו קבע בו. ולי נראה שהדיון עמו. ר"ל, עם הטור: לא חלקו. ר"ל, בין טרוקנין לבין טורתיא: דרפי עיניהם בו. ר"ל, תחמה שיהיה פטור מן החלה משום דלא מקרי לחם, ומכל מקום לענין המוציא אי קבע עליו קרא לחם ויברך המוציא, חלה כתב הדא אשכחן כהאי גוונא קבעה הלשוא במי פירות פטור מן החלה לדעת הרא"ש (אבל אנן לא קיימא לן הכי אלא חייב בחלה, וכמו שכתוב ביורי סימן שטיק ט"ז ולדעת דרישה פרישה י"ד שם אות א' בשם מהר"ם בחגותהו סימן י"ד שם ג' ורדע"א מזהו הדחיב, הביאו מן לקמ' מהר"ם ס"ב סי' ה') ואפילו הכי כו': והרב"ב ע"ה התקף רבני רבינו ירוחם בו. דמיניה אייתי ראייה לדבריו דטורתיא אפילו קבע עליו מברך בורא מיני מזונות ולאחריי כו': אבל טורתיא פטור מחלה ומברך בורא מיני מזונות. א"כ לפי גירסא זו על מאי קאי חיתב אבל, דשמעך טורתיא דנו משנתה מטרקנין, וליכא למימר לענין חלה דהא כתב דגם טרוקנין פטור מחלה. אלא דקאי לענין המוציא, דטרוקנין אי קבע מברך המוציא אבל בטורתיא אפילו קבע מברך בורא מיני מזונות, כו' הוא לפי גירסא זו. אבל מ"א (כתב*) דעל כרחך טעות טופר הוא, וא"כ גם הפירוש בדברי רבינו ירוחם ולא כהרב ב"י: ושטותו כו'. וטרוקנין חייב בחלה:

אפילו הכי יש אומרים דהיו זה הבא בכסנין. וכתב לעיל דנקטין לקולא ככל הדברים, וא"כ אכתי תקיש דאין פת פוטרות: **אלא העיקר**, ר"ל, דבלאו דהכי לא קשה מיד: **(ס"ק ד) לאחר אפייה**. נראה י' דנקט כ"ו, ר"ל, דלא תקיש לא אכתי מיידי כתב רמ"א לאחר אפיה, ולכן מצינו ש"ה תיבת לאחר אפיה: **דאם בש"ז כ"ו דלא היה תואר דאם כ"ו כמו שכתב סעיף י'**. עיין שם במ"א ס"ק כ"ו. ולפי זה צריך לומר מה שכתב הרב ב"י בשלה או טגנה ר"ל בשלה במכתב, וכן צריך לומר פירוש בשלה הכתוב הפוסקין, וכן מהר"ם דמשום ספק בבלייתו עשה שבשלה שאפה מעט צריך לומר ג"כ בשבילה במכתב. והוא דמיידי אפייה בפרק קמא דחלה [שם] ראייה דעיסה שבשלה אינו מברך המוציא מרקיק המבושל דאינו יוצא י"ד מצה, והובא גם בהור"ש פרק ל"ל שעה [פסחים פ"ב סימן טז], והא דמיידי מבושל ממש דמדרה ר"ת, ר"ל דהר"ש לא בא להקשות על ר"ת, כי אם בא להביא ראיה לנפשיה דסבירא ליה דבישול מוציא מידים לחם ואינו מברך המוציא, והוא לא סבירא ליה לחלק כדמחלק ר"ת והטור בת"י ש בו תורא לחם או לא. או דסבירא ליה להר"ש דהאי דריקיק המבושל סתמא קת"י, משום אפילו מבושל במכתב ליה בקדרה תורא לחם אפילו הכי אינו יוצא י"ד מצה: **(ס"ק ד) שפשי"ד כ"ו**. כמו שכתבנו פה סימן

בשמן עיין סעיף ד' ומה שכתוב סעיף י'. פירוש, דרו כקנין, ואפילו אפסא
[מגדן] טורא מיני מזונות, ועל זה כתב ומה שכתוב סעיף י'. [ו]גדלה לי להגיה
סעיף י"א, והכוונה [למה שכתב] בט"ק הקדום [לז"מ] דנפקא מינה בקציעת סעודה:
(פא) שם פסקם ובביתן רבה מאד. והו' כסופגנין, מכל מקום כיון שהיא
גנומה ומתקנת ימדי נעשה באפיה כעם גמור. אבל טרימל, כיון שמתפשט ומאפה
אינו כלום, כן כתב טעור [קמט, א:]; (פג) שם פסקים אב"ט טרימל. דמלשון
זה מוכח שטרימל לא מהיך קציעות, דלס' לא כן מצי אינך כיון שטורקנין לטרימל.
ועל זה כתב דהוא טעור סופר, דהא טרימל מיני מלח:

המג"א ס"ק כ"ג [בד"ה] כלל דמילתא כו', ע"ס: (א) מ"ו סק"י וכו' שכתבתי לע"ז ס"ק ו', כלל: (ב) שם סק"י לפי סברתו. פירוש, דקא משמע לן רמ"א דהי א"ן להם דין כסנין, ולכן גם אלו יוכל ירא שמים חוד הקטועה: (ג) מביא סק"י בראש ד"י דנקב. הוקש לו דהא ביטול וטיגון מיירו. ועיין מה שכתבתי בזה נ"ו [סק"י ס"ה] [בדברי המג"א ס"ק ל"א, ע"ס: (ד) שם] סק"י מכל מקום נפקא מינה. פירוש, ממחלוקת דר"מ ורמ"א ששון: (ע) הזה שם ס"ף א"י בל"ז ע"ל. ועיין מה שכתבתי א"ת ס"ד [ס"ה ע"ג] [במג"א ס"ה ל"ג]: (פ) מביא סק"י ואם יר"ש שכתבתי א"ת ס"ד [ס"ה ע"ג] [במג"א ס"ה ל"ג]: (ד) מביא סק"י ואם יר"ש

ל שם צמח: מ. אגור [סימן קצ"ז] ושלח הלקט [סימן קצ"ז] בשם רבי יעקב:

צינונים דרמ"א

ט דברי עצמו [דברי משה אהרן] [וכן כתב צ"ח] שבלי הלקט סימן קצ"ז:

הגהות והערות

- [פז] או אם ילש ונתן מים, כ"ל:
[פז] ויין לטעם שרד:
[פז] בשביל הלקט שלפניו יחל, אבל נמצא דפסוק סימן מא:
[פז] נופח ממהדורת פרח מקמיה ועין נחב מים:
[פז] תוקן מהדורת אמ"ד פ"פ:
[צ] יין רש"י ברכות מא, ב ד"ה פת הנבלה בסימן, ויין לפי ט"ז ס"ק ו והערה כד:
[צא] תוספת מהדורת דהרמב"ם מ"ב אמרם כענין הלקט יחל רק ה' ד"ה שחמץ ממצה, והפ"ק כן בשם הר"ר יעקב, ודברי משה שם כתב, ואפשר דגם רש"י יעקב מירי כהנא נזכר, ע"ש:
[צב] פוזנאו לא בדרה, ואולי ט"ס ה"ל, וכוונתו למה שהפ"ק הממוקם ברכה אורח חיים המאיר:

הגהות הספ"ע

ספ"ע י' בתנור בלא משקה. [וכשמן ילש בשמן און רבש [כדלעיל] ספ"ע י']:

[ספ] דלמלוד ערוך [נכרות לו, צ] דטרונקין חייב, וכן כתב רבינו ירוחם בהלכות חלה [נמצא כ"ג קטן, ג]. אלא כ"ל, שחלתו סופגין וסופו עיסה שחייב בחלה, אבל דבר שחלתו סופגים וסופו סופגים פטור מחלה וכו'. וכן הוא ברא"ש [ספ] כהנא, וידוע דרבינו ירוחם תלמידו הוא והעמיק דבריו כהוייתו. וא"כ אין חילוק בין טרוקנין לטריחא [ספ] אלא לענין חלה, אבל לענין ברכה שוין, כן נראה לי, דוק ותשכח. וצפרט אס אוכל לשבטו דהוי ספק דאורייתא כמו שכתבתי לעיל [ס"ק לה]: מב ד"ח. כלומר צ"ק, וכן הוא ביו"ד סימן שצ"ט ספ"ק ה' [צנהגה].

לחם שאופין בשפוד לחם גמור הוא, וכו' שכתב [ספ] ספ"ק י"ג צנהג"ה: מ"ג ד"ח העשוי לברכה. דרבינו ירוחם [ספ] כתב ע"ס טריחא בחד צבא, [ספ] ועיין מה שכתבתי ספ"ק ט"ו [ס"ק מא]. והא דפסק ביו"ד סימן שצ"ט [ספ"ק ו] [ספ] דאס עשאה כענין חייבת בחלה, דהתם לחומרא, אבל הכא פסק להקל, ועיין מה שכתבתי ספ"ק ו' [ס"ק יח]. ומכל מקום ל"ע דאס שבע ממנו הוי דאורייתא, עיין מה שכתבתי ספ"ק י"ג [ס"ק לי]. מ"ד בבשר או בדגים. וכיוצא בזה. אפילו לא קצב עליו, דהנהו לא מצטלי תורת לחם, [ד]הם עצמו מוזן, עיין רש"י סימן קע"ו. מה שאין כן פירות דהוי קינות, עיין ספ"ק ו'. וכן משמע בשלטי גבורים [נכרות לו, א אורח חיים] כן כתב של"ה [שער האומות סה, ב כלל ב אורח חיים]. וי"ע, דכתבתי [סימן כח] כתב עלה ודוקא כשקצב סעודה עליו, ע"ש. ואם כן דינו כפת כיסנין, וי"ע. וכן משמע מסתמית הפוסקים. מיהו בשבלי הלקט [סימן קצ"ז] כתב סתם [ספ] דחמשת המינין עיקר כמו צמעה קדרה, ע"ש. [כ"י] ואפשר דכל דממולאים בפירות נמי דינא הכי. ונראה לי דהוא הדין עיסה שנילושה במי צאים בלא שומן ונאפית, לחם גמור הוא, דצאים נמי מוזן וינהו ולא מצטלי להו מתורת פת. כ"ו וכן משמע בצ"ה דף י"ו [ע"ב] בתוספות ד"ה [קמ"ל] קימחא עיקר [ו"ל], מכאן נוהגין ליקח פת עכו"ם שקורין קנטוו"ש ואובליא"ש, דקימחא עיקר והוא עב ומעשה תנור וכו', ואותו נילוש מדלל מצרכי עליהו ברכה המוילא יש בהן משום ציולי עכו"ם וכו', עכ"ל. [ס] שמע מינה דפת הנלוש בצאים מצרכין עליו המוילא. ועיין בצ"י ביו"ד סימן קי"ג [קפ, ב]. מיהו בשבלי לקט [ספ] כתב כשנילוש בצאים הוי כמו שנילוש בדבש: כד"ל סימן זה. א. עיסה שנילושה במי פירות ונאפית אח"כ, בספ"ק ו'. ב. אם נטגנה ב"ב צמי פירות או [בשלה] צמים, בספ"ק י"ג. ג. ואם ממולא בפירות, בספ"ק ו'. ד. ואם ממולא [בצ"ה] בצצר ודגים, בספ"ק [ט"ו] [יז]. וכל זה בצלילתו ענה. ה. צלילתו רכה, בספ"ק ח' ובספ"ק י"ד ובספ"ק ט"ו. ו. לחם גמור ששראו וצטלו אח"כ, בספ"ק י'.

זהו ברכה המוילא אס קצב עליהו, וקא משמע לן דאפילו לאותה דיעה שכתב לעיל מזה [ספ"ק יג] [ספ] דאפילו בקצב סעודה לא מהני, אבל בזה מהני קציעות סעודה דיש בו שייכות המוילא. וזהו סליקא ונחיתא [ספ] דטיגון צמשה הוי כסנין כדלעיל, והוא הדין צמילי בשר ודגים. ורש"י [ספ] דנקט מילי לוק"ר ובשמים, אורחיה דמלחא נקט, ובפסטי"א אורחיה צמילי בשר וכיוצא בו. ואפילו אפילו בתנור הוי כסנין, כמו שאר פת של כסנין דאפילו בתנור:

ערך ד"ח למהרי"ק

ספ"ק י' בנפח [המוציא וברכת המזון]. ונראה לי שזה שקצב סעודה עליה שהיא כמו פת הנבלה צמיתין לפירוש ראשון שכתבתי ו':

באר היטב

[לה] ד"ח. כלומר צ"ק. לחם שאופין בשפוד לחם גמור הוא, מ"א [ס"ק מנ]: [לו] בגבינה. עיין לעיל ס"ק ל"א מה שכתבתי שם. וט"ו [ס"ק כ] כתב דלעולם הוי כיסנין בין צמילי בשר בין צמילי פירות. והשו"ע איירי כאן בקצב סעודתו, וקא משמע לן דהוא אמינא דפסטי"א ו' אפילו קצב סעודתו לא יצרך המוילא מכא דעיקר בשר, קא משמע לן דלא, עיין שם. ומ"א [ס"ק מד] מחלק בין מילי בשר למילי פירות ובשמים, דצמילי פירות ובשמים קינות והוי כסנין, ע"ש. ודע דפת של כיסנין דמבדך עליה צורא מיני מוזנות הוא אפילו אס אפילו בתנור: כ"ל סימן זה. א. עיסה שנילושה במי פירות ונאפית אח"כ, בספ"ק ו'. ב. אם נטגנה ב"ב צמי פירות או [בשלה] צמים, בספ"ק י"ג. ג. ואם ממולא בפירות, בספ"ק ו'. ד. ואם ממולא [בצ"ה] בצצר ודגים, בספ"ק [ט"ו] [יז]. וכל זה בצלילתו ענה. ה. צלילתו רכה, בספ"ק ח' ובספ"ק י"ד ובספ"ק ט"ו. ו. לחם גמור ששראו וצטלו אח"כ, בספ"ק י"ד, [מ"א שם]. כן הוא להחמיר מ"א דמחלק בין מילי בשר למילי פירות, אבל להמחיר ט"ו אין חילוק בין מילי בשר או שאר דברים, ולעולם הוי כיסנין, ואיירי בספ"ק ו' בין צמילי בשר בין צמילי דברים, ובספ"ק ט"ו איירי דקצב עליהו, ודוק. ועיין בצ"י ח"א [הג"י אורח חיים] ובפרט שושן כלל א' סימן ה' וסימן ג' וידר אהרן [הג"י]:

שערי תשובה

[לו] בגבינה. עיין באר היטב. ועיין במג"א [ס"ק מה] שחמלק בין גילוש במי ביצים לשאר משקים. ועיין באבן העזר ובדגול מרבבה [אוצר מפרשים אות כז] ומעשה נסים [על הגדה של פסח, בהקדמה]. ובשו"ת בית אפרים סימן הג"ל [ס"ק כז] באורך בענין זה. וכבר כתבתי מסקנת הדברים בס"ק כ"ד. ובמחזיק ברכה הביא דברי התוספות [כז]:

קינות והוי כיסנין, ע"ש. ודע דפת של כיסנין דמבדך עליה צורא מיני מוזנות הוא אפילו אס אפילו בתנור: כ"ל סימן זה. א. עיסה שנילושה במי פירות ונאפית אח"כ, בספ"ק ו'. ב. אם נטגנה ב"ב צמי פירות או [בשלה] צמים, בספ"ק י"ג. ג. ואם ממולא בפירות, בספ"ק ו'. ד. ואם ממולא [בצ"ה] בצצר ודגים, בספ"ק [ט"ו] [יז]. וכל זה בצלילתו ענה. ה. צלילתו רכה, בספ"ק ח' ובספ"ק י"ד ובספ"ק ט"ו. ו. לחם גמור ששראו וצטלו אח"כ, בספ"ק י"ד, [מ"א שם]. כן הוא להחמיר מ"א דמחלק בין מילי בשר למילי פירות, אבל להמחיר ט"ו אין חילוק בין מילי בשר או שאר דברים, ולעולם הוי כיסנין, ואיירי בספ"ק ו' בין צמילי בשר בין צמילי דברים, ובספ"ק ט"ו איירי דקצב עליהו, ודוק. ועיין בצ"י ח"א [הג"י אורח חיים] ובפרט שושן כלל א' סימן ה' וסימן ג' וידר אהרן [הג"י]:

המוציא וג' ברכות ובדברינו הנ"ל מתורץ שפיר וק"ל:

סעיף ז פת גמור פחות מכזית וכו'. כתב ע"ת יש לתמוה דהא סמך לברכה ראשונה הוא שילפינין מק"ו מברהמ"ז ואמאי לא נימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון וכלם נדחקו בקושיא זו התור"ס בסוכה ויומא דף ע"ט גס הכ"מ פ"ג מה"ל ברכות דחק עצמו בדוחק גדול, ואני ישבתי בעז"ה בחידושינו באריכות לפרש הגמרא בהכי ועיקרת הסברא הוא בשלמא לפניו אסור ליהנות מן העוה"ז בלא ברכה משא"כ לאחריו בשלמא שאכל כשיעור א"כ עדיין מרגיש קצת סעידה ללב מברך אבל פחות מכשיעור דומה לברכת הריח שאין מברכין לאחריו וק"ל:

מג"א ס"ק כ"ח ניכר וידוע המרדכי מסיים שלא נימוח לגמרי וכו'. פי' לדבריו דהמרדכי ס"ל כרש"י דמפרש דרב יוסף דאמר דינא דחביצא מיירי בבישול וע"ז קאי ר"ש ואמר אפילו ליכא כזית אם איכא תוריתא דנהמא ש"מ דאע"ג דנתבשלו איכא תוריתא דנהמא וא"כ אין לנו פירוש אחר בברייתא דלעיל בזמן שהפרוסות קיימות מברך המוציא ובזמן שאין הפרוסות קיימת מברך במ"מ היינו שנימוחו נקרא אין הפרוסות קיימת אבל לדידן דפסקינן כהתוס' דר"י מיירי שנדבקין ע"י מרק אבל בבישול ליכא תוריתא דנהמא וא"כ ר"ש לא פליג כלל אבישול ואם כן מפרשינן הברייתא כפשוטו דבזמן שהפרוסות קיימת פירוש שהן בכזית וכן מפרש התוס' אליבא דר"י פירש"י אלא לרבא ור"ש אליבא דרש"י צריכין לדחוק אבל לדידן אין שום דוחק וק"ל: ומה שכתב בס"ק הנ"ל ואע"ג דלפמ"ש הרמב"ם אם עברה צורת הפת לגמרי בבישול אפילו יש בהן כזית אינו מברך המוציא זהו רק לחד פירוש בדברי הרמב"ם אבל הפירושים אחרים פליגי וע"כ אין לזוז מפסק הש"ע:

ס"ק ל ומהר"ל כתב בשם מהר"ש וכו' נ"ל דיצא לו ממ"ש התוס' בברכות דף מ"א וכו'. ומיהו נראה לי מדנקט נפל משמע

שלא היה בכוונה א"כ אינו דומה לפרש"י דבכה"ג גם התוס' מודים שיברך בפה"ג אלא שהוא פשיטא ועדיף יותר לומר פשיטא מסתירה וק"ל:

סעיף י"ג אפילו דבר שבלילתו עבה וכו'. כדי להבין דברי הש"ע שפיר באתי לכתוב בקצרה טעם פלוגתייהו דהכלל כפי הנראה מהסוגיא דברכות דף ל"ח ובפסחים ל"ז ל"ח נראה שהכל תלויה זה בזה מה שמחויב בחלה מברך המוציא ומה שמברך המוציא אדם יוצא י"ח בפסח ואי חדא ליתא ליתא נמי אידך, ושנינו בפ"ק דמס' חלה תחילתו עיסה וסופו סופגנין חייב בחלה וכן תחילתו סופגנין וסופו עיסה אבל תחילתו סופגנין וסופו סופגנין פטור מחלה לפ"ז מקשה תוס' בברכות דקתני לחם העשוי לכותח שהוא עיסה גמורה רק אח"כ נאפה בחמה מברך במ"מ הלא תחילתו עיסה הוא וחייב בחלה א"כ ה"ל לברך המוציא וזה הקושיא לא ידע לתרץ כהוגן, וקאמרי התוס' בודאי אם עושה עיסה ומבשלה אח"כ במים כגון לאקשי"ן או שלישקעז שקורין פרימזליך ליכא בגדר הקושיא הנ"ל וי"ל משום דלא עדיפא מפת גמור אם נתבשלה יוצא מתורת פת אע"ג דשם בעינין שלא יהיו פרורין כזית מ"מ גם כאן ליכא מסתמא בכל פירור כזית ואפילו הוי י"ל בסברא דעכ"פ נחית חד דרגא דשם הוי מקודם פת ממש והכא דלא הוי רק עיסה יכולין בודאי לומר שהבישול מגרע זה ומוציא אותו מברכתו אבל אם נאפה באלפס אע"פ שלא נאפה כמו פת בתנור ה"ל להיות דינו כמו דינו דחלה, ומכח קושיא זו רוצה רבינו ירוחם לומר דלאו לכל מילי מדמינין דלהאי דינא יש סברא טובא לחלק ביניהם בודאי מה שנקרא פת לענין חלה מיקרי פת לענין מוציא ופסח אבל כאן גם לענין חלה ה"ל דינא תחילתו עיסה וסופו סופגנין פטור אלא מאחר שנתחייב בפעם א' בחלה בתחילתו איסור שבו להיכן הלך לכן לענין חלה חייב ולענין מוציא מברכין במ"מ כמו שהוא השתא, אבל תחילתו סופגנין וסופו עיסה בודאי הא בהא תליא, אבל ר"ת רוצה להשוותן לגמרי קשה ליה קושיא הנ"ל בלי תירוץ, אבל רבינו

שמשון רצה ג"כ להשוותו ולתרץ קושיא הנ"ל מתרץ דהכל תלוי בדעתו אם דעתו מתחלה לאפות כמו פת אע"ג דאח"כ נעשה סופגנין חייב בחלה ומברך המוציא אבל אם תיכף בשעת לישה היה דעתו לעשות סופגנין פטור מן החלה ומברך במ"מ כמו שפסק הירושלמי העושה עיסה לחלקה בצק פטור מן החלה אע"ג בשעת לישה היה בו שיעור חלה רק מאחר שדעתו לחלק לפחות מכשיעור הוא פטור מן החלה וכן נמי כאן גבי לחם של כותח הרי מאחר בשעת עשייתו היה תיכף דעתו לאפותה בחמה לכך הוא פטור מן החלה ומברך במ"מ כ"ז מבואר באורך בהרא"ש בפ"ב דפסחים והרבב"י כאן, עוד כתבו בשם רבינו שמשון בפ"ק דחלה שאפילו כשעושה אותה על דעת לבשלה אם נטל מן העיסה מעט לאפותה באור חייבת כל העיסה בחלה דחיישינן שמא תמלך ליקח שיעור חלה וסיים רבינו מאיר היה נוהג כשלשין עיסה בביתו כדי לבשלו או לטגנו בשמן היה מצווה לאפות ממנה מעט דחיישינן שמא תמלך וגם לא היה אוכל בלא מוציא אחר שנתבשלה או נטגנה וגם לא היה מברך עליו המוציא אלא מברך על לחם אחר ואח"כ אכלה עכ"ל בתוספת ביאר משלי כדי להבין פעם קצתתי ופעם הארכתי כדי להבין בנקל, ועתה נבוא לבאר דברי הש"ע דיעה ראשונה הוא דעת רבינו ירוחם דס"ל דלא תליא זה בזה כאשר הארכתי בסברתו לעיל, דיעה שניה הוא דעת ר"ת דאמר דתליא זה בזה ואינו מחלק בין היה תיכף דעתו לבשל כמו שחילוק רבינו שמשון שהבאתי לעיל לכך אינו מחלק ג"כ בש"ע משום דרוצה לומר ונהגו להקל כדיעה ראשונה לכך לא הביא רק ב' דיעות הרחוקים מקצה אל קצה דלהלכה ה"ל לפסוק כר"ש שכן פוסק הרא"ש והוא המכריע ומתרץ הקושיא היטב אבל משום שרוצה לפסוק כר"י הנ"ל שהוא להקל לא הביא דעת ר"ת אלא משום הירא שמים שיוצא ידי כולם וא"כ כל דברי המג"א בס"ק ל"ב על הב"ח מופרכים מאחר שלדינא אינו פליג הב"ח על הש"ע שנהגו להקל וירא שמים יוצא ידי כל הדיעות כמו שעשה מהר"ם הנ"ל שנהג כל

החומרות לאפות וליטול חלה ולא יאכל אלא תוך הסעודה וא"כ לא כתב הב"ח לדינא מידי אלא לפרש דעת רבינו שמשון וכל כוונת ר"ש הוא להשוות מוציא לחלה ופשיטא דדברי הב"ח אמת ויציב ונכון על דברי ר"ש שאם היה דעתו מתחלה לאפות ואחר כך נמלך עליה לבשלה פשיטא שמברך המוציא כי ע"ז העמיד ר"ש דבריו כדי להשוותו ולולא זה לא היה צריך למידי וכן דעת מהר"ם ע"ז ותמיה גדולה ונשגבה על האי גאון המג"א האיך לא הרגיש בזה כי דברי הב"ח כנים מאוד, ומה שמביא המג"א ראייה מדברי מהר"ש מרקיק המבושל וכו' אינו ראייה משום די"ל הא דמהר"ם לא אכלו אלא תוך הסעודה משום דלא היה דעתו בתחילה רק לאפות ממנה מעט ועל השאר לא היה בדעתו לאפותה בתחלה אבל אם היה דעתו בתחלה לאפותה הכל ונמלך אח"כ לבשלה מודה הר"ש שמברך עליו מוציא, ועוד י"ל שאין דעת הב"ח לבשלה ממש כי לא פליג בזה על הש"ע דבבישול ממש ליכא דיעה כמו שבארתי לעיל וכמ"ש הרמ"א וכל זה דמיירי אלא בדאית ביה לאחר האפיה תואר לחם פירוש בזה פליגי הדיעות הנ"ל ומזה מיירי הב"ח אבל הר"ש מייתי ראיתו על היכי דליכא תואר לחם כגון לאקשין ופרימזיל"ך דבזה מודה הר"ש דאין מברך רק במ"מ וע"ז מביא ראייה מרקיק המבושל וזה ברור הוא כאשר יראה לכל מעיין בדברי הר"ש בפ"ק דחלה, אבל מה שהבין הב"ח מ"ש בש"ע ונהגו להקל קאי לברך המוציא הוא טעות אלא קאי אדיעה ראשונה שפוסק שמברך במ"מ וכ"כ המג"א בס"ק ל"ד ע"ש והדין עמו בזה ודו"ק:

מג"א ס"ק ל"ו לאחר האפיה וכו' אפילו לחם גמור שבישל אח"כ וכו'. וכאן אפילו איכא כזית מברך במ"מ כמ"ש לפ"ז ע"ש ודו"ק:

סעיף י"ד וכן דבר שבליטתו רכה ואפאה בתנור בלא משקה וכו'. מקור דין זה בפרק כל שעה תנן התם הדובשנין והסופגנין והאסקריטין וחלת המסרת פטורים מן החלה

ו תוספות והמקדכי שם.
ז שם במקדכי ח רבנו
יונה ורבנו ירחם בשם
רבי שמשון והרמב"ם.

יא. יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר (סא) דְּפִרְוִין שְׁנוֹתָנִין ^י (סב) בְּמִים וְהַמִּים מִתְּלַבְּנִים מִחֻמַּת הַפְּרִוִין, (פג) אֲזִיל לָהּ תוֹרִיתָא (פרוש, כאלו אמר תאריטא כלומר תאר הלחם) דְּנִהְמָא, וְאִין מְכַרְךָ עָלֶיהָ אֵלָא בּוֹרָא מִינִי מְזוֹנוֹת וּבִרְכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ: **יב.** יֵשׁ מִי שְׁאוּמֵר ^י (סד) שְׁפֶת הַשְּׂרוּי ^י (סד) בִּינִין (אדם) אִינוּ מְכַרְךָ (סה) אֵלָא בּוֹרָא מִינִי מְזוֹנוֹת וּבִרְכָּה אַחַת מֵעֵין שְׁלֹשׁ, וְנִרְאָה (סו) שְׁאִין דְּכָרִיו אֲמוּרִים אֵלָא בְּפִרְוִין אוּ בְּפִרוּסוֹת שְׁאִין בְּכָל אַחַת בְּפִי: **יג.** "אֶפְלוּ דְּכָר (סז) שְׁבָלִילָתוֹ (פרוש, לישת הקמת במים) עֲבָה, (סח) אִם בְּשָׁלָה אוּ טִגְנָה (סט) אִין מְכַרְךָ עָלֶיהָ הַמוּצִיא אֶפְלוּ שִׁישׁ עָלֶיהָ (ע) תוֹרִיתָא ^ס דְּנִהְמָא, (עא) וְאֶפְלוּ נִתְחִיבָה ^ס בְּחֻלָּה, דְּכִרְכַּת

באר היטב

כו. במים. והוא הדין הנותנים חתיכות פת שמבישין על הגחלים בשכר וקורין פִּעִינִין, נמי דינא הכי, שְׁלֹ"ה, והינו שאין בהם כזית בכל אחד וכמו שכתוב בסעיף שאחר זה: **כו. ביין אדם.** שעל ידי זה נשתנה צורתו, אבל בלבן הוי דינו עד שיתלבן היין מחמת הפת כמו שכתוב בסעיף שלפני זה. ולענין אם חייב לברך על היין, נראה דאזלינן בדרך העקר, אם היין עקר ואכילת הפת בתוכו למתק את השתיה, מברך על היין ופוסק את הפת, ואם הפת עקר והיין למתק לו האכילה, מברך על הפת ופוסק

משנה ברורה

כסלת לא מנכר עליו תאר לחם, והטעם, דכיון שהוא פת בפני עצמו ואינו מחבר, אינו יוצא לעולם מתורת לחם. ^י ועין באחרונים שהסכימו דאפלו שרה הפרורין במים, כיון שלא נתחברו יחד אינו יוצא מתורת פת, ודוקא אם שרה זמן מועט, אבל אם שהו הפרורין בתוכם עד שנתלבנו המים על ידי זה, מבאר בסעיף שאחריו דמברך עליו בורא מיני מזונות וברכה מעין שלש: **יא (סא) דפרורין שנותנין וכו'.** הינו, ^י כשאין בהם כזית, דאלו יש בהם כזית אין צריך תאר לחם כמו שכתוב בסעיף הקודם: **(סב) במים.** והנותנים ^י חתיכות פת שמבישין

על הגחלים בשכר שקורין פִּעִינִין, ואין בהם כזית, והשכר מתלבן על ידי השריה, נמי דינא הכי דמברכין עליהם בורא מיני מזונות. ואם נתן רק מעט לחם דק דק לתוף השכר חם כדי שיתן בו טעם ולא בשביל אכילה, אינו מברך ^י רק שהכל על השכר שהוא העקר, והלחם אין בו ממשות ודבר חשוב: **(פג) אזיל לה וכו'.** ואף דמבאר בסוף סעיף הקודם דפרורין שאינם מבשיל ולא מחבר, אפלו אם אין בהם תאר לחם מברך המוציא (ואפלו היו שריים במים, כמו שכתבנו שם), ^י דוקא הֵם שלא נשתנה צורת הפת בעצם כלל שנסרה במים רק זמן מועט, ומה שלא מנכר בו תאר לחם הוא רק מפני קטנותו מה שאין כן הכא שנסרה הרבה במים עד שנתלבנו המים על ידי זה, הוא סימן שנפסדה צורתה על ידי השריה ואבד ממנה שם לחם: **יב (סד) ביין אדם.** דוקא אדם, ומשום דכיון שנתאדם הפת על ידי היין אבד ממנה תאר לחם, ^י אבל אם שרה פתו ביין לבן, בעינן דוקא שישתנה היין מצורתו על ידי הפת השרוי בתוכו, וכדלעיל בסעיף יא: **(סה) אלא בורא מיני מזונות.** רוצה לומר, לאפוקי שלא יברך עליה המוציא. ולענין ברפת היין ^י אם פונתו העקר בשביל אכילת הפת והיין בא רק למתק האכילה, נעשה היין טפל ואינו מברך פי אם בורא מיני מזונות על הפת, וכן השורה פת פיסנין ביין או ביין שרף, גם כן דינא הכי וכל שכן השורה פרוסות שיש בהם כזית או השורה פת ביין לבן, דמברך המוציא אפלו על פרוסות שאין בהם כזית, וכנ"ל, בודאי נעשה היין טפל להפת, אבל אם פונתו גם בשביל שתית היין, שרוצה לאכל ולשתות ביחד, ^י נכון שיברך מתחלה על קצת יין בפני עצמו בורא פרי הגפן ואחר כך יברך ברכה על הפת השרוי. ^י ואם פונתו רק בשביל היין שבו והפת בא רק למתק השתיה, נעשה הפת טפל ליין ואינו מברך רק בורא פרי הגפן. והנה לפי זה, לענין שתית קאוויי הנהוג בינינו שטובלין בו פת פיסנין, ושם הלא פונתו גם כן בשביל שניהם, נראה גם כן דנכון הוא שקדם שברך על הפת פיסנין יברך על הקאוויי שהכל ושתה מעט, ^י ויותר טוב שיברך מתחלה על הפת פיסנין לבד בלא שריה, ואחר כך יברך מתחלה על מעט צוקער, ברפת שהכל להוציא הקאוויי (מאמר מקדכי): **(סו) שאין וכו'.** דאם היה בו כזית, הלא מבאר לעיל בסעיף י דמברך המוציא אפלו בשאבד תאר לחם: **יג (סז) שבילילתו עבה.** הינו לאחר שיצק המים לתוף הקמח לש אותה עב כמו פת: **(סח) אם בשלה וכו'.** בשול במים וטגון בשמן: **(סט) אין מברך וכו'.** אפלו ^י על פרוסות שיש בהם כזית. ^י ולא דמי למה שכתוב בסעיף י דהבשול אין מבטל אותם מתורת לחם, דהתם הוי לחם גמור מעקרא, שהיה אפוי, מה שאין כן הכא דלא נאפה מעולם, להכי הבשול והטגון מבטל מתורת לחם. ^י ועין לקמן בסעיף יד בהג"ה, דאם נותן במחבת מעט שמן שלא ישרף העסה לא מקרי טגון במשקה והוי אפיה גמורה: **(ע) תוריתא דנהמא.** ואפלו ^י אבל הרבה וקבע סעודתיה עליה, הוי כמו דיקא, ומברך בורא מיני מזונות לפניה ומעין שלש לאחריה: **(עא) ואפלו נתחייבה בחלה.** רוצה לומר, אפלו ^י הוא בענין שקרוי לחם לענין חלה, כגון שבשעת לישה לא היה בדעתו לבשלו או לטגנו

שער הציון

קטן ג דמוכח בהריא שסובר דאף אם פונתו בשביל שתית המשקה, אך שהוא רוצה גם כן לאכל הפת, אמרין דהפת עקר, וכן סתם שם הגר"י דהשורה פת פיסנין ביין או ביין מברך רק בורא מיני מזונות, ובדאי דבריו נובעים מדברי המגן אברהם שם, ועל כן העמקתי רק דנכון לכתחלה לעשות כמו שכתב המגן אברהם מתחלה: **סב.** מגן אברהם ושאר אחרונים ועין בסימן יב: **סג.** דהלא בודאי ברפת בורא מיני מזונות קודמת לשהכל ושם: **יד. סד.** אליה רבה: **סה.** אחרונים: **סו.** מגן אברהם ושאר אחרונים: **סז.** חידושי ר' עקיבאי איגר והגר"י: **סט.** ס"ז והגר"א ושאר אחרונים שמבישים מה שדחיק המגן אברהם בסעיף קטן לב:

גד. מאמר מקדכי והגר"י ומגן גבורים: **יא נה.** אחרונים: נה. של"ה ומגן אברהם ושאר אחרונים: נז. מגן אברהם ושאר אחרונים: נח. מאמר מקדכי, עין שם באריכות: **יב נט.** ט"ז ושאר אחרונים: **ס.** מגן אברהם ושאר אחרונים: **סא.** אף דמגן אברהם כתב שיברך על שניהם, לענין דעתי צריך עיון, דכל הפוסקים (התוספות והרבנו יונה והרא"ש) כתבו סתמא דשורה פת ביין אין צריך לברך משמע אפלו אם פונתו בשביל שניהם ומשום דפת עקר (ועין לעיל במגן אברהם סעיף קטן טו שמוכח גם כן תכין) ועניניו באלה דווקא (בהעמיקו דברי עלת המיד שכתב גם כן כמגן אברהם) שכתב על זה, וצריך עיון לדעת. ושוב מצאתי עוד במגן אברהם בסימן יב סעיף

ואחר כך נמלך, שהוא חַיב בחלה לְדַבְרִי הַפֶּל, כַּמְבָּא בַּיּוֹדָה דַּעָה סִמֶּן
שכט, אִפְלוּ הָכִי אֵינוּ מִבְּרֵךְ הַמוּצִיא: (עב) שְׁעֵת אִפְיָה. דְּלֹא מִקְרִי
לַחֵם אֲלֵא אִפּוּי, וְכִינן שְׁלֹא נֶאֱפָה בַתּוֹנֹר אוֹ בַּמַּחֲבֵת בְּלֹא מִשְׁקָה אֵין שֵׁם
לַחֵם עָלֶיהָ, מַה שְּׂאִין בֶּן לַעֲנִין חָלָה הַפֶּל הוֹלֵךְ אַחֵר גִּלְגּוּל הַקֶּמַח בַּמִּים,
שְׂאֵז חֵל חַיִּיב הַפְּרִשְׁת חָלָה שְׁנַעֲשִׂית עֶסֶה וְשׁוּב לֹא נִפְקַע מִמֶּנּוּ עַל יְדֵי
בַשּׁוּל וְטָגוֹן: (עג) וַיֵּשׁ חוֹלָקִים וְכו' . דְּסִבְיָא לְהוּ דְּכִינן דַּמְעָקְרָא
הָיָה בְּלִילָתוֹ עָבָה^ט וְעָתָה אֵית בֵּה תֹאֵר לַחֵם, מִבְּרֵךְ הַמוּצִיא, וְאִפְלוּ
בְּאוֹכֵל אֲכִילַת עֲרֵא שְׁלֹא קָבַע סְעוּדָה עַל זֶה, דְּלַחֵם גָּמוּר הוּא לְדִידֵהוּ
וּכְדִלְקֶמֶן בַּהֲגִי' : (עד) וַנִּהְגוּ וְכו' . פְּרוּשׁ, "כַּסְבָּא הָרֵאשׁוֹנָה דְּאֵין
צִירָף לְבֵרֵךְ הַמוּצִיא וְשִׁלֵּשׁ בְּרִכּוֹת: (עד) לְהַקֵּל. פֶּתַח הַמֶּגֶן אַבְרָהָם,

יג [*יב] אָפּלוּ רַכָּה וְכו' וּבִשְׁלָה וְכו'. כָּפַל הַלְשׁוֹנוֹת אֵינוֹ מְדַקְדֵּק כֵּן כֵּן, וּבּוֹפּוֹסְקִים לֹא נִזְכָּר רַק שְׁבִשְׁלָה בְּמִים אַחֵר שֶׁעָשָׂה מִתְחִלָּה הַעֲסָה עֵבֶה, עֵצִן בְּבֵית יוֹסֵף, וּבִלְשׁוֹן רַבְנֵי יוֹנָה כְּתוּב, אִם הִיתָה בְּלִילָה עֵבֶה וְאַחֵר כֵּן רַכָּה עַל יְדֵי מִשְׁקִין, וְהַכֹּהֵן שְׁבִשְׁלָה בְּמִשְׁקִין כְּדַמוּכָה שָׁם, אָבֵל שְׁתֵּי הַלְשׁוֹנוֹת בִּיחָד לְכַאוּרָה מִיתָר. וְאוּלַּי הִרְדֵּךְ לַעֲשׂוֹת כֵּן, לְרַכֵּךְ מִתְחִלָּה בְּמִים וְאַחֵר כֵּן לְבַשֵּׁל וּלְטַגֵּן. וְהַיּוֹתֵר נִכּוֹן שֶׁמָּה שִׁכְתָּב וּבִשְׁלָה הוּא כְּמוֹ שְׁבִשְׁלָה, וְהוּא פְּרוּשׁ לְמָה שִׁכְתָּב בְּתַחֲלָה אָפּלוּ רַכָּה וְעָשָׂה סַפְגָּנִין, דְּהֵינּוּ שֶׁעָשָׂה אוֹתָהּ בְּלִילָה רַכָּה וּסְפָגְנִין עַל יְדֵי שְׁבִשְׁלָה בְּמִים:

וְנִהְיָ לְהִלָּקָה. עַיִן בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה כִּמְה שִׁכְתְּבוּנוּ בְּשֵׁם הַמֶּגֶן אֲבִרְהָם וְהַגֵּר"א, וְאַחֵר כִּךְ כִּתְּבוּנוּ, אֶךְ כָּל זֶה וְכוּ', וְטַעַם לְכָל זֶה, אִף שֶׁהַמֶּגֶן אֲבִרְהָם לֹא חָלַק בְּזֶה, וְהִנֵּה הִפְרִי מִגִּדִּים וְכֵן הֵבִית מֵאִיר הַקֶּשׁוּ בְּאֻמַּת עַל הַמֶּגֶן אֲבִרְהָם הִלָּא מֵעַר הִדִּין אֵין בְּזֶה סִפְקָא, וּבִדְעַת רַב הַפּוֹסְקִים דְּקִיָּמִי בְּשִׁטַּת רַבִּינוּ שִׁמְשׁוֹן וּבְדִכְתּוֹב בְּבֵית יוֹסֵף, אוֹלָם לִפִּי מַה שִּׁחֲלַקְנוּ, הִדְּבַר נִכּוֹן לְדִינָא, דְּבִרְבֵּנוּ שִׁמְשׁוֹן וְרַמְבַּ"ן וְרַא"ש וְיִתֵּר הַפּוֹסְקִים הָעוֹמְדִים בְּשִׁטְתּוֹ לֹא נִזְכָּר כָּלֵל חֲלוּקָא דְּהַמוּצִיא מִחֻלָּה, אֲלֵא דְהֵם חָלְקוּ עַל עַקֵּר דִּינוּ שֶׁל רַבְנוּ תָּם לְעֵנִן חֻלָּה, דָּגֻם בְּשֶׁהִיא מִתְחַלֶּה בְּלִילְתּוֹ עָבָה לֹא סָגִי לְחִיבָה בְּחֻלָּה הִכִּי דַחֲשָׁב מִתְחַלֶּה לְבָשֵׁלוֹ וּלְטַגְנוֹ, וְכִיּוֹן דְּלֹא נִקְרָא לְחֵם לְעֵנִן חֻלָּה הוּא הִדִּין לְעֵנִן הַמוּצִיא לֹא נִקְרָא לְחֵם, אֲבָל סָבְרָא זֶה, דַּאֲף הִיכָא דַּחֲבִיב בְּחֻלָּה גַּם לְדִידְהוּ, כְּגוֹן בְּגִמְלָךְ, אִפְלוּ הִכִּי לְעֵנִן הַמוּצִיא לֹא נִקְרָא לְחֵם, לֹא נִזְכָּר בִּם כָּלֵל וְנֹאדְרָבָה, כִּמְה אַחֲרוּנִים נוֹטִים לֹמַר דְּלִדְעַת רַבְנוּ שִׁמְשׁוֹן גַּם כֵּן אֵינוֹ חֲלוּק מוּצִיא מִחֻלָּה, וְכִמו לְרַבְנוּ תָּם, עַיִן בִּבְ"ח יִקְרָבֵן נִתְנָאֵל, וּבִבְגֵדֵי יֵשַׁע הָאֲרִיךְ בְּנֵה הִרְבֵּה, אֲלֵא שֶׁהַמַּחֲבֵר סִמֵּךְ בְּזֶה עַל דַּעַת רַבְנוּ יִרְחֵם וְשִׁכְתָּב כֵּן בְּשִׁטַּת ר"ש וְהִרְמַבַּ"ן וְרַבְנוּ יוֹנָה שִׁחֲלִיקוּ כֵּן, וְעַל כָּל פְּנִים אֵין זֶה בְּרוּר לְדַחּוֹת דַּעַת רַבְנוּ תָּם וְר"י הִקְזֵן שֶׁכְּתִיב בְּהִדְיָא שֶׁאֵיִן לְחֻלָּק בֵּין חֻלָּה לְהַמוּצִיא, וְכִמו שֶׁמִּזְכֵּר בְּבִרְכּוֹ יוֹנָה, וְכֵן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת רַבְנוּ יוֹנָה וְהוּא כִּימו שֶׁמוּבָא בְּתוֹסְפוֹתָיו עַל בְּרִכּוֹת וְאֲבָרְזוּ, וְיִמְרִי סִפְקָא לֹא נִפְקָא אֲלֵיָּה דִּהִמֶּגֶן אֲבִרְהָם כַּעֲצֻמוּ כְּתֵב בְּדַעַת רַבְנוּ שִׁמְשׁוֹן דִּאֲפֹלוּ הִיכָא נִתְחַלֵּף אֵין מִכְרֵךְ עֲלֵיהָ הַמוּצִיא, מִכֵּל לִיתֵּר הַפּוֹסְקִים שֶׁאֵין סוֹכְרִין כֵּן וְכִמו שִׁכְתְּבוּנוּ, וְעַל כֵּן חֲלַקְנוּ

וּס לְדִינָא אֵין הַדָּבָר זֶה פְּרוּר אֶף לַר"ש, וְכִבֵּר דְּחָה דְּבִרְיוּ בִּסְפָּר בִּגְדֵי יֵשַׁע וְכֵנ"ל, וְכֵל שְׁכָן
 בֵּר וְהַעֲתִקְנוּ דְּבִרֵי הַמֶּגֶן אַבְרָהָם לְעִנְיֵי דִינָא רַק בְּנִמְלֹךְ:

וירא שמים וכו'. שיצטרף על להם אחר תחלה. עין במגן אברהם בשם השל"ה שכתב, דכיון שגלילתה עבה ואין ממלאין בשום דבר וגם לא בלושין עמו, להכי פת פוסרתן ופרוש, דהקשה לו האיד נצא ידי דעה ראשונה, הא לדידהו לכאורה אין נפטר בברכת המוציא, ודמא דמה שפסק השלחן ערוך בסעיף ח לענין פת כסיני דצריך לכרוך תוך הסעודה בורא מיני מזונות, והמגן אברהם מאן בזה, והקשה עליו מקצבין יבשים דגם כן בלילתה עבה ואפלו הכי מברך בתוך הסעודה ונהאליה ובה מישב אשתי, דהם הדרך לאכלו רק לקנות, ולא למזון, מה שאין כן בזה, וסגרת המגן אברהם, דהכא גם כן לקנות הוא ולא למזון, ונתן דהכא מירי שממלא בשר שהוא גם כן בא לתבשיל ולמזון ולא לקנות. והיכא שאין ממלא, נראה שיש לעשות עצה אחרת שכתבו האחרונים, שיכון לאכלו למזון ולא לקנות. ובספר הלכה ברורה תרץ, דהיכא שמכון בהדיא לפטר בברכת המוציא המינים אלו, בכל גוני יכול לפטר אותן:

יותר טוב לברך ברכה אחת מעין שלש מלהרבות בברכות, וצריך לומר, דאכל קרי שביעה דמחבב
מן התורה לברן גמליאל לברך ברכת המזון, ועל כן היה לו לרבי עקיבא להחמיר בספקו ולברך
שלש ברכות, ועל זה השיב לו רבי עקיבא, דאין זה ככלל ספק, דהכלה כרבים. הרי מוכח מכאן
דהיכא דיש ספק בבדי שביעה אם לברך שלש ברכות או מעין שלש צריך לברך שלש ברכות, אם
שמן התורה יוצא מעין שלש במקום שלש אש שפגא שם שפגא דבריה שלש השק"א דלא אפי
שם בבדי שביעה במת איהו קשאי שהקשה שם, אין זה מכתה, דיש ספק קשתיה באופן אחר כמו
שפריך שם בעצמו, ועוד אפשר, דברן גמליאל היה סובר דמן התורה חייב ברכת המזון בכמה,
וכדעת איהו דאשונים שפגא איהו לן לדעת רבי מאיר: **עב.** תהא הוא דברן רבנו מאיר לחוש
לישטת רבנו ירם: **עג.** של"ה, וכן הסכים העוזר והגור"א וביט מאיר ודברן גור"א, ודלא
מכגו ארסם: **עד.** אלא התור ורבי מאיר ורבי אדם, וכן משמע מאדור גור"א תה"ל:

ט. וכדמסיים תרמ"א בה"ג: **ע.** אחרונים: **עא.** ואף דהתגלום מברכה שדי בה נרנא, דהא מדאורייתא מסתברא דינציאים במעין שלש במקום ברכת המזון, ואם כן שוב אינו אלא מדרבנן, יש לומר, כיון דעל כל פנים מהיב לבדן מן התורה היבא דיש ספק ממילא מהיב לבדן כל הברכות בתקנום ואף על פי שאינם מדאורייתא ממש, כמו אם היה מהיב בודאי דאין לו לטפס עצמו במעין שלש במקום שלש, ודקא מה שכתבו הפוסקים בסימן י"ז לענין ספק נראי ששם דחזון וקולאם על ברכותיה, ולכן שכן ה"א שנסח ברכת המזון הוא ממשע רבנו עזריה השלום יהושע, נדאיתא בברכות מח, עין שם. ובאמת יש ראייה לזה מברכות לו, ששפץ רבי עקיבא וברך מעין שלש, אמר לה רבן גמליאל, עד מתי אתה מכינס ראשך עין המחלקת (פשוט), דרבן גמליאל כבר הדין בקר לה שבט המיניש של ברכות, אמר לה, למפתח רבנו יחיד ונביים הלכך כרביש, וקשה, מה היה ידעו של רבן גמליאל בשאלתו, הלא על כל פנים מחלתה הוא וכלכל ספק ספא, ואם כן

י בית יוסף מסגינא
דיקמות מ. כ ברכות
לו.

ולא שלש ברכות, דלא מקרי לחם, אכל (פ) פשטיד"א⁶⁶ וקרעפלי"ף 1 (פא) מקרי תאר לחם (מרדכי פרק כל שעה) ואין לאכלם אלא אם כן בך על שאר הפת תחלה. (פב) וכל זה לא מירי אלא בעסה שאין בה שמן ודבש וכיוצא בו אלא שמטגן בהן, אבל אם נלוש בהן, כבר נתבאר דינו אצל פת הבאה בכיסנין): **יד. יחלוט** (פרוש, כמין פת חולטין אותו ברותחין) (פג) **שאחר כך אפאו בתנור** (פד) פת גמור⁶⁷ לה הוא (פה) ומברך עליו המוציא. הגה וכן דבר שבליתו רפה שאפאו בתנור בלא משקה, דינו כפת (פו) ומברך עליו המוציא ושלש ברכות, וכן אם אפאו באלפס בלא משקה (תוספות והרא"ש והר"ן פרק כל שעה ורמב"ם פרק מהלכות חלה ושאלתות וטור). ומעט משקה שמושחין בו האלפס שלא ישרף העסה לא מקרי משקה (הגהות מיימוני פרק ג מהלכות ברכות). אבל דבר שבליתו רפה (פז) וטגנו במשקה, לכלי עלמא לאו לחם הוא (תוספות והרא"ש והר"ן פרק כיצד מברכין): **זו. כטרוקנין**, דהינו שעושין גמא בפירה ונותנים בה (פח) קמח⁶⁸ ומים מערבין בה ונאפה שם, מברך עליו בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש. ואם קבע סעודתו עליו (פט) מברך המוציא וברכת המזון. אבל טריטא דהינו שלוקחין קמח ומים ומערבים אותם ושופכים על הפירה והוא מתפשט ונאפה, אין עליו תורת לחם

באר היטב

ממלאין בבשר, עין שם ועין מה שכתב בסעיף קטן (ד) [כ]: **לג. הוא**. ובכלל זה איכ"ר זאטינ"י זעמ"ל²: **לג. ומים**. ובליקלן רפה מאוד כמו שכתוב סעיף ח:

באר הליכה

⁶⁶ וכל זה וכו'. עין במשנה ברורה. והשטמתי דעת הט"ז דסבירא לה דאפלו להיש חולקין מטגן הוא בכלל פת הבאה בכיסנין ואינו מברך המוציא בדלא קבע, דהרבה אחרונים חולקין עליו ועין בחסר משה ונקה שלום ובמאמר מרדכי ובאבן העזר והוכיחו דלשיטת ה"ש חולקין מברך המוציא אפלו בדלא קבע. והנה זהו רק לדעת ה"ש חולקין גופיהו, אבל לדינא הסכימו כמה אחרונים להט"ז ועין באבן העזר ובכתיב מאיר והגר"ז דעל ידי טגון שמטגנה לבסוף בשמן נעשה פת הבאה בכיסנין כמו אם היה נלוש בשמן, ובענינו בדלא קבע עליה מברך לכלי עלמא בורא מיני מזונות ועל המחיה, ובדקבע תליא בשתי אלו הדעות, דלדעה ראשונה בורא מיני מזונות ועל המחיה, דהטגון בשלו מתורת פת כיסנין, ולדעת ה"ש חולקים המוציא וברכת המזון. ונפקא מנה מדברי הט"ז זה גם בעלמא, ואף לדעה ראשונה, כגון שלש בליקה עבה ואחר כך טגנו בשמן ואפאו אחר כך בתנור, דיש עליה שם פת הבאה בכיסנין ואינו מברך המוציא וברכת המזון רק בדקבע עליה. ולעניינות דעתי נראה ברור דלדעה ראשונה אף הרמ"א סובר דהטגון שמטגנה בדבש חשיב כמו נלוש בדבש, ונפקא מנה למה שכתבנו היכא דאפאו לבסוף דשם פת כיסנין עליה, אלא דלדעת ה"ש חולקים דסבירא להו דאזלינן בתר מעקרא, לא נוכל לחשב לפת כיסנין לברך עליה בורא מיני מזונות בדלא קבע, אחרי דמתחלה היה בליקה עבה ונלוש בלי שמן, לא נפקע ממנה שם לחם על ידי הטגון שלבסוף ונבזה תוסף קשית הט"ז שהקשה על הרמ"א דהא בטר אפיה אזלינן, שהוא רק לדעה ראשונה אבל לא להיש חולקים, וגם מה שהקשה מפת המתלבן, כבר דחו כל האחרונים דהתם לית בה תאר לחם):

זו. קמח ומים מערבין בה. עין במגן אברהם, והעתיקנוהו במשנה ברורה. ודע, דלפי המבאר טעם דין זה ברמב"ם, לכאורה אין אנו מקריחין לחלוקו של המגן אברהם, ואפלו אינה רכה ביותר אף על פי כן כל שלא קבע אין מברך עליה המוציא, דזה לשון הרמב"ם בפרק ג, עסה שנאפה בקרקע, כמו שהעריכיים שוכני המדבריות עושין והוא פרוש על כפא דארעא הנאמר בפלמור, והשלחן ערוך נמשך אחר לשון הרא"ש והטור, והוא הוא, הואיל ואין עליה צורת פת מברך עליה בורא מיני מזונות, ואם קבע וכו', הרי דעקר הטעם משום דאין עליה צורת

ברותחין ואחר כך אפאו בתנור, מברך המוציא ומגן אברהם בשם הטור. עוד הביא המגן אברהם, דאפלו טגנו בשמן ואפאו אחר כך מברך המוציא, ומוכח שם מדבריו דסבירא לה דאפלו בדלא קבע עליהו מברך המוציא. אכן הט"ז ועוד הרבה אחרונים הסכימו עמו, דטגון בדבש או בשמן וכהאי גוונא משנה אותו לפת הבאה בכיסנין כמו אם נלוש באלו המינים, ובדלא קבע סעודה מברך בורא מיני מזונות ועל המחיה. אכן דע, דאינו נקרא פת כיסנין אלא בשטגנו בכל כך שמן עד שהיו הם העקר בהטעם לגבי הקמח, וכמו דכתב הרמ"א בכלל דפת כיסנין בסעיף ז, עין שם במשנה ברורה: (פו) ומברך עליו המוציא. אפלו בדלא קבע עליהו. ועין במגן אברהם לעיל בסעיף ח, דדוקא אם לא היו דקין ביותר, דאי לאו הכי הוי בכלל פת כיסנין, ועין במה שכתבנו שם: (פז) וטגנו במשקה. רוצה לומר, שלא אפאו על גבי תנור אלא באלפס עם משקה, ולהכי לכלי עלמא, הינו, אפלו לדעת יש חולקים הנ"ל, לאו לחם הוא, כיון שלא חל עליו שם עסה מעולם: **זו. קמח ומים** וכו'. עין במגן אברהם שכתב, שעושין בליקלה רפה מאוד, ולהכי מברך עליה בורא מיני מזונות בדלא קבע, דאי לא היה בליקלה רפה כל כך, הלא מבאר בסעיף יד דאפלו בליקלה רפה, כל שלבסוף היתה אפויה בתנור מברך המוציא. ועין באור הליכה (אות טז): (פט) **מברך המוציא וכו'**. דאף על גב שבתחלתה היתה רפה, מכל מקום כיון שאופין אותו בגמא ומתקבץ העסה יחדו נעשה כמו פת [רא"ש]:

שער הציזון

עה. הגר"א: עו. רוצה לומר דהרמ"א לא קאמר כל זה רק לידא שמים הרוצה לצאת דעת ה"ש חולקים, מה שאין כן לדעה הראשונה בשול והטגון מבטול מתורת לחם לגמרי, ואפלו קבע אינו מברך המוציא: עז. מגן אברהם:

תירו: 1. כיסנים 2. מאכל מסולת.

ל שם בגמרא. מ אגור
ושבלי הלכות בשם רבי
ישעיה.

כלל ואין מברכים עליו אלא בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלש, (ז) ואפלו קבע סעודתו לעליו:
זו. לנהמא דהנדקא, (זא) והוא לה לחם שאופין בשפוד ומושחין אותו בשמן או במי ביצים, וכן לחם
העשוי לכתח, שאין אופין אותו בתנור אלא בחמה, (זב) מברך עליו בורא מיני מזונות:
יו. [*] מפשטיד"א (זג) הנאפת בתנור בכשר או בדגים או ^(זד) בגבינה (זד) מברך עליו המוציא וברכת
המזון. הגה ודוקא שאפא בתנור בלא משקה, אבל אם אפא במחבת במשקה (זה) אין לברך עליו, ואין לאכלו רק תוך
הסעודה, כמו שנתבאר (דעת עצמו):

באר היטב

לד. עליו. מגן אברהם חולק ופסק דמהני קביעות בטריתא כמו בטרקנין, ומכל
מקום אותן שאופין בדפוס ברזל אף על פי שהן מכנסין בדפוס שקורין
וואלפלטיקס², מכל מקום כיון שהן רקיקין דקין מאד אחר האפיה, אפלו קבע
עליהו לא הוי קביעות ומברך בורא מיני מזונות, עין מגן אברהם: **לס. לחם.**
עין לעיל סעיף קטן לא מה שכתבנו שם. וט"ז כתב דלעולם הוי כסנין, בין מלוי
בשר בין במלוי פרות, והשלחן ערוך ארי כאן בקבע סעודתו וקא משמע לן דהיה אמינא דפשטיד"א זו אפלו קבע סעודתו לא יברך המוציא מכל דעקר בשר, קא
משמע לן דלא, עין שם. ומגן אברהם מחלק בין מלוי בשר למלוי פרות ובשמים, דמלוי פרות ובשמים הוי קנות והוי כסנין, עין שם. ודע, דפת של כסנין דמברך
עליה בורא מיני מזונות הוא אפלו אם אפא בתנור. כללי סימן זה, א' עשה שגולשה במי פרות ונאפית אחר כך, בסעיף ז. ב' אם נשגנה במי פרות או במים, בסעיף
יג. ג' ואם ממלא בפרות, בסעיף ז. ד' ואם ממלא בכשר ודגים, בסעיף (טז) [יו]. וכל זה בכלילתו עבה. ה' בכלילתו דכה, בסעיף ח ובסעיף יד וסעיף טו. ו' לחם

משנה ברורה

(ז) ואפלו קבע וכו'. המגן אברהם ^{ע"ה} מצד דבקבע מברך עליו
המוציא [וכן הוא דעת הפ"ח לדעת הטור] וכתב באליה רבה דמחמת זה
אין לאכלו אלא תוך הסעודה, ובמגן גבורים מכריע לדינא כהשלחן
ערוך, עין שם: **זא) והוא לחם.** כלומר ^ט בצק, דלחם שאפא
בשפוד ^ס לחם גמור הוא: **(זב) מברך עליו בורא מיני מזונות.**
הינו, ^פ אפלו דבקבע עליהו. ועין בטור, דאם עשאה ערוכה ונאה כעין
גלסקא מברך עליה המוציא, והשלחן ערוך השמיט, ועין במגן אברהם
ואליה רבה ובאור הגר"א מה שכתבו בזה, ועל כל פנים לאכל מזוה
כדי שביעה בודאי יש לזהר שלא לאכל כי אם בתוך הסעודה:
יז (זג) הנאפת בתנור. והוא הדין הנאפה באלפס בלא משקה:
(זד) מברך עליו המוציא. הינו, אפלו בדלא קבע עליהו. ולא
דמי לפת הבאה בכיסנין (דפרוש פת הממלא בפרות ובתבלין, המבאר
בסעיף ז) דלא מברך עליהו המוציא בדלא קבע סעודה עליהו,
דשאני התם דאין עשוין אלא לקנות סעודה ולמתיקה, מה שאין
כן פשטיד"א ששממלא בכשר דרך לאכלם לרעבון וכדי לשבוע, והוי
כמו שאר פת ובשר כשאוכל כאחד. ונראה פשוט, דאם עשוין
רקיקין קטנים ומערב בהם פתיתין של בשר, ונכר שאין עשויים
כי אם לקנות אחר הסעודה, דינו ממש כפת שמערב בפרות ובשאר
מיני מתיקה, דאינו מברך עליהו ברפת המזון בדלא קבע עליהו.
ודע, דפת שנאפה במי ביצים דהינו מה שקורין קיכלי"ף,
^פ מסתפק במגן אברהם אם הוא בכלל פת כסנין, ודרך החיים
והגר"ז החליטו ^פ דהוא בכלל פת כסנין, וכן במגן גבורים, וכן
המנהג [אחר כך מצאתי שכן כתב גם כן בהנהגת הגר"א]. ומכל מקום
כתב במגן גבורים דירא שמים לא יאכל כי אם כשפל הלישה הוא על מי ביצים ולא נתרבב בו מים כלל. ונראה דאם הוא ^ט דק
ויבש אין להתמיר אפלו נתרבב בו מים: **(זה) אין לברך עליו וכו'.** הינו, אפלו קבע סעודה עליהו, דדבר זה תלוי בפלוגתא
הנ"ל בסעיף יג, דלדעה ראשונה, כיון שנתבשל במשקה יצא מתורת לחם לגמרי וכל ענין מברך עליו רק בורא מיני מזונות, ולדעה
שניה כיון דנלוש בליה עבה והיה עליו שם עסה גמורה, תו לא נפקע ממנה על ידי הבשול והטגון ומברך עליו המוציא ^פ בכל ענין, ועל
כן אין כדאי לירא שמים לברך עליו, ולאכל כי אם תוך הסעודה, וכדלעיל בסעיף יג:

שער הציון

מלמעלה טוח על פניו במי ביצים, אבל עקר לישתו אימא דהיה ממים, עין שם:
פג. ולפי זה אפלו היה רק הרב מי ביצים גם כן מהני, כמו פת שגולש על רב דבש
ומעוט מים, וכן"ל בסעיף ז במשנה ברורה בשם האחרונים: **פד.** ובהיה דסעיף ז
לענין כעבין ובישים, עין שם: **פה.** הינו, אפלו בלא קבע, וכמו שכתבנו למעלה בסעיף
יג במשנה ברורה:

שערי תשובה

(ו) בגבינה. עין פאר היטב. ועין במגן אברהם שחלק בין גולש במי ביצים לשאר משקים,
ועין באבן העזר ובגמול מרכבה ומעשה נסים ובשו"ת בית אפרים סימן הנ"ל בארץ בענין זה,
וכבר כתבתי מסקנת הדברים בסעיף קטן (כד) נד"ה בורא מיני מזונות, ובמחזיק ברכה הביא
דברי התוספות:

כלומר בצק, דלחם שאופין בשפוד לחם גמור הוא, מגן אברהם: **לו. בגבינה.** עין לעיל סעיף קטן לא מה שכתבנו שם. וט"ז כתב דלעולם הוי כסנין, בין מלוי
בשר בין במלוי פרות, והשלחן ערוך ארי כאן בקבע סעודתו וקא משמע לן דהיה אמינא דפשטיד"א זו אפלו קבע סעודתו לא יברך המוציא מכל דעקר בשר, קא
משמע לן דלא, עין שם. ומגן אברהם מחלק בין מלוי בשר למלוי פרות ובשמים, דמלוי פרות ובשמים הוי קנות והוי כסנין, עין שם. ודע, דפת של כסנין דמברך
עליה בורא מיני מזונות הוא אפלו אם אפא בתנור. כללי סימן זה, א' עשה שגולשה במי פרות ונאפית אחר כך, בסעיף ז. ב' אם נשגנה במי פרות או במים, בסעיף
יג. ג' ואם ממלא בפרות, בסעיף ז. ד' ואם ממלא בכשר ודגים, בסעיף (טז) [יו]. וכל זה בכלילתו עבה. ה' בכלילתו דכה, בסעיף ח ובסעיף יד וסעיף טו. ו' לחם

באר הגולה

פת. והנה בלבוש כתב הטעם, משום שאין זה דרך לישא ולא דרך אפית לחם
ופרוש, משום שאין דרך ללוש ולאפות בכבא דאע"א, ולפי זה גם כן אין אנו צריכין
לחלוקו של המגן אברהם, וצריך עיון לדינא:

יז [*] פשטיד"א הנאפת וכו'. עין במשנה ברורה דאפלו בדלא קבע סבירא
לה להמחבר דמברך עליו המוציא. ובאמת כן מוכח בריא"ז
וזה לשונו שם, וכן פת הבא בכיסנין, והוא הפת העשוי בדבש או במיני תבלין
שאוכלין אותו כעין מיני מתיקה לקנות סעודה, אם קובע וכו', ואם אינו קובע
וכו'. ומורי זקני הרב באר, שהמוליתות הנאפות בתנור שהן מלאות בשר או דגים
או גבינה או מיני ירקות, מברך עליהן המוציא, וכן נראה בעיני עקר, שהן עשוין
פת ולפתן קאחד ולקביעת סעודה הם עשוין, עד כאן לשונו שם בפסקי הלכות
למסכת ברכות, ומוכח גם כן בשלטי הגבורים, ורמז לזה המגן אברהם. ודלא
כהט"ז בהבנת דין זה, שסבירא לה להפונה דוקא בדקבע. והנה ראיתי שהרבה
אחרונים מסכימים לדינא לדברי הט"ז, ששממלא בכשר ודגים דינו כמו ממלא
בפרות שאינו מברך עליהם המוציא וברכת המזון אלא בדקבע, ומביאים ראיה
לדבריהם מספר התניא שכתב כן בהדיא. **והנה** באמת כד עין היטב במקור
הדברים נראה דאף המחבר מודה לדברי הט"ז דמלוי בשר הוי כמו מלוי פרות,
ורק דהמחבר מירי בשהיה עשוי כעין סתם לחם שעשוי לשבוע, ועל כן לא הוי
בכלל פת כסנין שעשוי רק לקנות ולמתיקה בעלמא ונכחו שכתבו הפוסקים דפת
כסנין הוא העשוי רק לקנות סעודה בעלמא, וכמו שמונה לשון הרי"א ^ז שכתב שהן
עשוין פת ולפתן קאחד ולקביעת סעודה הם עשוין, ורוצה לומר דחשיב הבשר
והדגים ששממלא בתוכו כמו שאוכל לחם עם בשר ודגים, הואיל שלחם זה עשוי
לקביעת סעודה ולא לקנות, אכן אם עשויים רקיקים קטנים ומערב בהן פתיתין
של בשר ונכר שאין עשוין רק לקנות אחר הסעודה, דינו ממש כפת שמערב
בפרות ובשאר מיני מתיקה, דאינו מברך עליהם המוציא וברכת המזון בדלא קבע.
וקרוב בעיני דהכי מירי התניא דפסק דהוי כפת כסנין, וכן מוכח מחמד משה
לדינא כמו שכתבנו וכן מוכח בדרך החיים, ועל פי הדברים האלה כתבתי דברי
שבמשנה ברורה:

כתב במגן גבורים דירא שמים לא יאכל כי אם כשפל הלישה הוא על מי ביצים ולא נתרבב בו מים כלל. ונראה דאם הוא ^ט דק
ויבש אין להתמיר אפלו נתרבב בו מים: **(זה) אין לברך עליו וכו'.** הינו, אפלו קבע סעודה עליהו, דדבר זה תלוי בפלוגתא
הנ"ל בסעיף יג, דלדעה ראשונה, כיון שנתבשל במשקה יצא מתורת לחם לגמרי וכל ענין מברך עליו רק בורא מיני מזונות, ולדעה
שניה כיון דנלוש בליה עבה והיה עליו שם עסה גמורה, תו לא נפקע ממנה על ידי הבשול והטגון ומברך עליו המוציא ^פ בכל ענין, ועל
כן אין כדאי לירא שמים לברך עליו, ולאכל כי אם תוך הסעודה, וכדלעיל בסעיף יג:

[שו"ע סעיף יג]. ובסעיף יג הביא שו"ע דין עיסה שבלילתו עבה ונתבשלה או נטגנה, דרבינו תם [ברכות לז, ב תוספות ד"ה לחם] סבירא ליה דמברך המוציא וג' ברכות, כיון דתחלתו עיסה לא פקע ממנה שם לחם. ורבינו שמשון [חלה פ"א משנה ו] סבירא ליה בתר סוף אזלינן, לכן מברך בורא מיני מזונות. וכתב רמ"א שם, הא דכתב ר"ת דמברך המוציא בנטגנה בשמן, דוקא דלא נילוש מתחלה בשמן, אבל אם נילוש בשמן, הוי פת הבא בכסנין כמו שכתוב סעיף ז'. והט"ז [ס"ק יט] חולק עליו, דגם בטיגנן הוי פת כסנין, ור"ת מיירי שקבע סעודתו עליו, וכתב כן בלי טעם וראיה כלל. ולפי שיטת האחרונים (והט"ז) מכללן אין מקום לדברי הט"ז כלל. חדא, דהא ראיתו של ר"ת היא מפרק כיצד מברכין דף ל"ז [ע"ב], היה עומד ומקריב מנחות כו' נטלן לאכלן מברך המוציא, וקא פסיק ותנא כל המנחות אפילו מנחת מחבת ומרחשת שנטגנו בשמן, ע"ש ברא"ש פרק כל שעה [פסחים פ"ב סימן טז] ושם על כרחך אפילו בלא קבע מיירי, דכן מבואר בלשון הש"ס, גם דומיא דבעי למילף משם הש"ס לחביצא, דאין שם חילוק בין קבע אי לא. ותו כיון דלר"ת קא פסיק ותנא בכל המנחות, ובמנחות רקיקין דלא היו נותנין בו שום שמן, רק אחר אפיה מושחין אותו בשמן, זה ודאי פת גמור הוא, אפילו לא קבע מברך המוציא, והתנא לא חילק בין מנחה למנחה ואמר מברך עליהם המוציא, משמע דכולם שוה אפילו בלא קבע עליהו. ועיקר התמיה על הט"ז, שהטור כתב סוף סימן זה וז"ל, עיסה שבלילתו עבה ונתבשלה או נטגנה בשמן הוי לחם גמור ומברך המוציא עכ"ל, הרי מבואר אפילו לא קבע מברך המוציא דלא כט"ז. ועל כרחך צ"ל כדברי רמ"א, דצריכין לחלק בין נטגנה בשמן לנילוש מתחלה בשמן, וכן הסכימו האחרונים

מאמר מרדכי

(כח) וכל זה לא מיירי אלא בעיסה שאין בה שמן וכו'.

הרב ט"ז ז"ל תמה על מור"ם ז"ל בזה דכל שמטוגן הוי כיסנין וגדולה מזו כתב המרדכי הבאתיו בס"ק י"ג דפת המתלבן ע"י מים יצא מתורת לחם ודמא לכיסנין (ונראה דט"ס נפל בדבריו וצ"ל דכשנתן פת במים עד שנתלכנו המים יצא מתורת וכו'. גם מ"ש הבאתיו ס"ק י"ג הוא ט"ס וצ"ל ס"ק ט"ו) ומסיק דהדבר ברור דהכא בדבר המטוגן לא נחלקו אלא באם קבע סעודתו עליו אי הוי קביעות וחייב לברך המוציא או לא אבל כשאוכל מעט פשיטא דאין לברך המוציא רק בורא מיני מזונות לכו"ע. זהו העולה מדבריו (ויש שם גמגום בסוף הדיבור וכמדומה לי שיש טעיות). ונוראות נפלאות על גדול שכמותו איך כתב כן והרי הטור ז"ל כתב בזה הלשון לחם גמור הוא ומברכין עליו המוציא ומדסתם וכתב דלחם גמור הוא משמע דהוי כשאר פת דעלמא לברך עליו המוציא אפילו על פחות מכזית ממנו וכ"ה משמעות דברי כל הפוסקים ההולכים בשיטת ר"ת ז"ל דחייב לברך המוציא דהיינו אפילו בלא קביעות סעודה. ומה שהביא מהמרדכי. אחר הס"ר לפק"ד נראה דאפילו ריח ראיה אין כאן דהתם מדין חביצא נגעו בה ובדאזיל ליה תוריתא דנהמא ומיירי שם דפירר הפת עד שאין בשום

פירור כזית כמבואר שם בב"י וכ"כ הרב ט"ז ז"ל גופיה ס"ק י"ד. אבל הכא מיירי שהוא לחם גמור ויש עליו צורת לחם ואינו ענין לדברי המרדכי וע"כ יפה כיון מור"ם ז"ל דמאחר דמדברי הטור והפוסקים משמע בהדיא דלענין לברך עליו המוציא אפילו על אכילה כל שהוא קאמרי דלחם הוא ע"כ צריך לחלק בינו לפת כיסנין על הדרך שכתב. ומ"מ לדעת הרבה פוסקים כל שטגנה או בשלה בטלה מתורת לחם וכך סתם מרן ז"ל בסברא ראשונה אלא שכתב דירא שמים יצא את כולם וק"ל.